

สรุปการประชุม

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕
ณ ห้องแควราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จ.ภูเก็ต

จัดโดย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บหน้า		หน้า
รายงานสรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล		๓
•	สรุปสาระประชุมเชิงปฏิบัติการ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕	๕
•	สรุปสาระประชุมเชิงปฏิบัติการ วันศุกร์ ที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕	๓๕
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ๑	กำหนดการ	๔๗
	หลักการเหตุผลโครงการประชุมขับเคลื่อนนโยบาย	๕๐
ภาคผนวก ๒	รายงานผลการประเมินการประชุม	๕๓
ภาคผนวก ๓	ประมวลข้อคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมจากบัตรคำถาม	๕๙
ภาคผนวก ๔	แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลตามมติคณะรัฐมนตรี	๖๔

รายงานสรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแวนราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จ.ภูเก็ต

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน) ร่วมกับสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแวนราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จ.ภูเก็ต โดยมี ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน) เป็นผู้กล่าวเปิดการประชุมและมอบนโยบายการขับเคลื่อน มติ ครม.ในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลแทน นายสมชาย เสียงหลาย ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และถอดบทเรียนการทำงานในช่วงที่ผ่านมาให้แก่คณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัดและผู้แทนชาวเล เพื่อให้เจ้าหน้าที่และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องสามารถปรับตัวทันกับสถานการณ์ และร่วมกำหนดทิศทางงานพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเลไปพร้อมกัน มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด ๖๓ คน ประกอบด้วยวิทยากร นักวิจัย นักวิชาการและทีมปฏิบัติการ จำนวน ๑๔ คน ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม นักวิชาการวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่ จำนวน ๑๓ คน ผู้แทนหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวเล/องค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน ๑๕ คน ผู้แทนชาวเล-องค์กรชุมชน จำนวน ๑๗ คน และสื่อมวลชน จำนวน ๔ คน

การประชุมเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุมผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินความเข้าใจเรื่องการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลก่อนประชุม ใน ๒ หัวข้อคือ คิดว่าการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลที่ทำอยู่เป็นอย่างไรและอยากเห็นการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลเป็นอย่างไร ต่อด้วยกิจกรรมผ่านเวทีเสวนาในหัวข้อ “วัฒนธรรมกับการพัฒนา” โดยได้รับเกียรติจากคุณเตือนใจ ดีเทศน์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงราย ประธานคณะกรรมการเครือข่ายผู้เสียโอกาส คนจนเมือง และกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการปฏิรูปในคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศไทย และในฐานะที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล และ ดร.นฤมล อรุโณทัย รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะรองประธานคณะกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล เป็นวิทยากรนำการอภิปราย ซึ่งได้สร้างความตระหนักคิดให้ผู้เข้าร่วมประชุมมองการพัฒนาจากมิติที่รอบด้าน ละเอียดอ่อนพร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง จากเวทีดังกล่าว นางปรีดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท และอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ได้กล่าวอภิปรายในหัวข้อ “บทเรียนในการแก้ไขปัญหาโดยการขับเคลื่อนชุมชนและนโยบาย” ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจถึงกระบวนการเคลื่อนไหวและขับเคลื่อนปัญหาของภาคประชาชนได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

การประชุมดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล ได้สะท้อนมุมมองและเล่าประสบการณ์การดำเนินงานในจังหวัดของตน ในหัวข้อ

“บทบาทคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัดในการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเล” ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ได้มีส่วนร่วมซักถามและแลกเปลี่ยนประเด็นการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ นายธนู แบนเนียร ผู้อำนวยการองค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน และอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ยังได้กล่าวอภิปรายในหัวข้อ “บทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง” ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับแนวคิด ประสบการณ์และตัวอย่างที่ดีของการทำงานที่ประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปได้

กิจกรรมระหว่างการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ยังจัดให้มีการลงพื้นที่ศึกษาดูงานในชุมชนชาวเล ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแหลมตุ๊กแก บ้านราไวย์ และบ้านสะปา โดยมีแกนนำชุมชนเป็นผู้พาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างการลงพื้นที่ มีโจทย์สำคัญที่ได้รับก่อนลงพื้นที่ คือ ๑.บทเรียนที่ได้รับจากการลงพื้นที่ ผลงานที่โดดเด่น สำคัญ ความร่วมมือที่เกิดขึ้น นวัตกรรม และตัวอย่างที่ดีของชุมชนที่จะขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๒.ปัญหา อุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน/ภายนอก ข้อเสนอแนะและทางออก ภายหลังจากการลงพื้นที่ชุมชน แต่ละกลุ่มได้นำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มานำเสนอในที่ประชุม กิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสพื้นที่และปัญหาของชาวเลได้อย่างแท้จริง ซึ่งต่างสะท้อนมุมมอง แลกเปลี่ยนประเด็นและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนชาวเลได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการแบ่งกลุ่มรายจังหวัดทั้ง ๕ จังหวัดชายฝั่งอันดามัน เพื่อทบทวนการทำงานตามจังหวัด ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย แผนกิจกรรม/โครงการ กลไกการดำเนินงาน และตัวชี้วัดเบื้องต้นในการติดตามผลงาน โดยมีโจทย์สำคัญคือ ๑)ผลสำเร็จหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จ ๒)ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด มีอุปสรรคสำคัญและวิธีการฝ่าฟันอย่างไร โดยแต่ละกลุ่มได้ระดมสมองเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา สร้างสรรค์กิจกรรม หาวิธีดำเนินการ หาภาคีสำคัญ พร้อมกับกำหนดระยะเวลาและตัวชี้วัดในการดำเนินงาน กล่าวได้ว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลในครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างการมีส่วนร่วม การยอมรับและรับฟังปัญหาของกลุ่มคนจากภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ โดยแผนกิจกรรมและโครงการที่ร่วมกันระดมจากพลังความคิดและประสบการณ์ในการทำงานในครั้งนี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งจากชาวเล องค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาได้เป็นอย่างดี

สรุปสาระการประชุม วันพฤหัสบดี ที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

นางสาวรุ่งตะวัน อ่วมอินทร์ จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน) กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน พร้อมแจ้งกำหนดการประชุม และให้ผู้เข้าร่วมประชุมกล่าวแนะนำตัวเอง

ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน) กล่าวเปิดการประชุมและอภิปรายนโยบายขับเคลื่อนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล โดยมีสาระสำคัญคือ

การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้ เกิดจากความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล และคณะอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล แม้ว่าจะมีนโยบายในรูปของมติคณะรัฐมนตรีแล้ว แต่การดำเนินการตามนโยบายที่ผ่านมายังล่าช้า ดังนั้นจึงมีการจัดประชุมขึ้นเพื่อร่วมผลักดันนโยบายและการดำเนินการให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ การประชุมครั้งนี้จึงมีความสำคัญมากในการวางแผนและกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันต่อไป

การประชุมนี้จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และรับทราบถึงสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ของชุมชนชาวเล แผนการดำเนินงานและกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจนตามแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

๒. เพื่อร่วมถอดบทเรียน กำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน

๓. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ซึ่งมีความหวังว่าจะสำเร็จและเป็นจุดเริ่มต้นงาน

การทำงานจะสำเร็จได้ต้องมีกระบวนการทำงานและมีคนติดตามงาน หัวใจสำคัญ คือ การทำงานจริงด้วยความร่วมมือ ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายและเป็นการหาแนวทางทำงานร่วมกัน โดยหวังว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ เป็นที่ยอมรับกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลประสบปัญหาอย่างหนัก ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ปัญหาชาวเลมีหลายด้าน ที่สำคัญคือที่ทำกินและที่อยู่อาศัย คณะรัฐมนตรี มีความเห็นชอบและให้จัดทำมาตรการฟื้นฟูวิถีชีวิต ๒ ระยะ คือ ระยะสั้นเวลา ๖-๑๒ เดือน และมาตรการฟื้นฟูระยะยาว ๑-๓ ปี อยากรให้ทุกส่วนมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่านโยบายคืออะไรบ้าง จะทำงานร่วมกันอย่างไร มีอะไรรับรองมติเหล่านี้บ้าง การประชาสัมพันธ์เพื่อความเข้าใจก็เป็นสิ่งที่จำเป็น ดังเช่นการจัดประชุมนี้ อยากรให้ทุกท่านเห็นความสำคัญในการทำงานตามแนวนโยบายนี้ เกิดความเชื่อมั่นที่ขับเคลื่อนให้สามารถดำเนินงานได้ คณะกรรมการอำนวยการบูรณาการต้องการทำให้หน่วยงานของรัฐทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง เป้าหมายคือการฟื้นฟูวิถีชีวิตของทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ใช่ดูแลเฉพาะงานในส่วนที่รับผิดชอบเท่านั้น

ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ทุกส่วนจึงต้องช่วยกันในการแก้ปัญหาและมีคณะอนุกรรมการติดตามผลงานทำหน้าที่ช่วยกันติดตามการทำงาน

การเสวนาเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา

วิทยากรโดย คุณเตือนใจ ดีเทศน์

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิต ชาวเล

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองประธาน

อนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

ดำเนินรายการโดย ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวบรรยายมีสาระสำคัญคือ

การจัดประชุมวันนี้เป็นการทำความเข้าใจและสร้างแนวทางในการทำงานร่วมกัน ก่อนอื่นควรจะเข้าใจเรื่องวิถีวัฒนธรรมชาวเล ซึ่งมี ๓ กลุ่ม กระจายตัวอยู่ใน ๕ จังหวัดทางภาคใต้ โดยอาศัยและเดินทางเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างเกาะต่างๆ และชายฝั่งก่อนที่จะมีการกำหนดเขตพื้นที่ทางกฎหมายเช่นในปัจจุบัน

ชาวเลมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม ไม่มีแนวคิดในการสะสม เลี้ยงชีพด้วยการพึ่งพาสิ่งมีชีวิตในทะเลด้วยเครื่องมืออย่างง่าย ยกตัวอย่างชาวอูรักลาโว้ยที่เกาะหลีเป๊ะ จ.สตูล มีชื่อภาษาดั้งเดิมเรียกนามสถานต่างๆ รอบเกาะมากมาย หากแต่ปัจจุบันหลายชุมชนถูกละเมิดสิทธิด้วยกระแสการพัฒนาที่ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้การเน้นความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาเชิงพาณิชย์ อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ที่ทำให้กลุ่มชาวเลกลายเป็นกลุ่มชายขอบ ไม่ได้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม การเติบโตของการท่องเที่ยว แหล่งธุรกิจ ส่งผลประโยชน์แก่คนกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่กลุ่มชาวเลขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

พื้นที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ พื้นที่ข้างเคียงเป็นของเอกชน มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โรงแรม ซึ่งขาดความเหมาะสมทางวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนราไวย์ จ.ภูเก็ตได้รับผลกระทบเกี่ยวกับพื้นที่ประกอบพิธีกรรม ทะเลอันดามันที่เคยเป็นบ้านและที่ดินทำกินถูกประกาศเป็นพื้นที่จำกัดโดยกระทรวงต่างๆ นอกเหนือจากนี้ ยังถูกนายทุนออกเอกสารสิทธิ์ทับพื้นที่พื้นที่สะป่า จ.ภูเก็ต ศาลที่เคารพของชุมชนมีคนเอาขยะมาทิ้ง ทำให้เกิดการละลายพื้นที่ทางจิตวิญญาณ สถานการณ์ต่างๆ มากมายทำให้ชุมชนหลายพื้นที่ขาดความมั่นคง ดังนั้นหน้าที่ในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายจึงต้องทำควบคู่กับงานปฏิบัติการ

ปัญหานี้อาจแก้ไขได้ด้วยแนวคิดเขตสังคม-วัฒนธรรมพิเศษ คือ ต้องคุ้มครองผู้คนและค่านึงถึงบทบาทชุมชน แต่แนวคิดนี้ก็ยังเป็นแนวคิดปลายเปิดที่ยังไม่มีการกำหนดนิยามที่ชัดเจนจริงๆ แล้วระบบการจัดการที่มีอยู่ก็มีเขตพิเศษอื่นๆ มากมาย เช่น เขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เขตควบคุมมลพิษ มรดกโลกทางธรรมชาติ มรดกโลกทางวัฒนธรรม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์และกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้ด้อยโอกาส

โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนพื้นเมือง ประเทศฟิลิปปินส์มีกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองชนพื้นเมือง IPRA ๑๙๙๗ ประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะรัฐซาราวักมีกฎหมายเกี่ยวกับชนเผ่าดั้งเดิม

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตามแนวนโยบายของแต่ละจังหวัด มีการรายงานผลแล้วแต่ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์การถอดบทเรียนการทำงานร่วมกัน ปัญหา-อุปสรรค นอกจากจะต้องรู้และเข้าใจเรื่องการทำงานกับชนพื้นเมืองแล้ว ยังต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละกลุ่ม ทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ องค์กรอิสระ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน แต่ละภาคส่วนมีจุดอ่อน-จุดแข็งแตกต่างกัน ต้องมีการเรียนรู้อย่างเข้าใจของแต่ละส่วน และนำข้อเปรียบเทียบที่เป็นจุดแข็งมาปรับกับกระบวนการทำงาน แต่ละส่วนมี “ชุดความคิด” คนละชุด กฎหมายนโยบายคนละฉบับ “แนวคิดพหุวัฒนธรรม” มองความหลากหลายในแนวคิดเชิงบวก ทำให้มีการเปิดพื้นที่และยอมรับข้อแตกต่าง นอกจากนี้ยังมีภาคส่วนการเมืองที่เป็นส่วนสำคัญซึ่งมีอำนาจสามารถเป็นภาคที่ขับเคลื่อนแนวนโยบายได้

นางเตือนใจ ดีเทศน์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

กล่าวบรรยายมีสาระสำคัญคือ

ได้มีโอกาสลงพื้นที่ราไว จ.ภูเก็ต พบว่าไม่มีความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาคนไร้สัญชาติ ปัญหาที่อยู่อาศัยทุรตม พื้นที่ของชาวเลประสบปัญหาถูกฟ้องร้อง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานยังไม่มี ฯลฯ คณะกรรมการระดับจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัดควรเป็นเจ้าของเรื่อง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งเพื่อให้ชาวเลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการให้ทันต่อสถานการณ์ปัญหา

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะดังนี้

- ด้านการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล เสนอให้มีกฎหมายรองรับการดำเนินงาน ซึ่งจะนำไปสู่กลไกการบริหารจัดการตามมติกรม มีงบประมาณในการบริหารงานอย่างชัดเจน ต้องคำนึงถึงมิติหลากหลาย เช่น ความไม่เป็นเจ้าของครอบครอง การไม่ยึดติดกับรูปแบบลายลักษณ์อักษร เป็นต้น พยายามช่วยสร้างความเข้าใจ ผลักดันให้พี่น้องชาวเลเป็นที่รู้จักของสาธารณชน พยายามทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพพี่น้องชาวเลเป็นที่ยอมรับ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตหรือจังหวัดอื่นๆ ในอันตามันควรสร้างนักวิจัยมาทำงานร่วมกับพี่น้องชาวเล ที่ผ่านมาได้มีการจัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลมีการแสดงศักยภาพของชาวเล

- ด้านการศึกษา ต้องมองเรื่องสิทธิในการศึกษา แก้ไขปัญหานักเรียนลาออกกลางคัน แต่งงานอายุน้อย การสนับสนุนหลักสูตรที่เยาวชนชาวเลเกิดความภาคภูมิใจ ควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ในเรื่องของอาชีพ ควรให้อิทธิพลมูฮายานแห่งชาติฯ อิทธิพลมูฮายานทางทะเลและชายฝั่ง กรมประมง ให้ความช่วยเหลือเรื่องการประกอบอาชีพ

- ด้านการปกครอง พบว่าผู้ใหญ่บ้านและผู้ปกครองชุมชนนั้นส่วนใหญ่เป็นคนไทย ส่วนน้อยที่จะมีผู้นำหมู่บ้านเป็นชาวเลเอง เนื่องจากมีความรู้ที่เป็นทางการน้อย การให้การยอมรับจากผู้คนรอบนอกยังน้อย ไม่สามารถเป็นตัวแทนอย่างเป็นทางการได้ ในเรื่องนี้กระทรวงมหาดไทยต้องเข้ามาดูแล

นายอรุณ โสฬส นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลราไวย์

ให้ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า หน่วยงานส่วนท้องถิ่นได้ทำงานร่วมกับจังหวัด แต่ยังคงติดปัญหาการดำเนินการบางส่วน และได้ดำเนินการแก้ไขมาโดยตลอด เช่น เรื่องเอกสารสิทธิ์ที่เป็นปัญหาหลัก ไม่สามารถแก้ไขได้ตามมติ ครม. แม้จะมีการประชุมหลายครั้ง ได้มีการตั้งงบประมาณเพื่อจัดตั้งเรื่องประปาและไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านได้ แต่จัดการไม่ได้เพราะมีข้อพิพาทเรื่องเอกสารสิทธิ์ หน่วยงานรัฐจึงทำโครงการอะไรไม่ได้ หากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถือเอกสารสิทธิ์ ปัญหาข้อกฎหมายทำให้ไม่สามารถทำงานได้สะดวก ได้ประสานรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมก็แก้ไขไม่ได้ ท้องถิ่นทำงานลำบาก เพียงจัดตั้งโครงการที่ทำได้เท่านั้น และจะใช้งบประมาณราชการเท่าที่สามารถทำได้ บางครั้งใช้งบประมาณส่วนตัว เช่น อุปกรณ์ประปาไม่เช่นนั้นจะเกิดการฟ้องร้อง รู้สึกหนักใจเช่นกัน ในที่ประชุมหลายครั้งมีการเสนอให้รัฐบาลเข้ามาช่วยจัดการจัดซื้อที่แปลงนี้และทำเป็นโฉนดชุมชนเพื่อให้ท้องถิ่นหรือจังหวัดเข้าไปบริหารจัดการ ให้ชาวเลอยู่ได้ตามวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็ขึ้นกับว่าหน่วยงานภาครัฐจะแก้ไขจริงจังเพียงใด

ที่ผ่านมาได้มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด การควบคุมโรค การประกอบอาชีพ ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี แม้กระทั่งการศึกษาก็มีการสนับสนุนเป็นพิเศษสำหรับชุมชนชาวเล การพิสูจน์สิทธิ์อาศัยระยะเวลายาวนานเกินไป ทางออกที่ง่ายคือ รัฐควรมีความสำคัญและช่วยเรื่องงบประมาณ เพราะส่วนท้องถิ่นพร้อมที่จะเข้าไปดำเนินการตลอด อยากให้ช่วยผลักดันเรื่องนี้เช่นกัน การเรียกร้องสิทธิ์ของชาวเลบางครั้งทำให้มีคนในพื้นที่รายอื่น ๆ มองชาวเลในทางที่ไม่ดี และมองการทำงานของนายกเทศมนตรีว่าทำงานให้เฉพาะกับกลุ่มชาวเลเท่านั้น

นางเตือนใจ ดีเทศน์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

ให้ข้อมูลว่า จากประเด็นที่ท่านนายกเทศมนตรีเทศบาลราไวย์ เสนอให้ทางรัฐบาลจัดซื้อที่ดินคืนให้พี่น้องชาวเลนั้น พี่น้องชาวเลไม่อยากจะให้มีการซื้อที่ดินเพราะอยู่มาดั้งเดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ และโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ มีเด็กชาวเลไปเรียนตั้งแต่ช่วงแรกๆ ซึ่งก็มีเอกสารและหลักฐานยืนยันอย่างชัดเจน

ผศ.สุวรรณา เกரியงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

มีความคิดเห็นว่า การแก้ปัญหาแต่ละส่วน ควรมีการพัฒนาแตกต่างจากเดิม ไม่ใช่วิธีการฝากให้หน่วยงานอื่นทำงาน ควรเป็นการลงมือทำงานร่วมกัน และคิดว่าใครจะทำอะไรส่วนไหน ร่วมคิด ร่วมหารือ ทำความเข้าใจและปฏิบัติร่วมกัน และกระทรวงวัฒนธรรมควรคำนึงถึงอำนาจตามหน้าที่รับผิดชอบตามมติครม.

เป็นเจ้าของภาพใหญ่ในการประสานงานแก้ปัญหา รวมถึงการทำงานในระดับชุมชน เสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนทำงานได้ หากทำไม่ได้ก็นำปัญหาเข้าสู่ระดับจังหวัดและระดับชาติต่อไป

ดังนั้นคณะกรรมการระดับจังหวัด ผู้แทนระดับหน่วยงานต้องเคลื่อนไหวยางานที่เป็นรูปธรรมให้มากขึ้น พิจารณาถึงมิติด้านบวกด้านลบของการพัฒนา ต้องพิจารณาเรื่องคนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คนที่ได้รับผลกระทบ มองถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทุกส่วนอาจไม่จำเป็นต้องมองเป็นภาพเดียวกัน แต่ควรผสมให้เป็นส่วนเดียวกัน ทำในสิ่งที่แต่ละฝ่ายทำได้ก่อน

ผู้แทนวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

ปัญหาเมื่ออยู่ทุกจังหวัด การทำงานด้านนโยบายชาวเลดำเนินการมาไกลมากแล้วในการประชุมจนได้มติ ครม.มา แต่ในระดับชาติจะมีการแก้กฎหมายหรือไม่เพื่อยกระดับพี่น้องชาวเล หากสามารถดำเนินการแก้กฎหมายรองรับได้ ทางกลุ่มจังหวัดก็มีความพร้อมที่จะดำเนินการ

การบรรยาย “บทเรียนในการแก้ไขปัญหาโดยการขับเคลื่อนชุมชนและนโยบาย”

โดยนางปรีดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท และอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ความร่วมมือในการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนงานตามมติ ครม. ให้การทำงานชุมชนแต่ละพื้นที่เดินหน้าต่อไป ยกตัวอย่างกรณีกระบวนการต่อสู้ของคนไทยพลัดถิ่น งานของไทยพลัดถิ่นที่ขับเคลื่อนจนได้กฎหมายคืนสัญชาติรองรับต้องใช้เวลาประมาณ ๑๐ ปี เป็นปัญหาใหญ่กว่าชาวเลมาก ได้สะท้อนภาพกระบวนการสร้างความเข้มแข็งชุมชนและผลักดันนโยบาย คนไทยพลัดถิ่นมีประชากรกว่า ๒๐,๐๐๐ คน เป็นบุคคลไม่มีสัญชาติ มีปัญหาตั้งแต่การขีดพื้นที่พรมแดนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ระหว่างไทย-พม่า ต่อมาอพยพมาอาศัยอยู่ในแถบจังหวัดประจวบฯ ชุมพร ระนอง ตาก จึงต้องมีการทำงานลงพื้นที่ใช้กิจกรรมรวมกลุ่มเป็นแนวทางการทำงาน สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ผ่านการสำรวจ เก็บข้อมูล มีการจัดอบรมเพื่อค้นหาศักยภาพแกนนำ มีการจัดทำข้อมูลออกมาในแต่ละพื้นที่ชุมชน

แกนนำ ๕,๐๐๐ คนที่ออกมาช่วยผลักดันในหลายๆ พื้นที่ มีกระบวนการทำงาน เช่น การยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด การยื่นหนังสือต่อผู้แทนรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรี แม้จะประสบปัญหาการเดินทางออกนอกพื้นที่ เพราะไม่มีบัตรประชาชน แต่อาศัยข้อมูลประสานนักวิชาการ นักกฎหมายและจัดเวที ๓๕ เวที มีการรณรงค์สาธารณะเป็นระยะ การใช้ข้อศึกษาจากต่างประเทศ เช่น เยอรมัน เพื่อระดมเนื้อหาสาระกฎหมาย สร้างการมีส่วนร่วม/เป็นเจ้าของ ทำความเข้าใจในกลุ่มของตนเอง ติดตามอย่างต่อเนื่อง สร้างคนพูดเพื่อสื่อสารสังคม กระบวนการกดดัน/ผลักดัน รณรงค์ เผยแพร่สาธารณะ เช่น สร้างนักข่าวพลเมือง จัดทำเพลง การเดินจากด่านสิงขรถึงรัฐสภา เพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในสังคมอย่างสันติ และมีงานวิชาการสนับสนุนกฎหมาย โดยพี่น้องไทยพลัดถิ่นร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการทำงาน

ได้หยิบยกภาพประเด็นปัญหาพื้นที่สุสานทุ่งหว้า จ.พังงา พื้นที่อนหาด พื้นที่ท่ามาหากินชุมเขี้ยว ที่บ้านทับตะวัน จ.พังงา พื้นที่ทำพิธีกรรมและที่อยู่อาศัยที่ราไวย์ จ.ภูเก็ต รวมถึงการสำรวจและทำข้อมูลชุมชน

ชาวเลในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จะเห็นว่าสิทธิชุมชนปะทะสิทธิทางเอกสาร เมื่อการท่องเที่ยวสำคัญกว่าวิถีชีวิตของ คนดั้งเดิม ปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ต้องร่วมหาทางออกโดยใช้วิธีแก้ปัญหานอกกรอบ ทุกฝ่ายต้องร่วมมือ แก้ปัญหา อาจพิจารณาจากกรณีศึกษาของพี่น้องไทยพลัดถิ่น ชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ในต่างประเทศ ถ้าร่วมมือ กันหลายฝ่ายก็สามารถทำให้เกิดผลได้

นายพัฐศิษฐ์ ธนขวาลย์ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรมไม่ต้องการให้มีการเกี่ยงงานกัน และปลัดกระทรวงก็มีความยินดีที่จะให้การ สนับสนุน อยากให้หลายฝ่ายร่วมมือกัน เพราะแต่เดิมก็มีแนวคิดว่าการกระทรวงวัฒนธรรมไม่มีอำนาจในการออก เอกสารสิทธิ์ให้ใคร แต่ได้รับการจุดประกายว่าต้องมีแนวคิดใหม่และมองภาพการทำงานที่จริงจัง หาแนวทาง ร่วมมือมาช่วยกันทำงาน เพราะชาวเลก็คือคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ส่วนราชการต่างๆ ต้องทำงาน แก้ไขปัญหาให้ประชาชน ภายใต้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง โอกาสนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี วันนี้จะรวบรวม แนวคิดไปนำเสนอต่อผู้บริหารต่อไป

ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

ให้ข้อมูลการขอเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นางสุกมล คุณปลื้ม) เพื่อนำปัญหาและ ข้อเสนอแนะจากกรรมการผู้คณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการประสานการทำงาน ยกระดับกลไกการทำงานเพื่อให้ การดำเนินงานลื่นไหลดีขึ้น ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด กระทรวงต่างๆ มักส่งผู้แทนมาประชุม แต่ครั้งก็มีการ เปลี่ยนคน จึงเสนอให้กระทรวงกำหนดผู้ทำงานหลักในระดับจังหวัด และหาแนวทางที่กระทรวงจะให้การ สนับสนุนหน่วยราชการเพื่อให้ความคืบหน้าในการทำงาน มีคณะทำงานย่อย มีฝ่ายติดตามที่ชัดเจน ฝ่าย คณะกรรมการตามมติ ครม. ก็จะลงทำงานร่วมกับคณะทำงานในระดับจังหวัด เป็นที่ปรึกษา การจัด คณะทำงานย่อย จัดเวทีเสวนา ประชุมในพื้นที่เพื่อขจัดปัญหาเรื่องการเดินทาง มีคณะทำงานอนุกรรมการ ทบทวนกฎหมายที่สอดคล้อง การผลักดันนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าในระยะยาว โดยเสนอ รัฐมนตรีไปแล้วและพยายามผลักดันกฎหมายอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ เพื่อเป้าหมายอย่างจริงจัง เพื่อให้มีหน่วยงานที่คุ้มครองสิทธิและวัฒนธรรมอย่างถาวร งานที่สำคัญที่สุดคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็ง และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถบอกถึงปัญหาตนเองและแนวทางที่จะมาช่วยแก้ไข ให้กระทรวง วัฒนธรรมเป็นผู้นำหลักด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้านชาติพันธุ์ แต่จะมีหน่วยงานอื่นร่วมด้วยเพราะคงทำ ฝ่ายเดียวไม่ได้

การอภิปราย “บทบาทคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัดในการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเล” โดยผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ สตูล

ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดระนอง

นางสาวปุณณสา อาจทอง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระนอง

จังหวัดระนองได้ทำการฟื้นฟูเกี่ยวกับวิถีชีวิตมอแกน จังหวัดระนอง แยกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้ คือ

๑) ด้านสาธารณูปโภค น้ำ/ไฟฟ้า ในจังหวัดระนองมีพื้นที่ที่ชาวเลอาศัยอยู่ ๓ เกาะคือ เกาะพยาม เกาะช้าง และเกาะเหลา ในส่วนของเกาะพยามจะมีบ่อน้ำจืดที่เพียงพอ ไฟฟ้าได้จากเครื่องปั่นไฟฟ้า ๒ เครื่อง ส่วนเกาะช้าง มีบ่อน้ำจืด ๒ บ่อ เครื่องปั่นไฟฟ้า ๑ เครื่อง และเกาะเหลา มีถังไฟเบอร์กลาสพร้อมขาตั้ง และถังน้ำดื่ม ๕๐ ใบ แจกแต่ละครัวเรือนทั้งหมด ๕๐ หลังคาเรือน และ ในสมัยที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย) ลงพื้นที่เกาะเหลา ได้สนับสนุนเครื่องปั่นไฟ ๒ เครื่อง เครื่องมือประมง และในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ เกาะเหลาได้รับงบประมาณจังหวัด สนับสนุนการจัดหาแหล่งน้ำสะอาด โดยการขุดเจาะน้ำบาดาล และได้รับงบประมาณของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ในการดำเนินการปรับปรุงศูนย์วัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวเล และจัดนิทรรศการชาวเลที่อาคารโรงเรียนบ้านเกาะเหลา และเกาะเหลายังได้รับงบประมาณสร้างศาลาอเนกประสงค์ในการทำกิจกรรมของชุมชน โดยใช้งบประมาณจากมูลนิธิซีอีเอ็ม ๖๐๐,๐๐๐ บาท และงบจากเทศบาลปากน้ำท่าเรือ ๕๓๐,๐๐๐ บาท บริษัทสหมงคลฟิล์ม ๗๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งหมด ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท และประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ นี้บริษัททีโอที จังหวัดระนองได้ไปติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะจำนวน ๒ ตู้

๒) ด้านการศึกษา โรงเรียนบ้านเกาะเหลา มีเด็กมอแกนจากเกาะเหลา ไปเรียนในระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๔๕ คน และเข้าไปเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๑ คน ที่โรงเรียนสตรีระนอง โรงเรียนชาติเฉลิม และโรงเรียนศรีอรุณทัย โดยมูลนิธิซีอีเอ็มจัดหาบ้านเช่าให้เด็กพักอาศัยและมีพี่เลี้ยงคอยดูแล

๓) ด้านสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง ได้ลงพื้นที่ทุกเดือนเพื่อให้ความรู้และการป้องกันรักษาโรคต่างๆ ต่อสุขภาพของชาวมอแกน ส่วนการรักษาได้ไปรับบริการที่โรงพยาบาลระนองไม่เสียค่าใช้จ่าย

๔) ด้านที่อยู่อาศัย มีการจัดสร้างบ้านให้ชาวมอแกนทั้งหมด ๔๕ หลัง ส่วนอีก ๕ หลังไม่ได้สร้างให้ เพราะไม่ได้อยู่อาศัยประจำ หากยังใช้วิถีการโยกย้ายถิ่นฐานไปตามวิถีชาวเลมอแกน

๕) ด้านวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวเล สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระนอง ได้ประสานกับโรงเรียนบ้านเกาะเหลาในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชาวเล ในอาคารโรงเรียนบ้านเกาะเหลา รวบรวมภาพประวัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์การทำมาหากินของชาวเล ฟื้นฟูส่งเสริมศิลปะการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเล โดยการฝึกสอนการร้องเพลงกล่อมเด็กของชาวเล และเพลงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวมอแกน และภาษาพูดของมอแกน

ในส่วนเรื่อง**การขอมิบัติประชาชน** มูลนิธิกระเจงา ได้ลงไปบันทึกปากคำการสืบพยานขอบัตรประชาชนตามกฎหมายให้มอแกน การดำเนินงานปัจจุบัน ยังมีอุปสรรคในการหาคนไปช่วยในการบันทึกปากคำและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อการบันทึก เพราะหากต้องเขียนบันทึกปากคำ ๒-๓ หน้ากระดาษจะเสียเวลามาก เรื่องบัตรประชาชนของมอแกน ตามมาตรา ๒๓ จากการประสานกับปลัดอำเภอเมืองระนองที่

รับผิดชอบส่วนนี้ได้ชี้แจงว่าขณะนี้มีความคืบหน้าในการผลักดันให้มอแกนเกาะพยามได้รับบัตรหมายเลข ๘ ตามมาตรา ๒๓ จำนวน ๑๑ ราย สำหรับรายอื่นๆ ในพื้นที่อื่นๆ อยู่ระหว่างดำเนินการ

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ การเดินทางของชาวมอแกนซึ่งตั้งถิ่นฐานและพักอาศัยในพื้นที่บริเวณเกาะและชายฝั่งทะเล ในหลายๆ ครั้งที่สภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย ด้วยมีคลื่นลมแรงทำให้เป็นอุปสรรคในการเดินทาง เช่น การเดินทางเพื่อขึ้นฝั่งไปโรงพยาบาล และยังมีอุปสรรคในการประกอบอาชีพตอนนี้ คือการขาดอุปกรณ์ในการทำประมง ประกอบกับทรัพยากรชายฝั่งและทะเลลดน้อยลง ส่วนอาชีพใหม่ๆ ที่มีการส่งเสริมและจัดฝึกอบรมให้ นั้น พบว่าชาวเลส่วนใหญ่ไม่มีความถนัดหรือคุ้นเคย เช่น การทำเทียนเจล การทำผ้าบาติก ฯลฯ จึงยังมีชาวเลบางส่วนที่รับจ้างนายทุนดำปลิงที่ประเทศอินเดีย ซึ่งจะมีรายได้ประมาณ ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ บาทต่อครั้ง ใช้ระยะเวลาในการไปหาสัตว์น้ำดังกล่าวประมาณ ๑ สัปดาห์ หรือบางครั้งเป็นเดือนขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ไป แนวโน้มการทำงานเช่นนี้มีมากขึ้นเพราะวิถีปัจจุบัน มีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการพึ่งพิงภายนอกมากขึ้น

นางสาวสรินยา คำเมือง ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายมีการดำเนินงานอย่างไร งบประมาณมาจากส่วนไหน และในกลุ่มจังหวัด สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อรองรับมติ ครม. เรื่องชาวเล หรือแต่ละจังหวัดต้องเสนอเรื่องเข้ามาอย่างไร

นางสาวปยุตธสา อาจทอง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระนอง

ที่ผ่านมาได้มีการประชุมของคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดระนอง ๓ ครั้ง และคณะกรรมการฯ ได้ลงพื้นที่สำรวจและรับฟังปัญหาาร่วมกัน เช่น ปัญหาเรื่องน้ำ มีเจ้าหน้าที่จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาร่วมสำรวจและรับฟัง และได้มีการแก้ไขชุดบ่อน้ำบาดาลบ้านเกาะเหลาตามที่ได้รายงานไว้ในเบื้องต้น หรือด้านสาธารณสุขก็มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนองประสานให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งงบประมาณของเกาะเหลาในปี นี้ มาจาก ๒ ส่วนคือ งบพัฒนาจังหวัด จำนวนเงิน ๑,๙๐๐,๐๐๐ บาทเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำ และงบพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน สำหรับปรับปรุงศูนย์วัฒนธรรมวิถีชีวิตชาวเล จำนวนเงิน ๑๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งในส่วนของการจัดสรรงบประมาณเพื่อรองรับมติ ครม. เรื่องชาวเลนั้นแต่ละจังหวัดจะเสนอเรื่องเข้าไป และจะมีงบพัฒนาของกลุ่มจังหวัดด้วย

นางสาวสรินยา คำเมือง ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

สิทธิ สถานะ ศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมในความเป็นคนของคนไทยพลัดถิ่น แรงงานพม่า และชาวเลมอแกนในจังหวัดระนอง มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

นางสาวปทุมณา อาจทอง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระนอง

พม่าจะทำงานและพักอาศัยอยู่บริเวณแพปลา ส่วนมอแกนจะอาศัยอยู่ตามเกาะบริเวณชายฝั่งทะเล จึงไม่มีปัญหาหากัน ส่วนสถานการณ์การถูกกีดกันหรืออคติของเด็กนักเรียนชาวมอแกนที่ไปเรียนร่วมกับเด็กไทยก็มีบ้าง แต่ลดน้อยลงมาก

นายนิรันดร์ หยั่งปาน ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

กรณีไฟไหม้มอแกน แม่ชื่อปอนาว และลูกชื่อชอเอม ที่เคยอยู่เกาะเหลา เมื่อไปโรงพยาบาลทำไมจึงไม่ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาล

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในกรณีนี้ น่าจะเกิดจากวิธีการเคลื่อนย้ายการอยู่อาศัยของชาวเล กรณีมอแกนซึ่งเดิมอาศัยอยู่ที่เกาะเหลา ระนอง แต่ตอนนี้ไปอยู่ราไวย์ ภูเก็ตแล้วนั้น รายละเอียดของผู้มีสิทธิในการรักษาพยาบาลก็จะอยู่ที่จังหวัดระนอง ถ้าเขาจะใช้สิทธิรักษาพยาบาลก็ต้องไปจังหวัดระนอง และจากข้อมูลที่แจ้งว่าการรักษาพยาบาลสำหรับชาวเลที่จังหวัดระนอง ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล แต่ถ้าไปโรงพยาบาลตะกั่วป่า พังงา หรือโรงพยาบาลวชิระ ภูเก็ต ก็ต้องถูกเก็บค่าใช้จ่าย มีตัวอย่างกรณีชาวมอแกนบ้านน้ำเค็ม พังงา ที่มีอาการต่อกระดูก เขาเคยอยู่เกาะเหลา สิทธิการรักษาพยาบาลจึงอยู่ที่จังหวัดระนอง แม้ขณะนี้ไปอยู่พังงาแล้วก็ตาม ถ้าจะใช้สิทธิก็ต้องกลับไปใช้ที่ระนอง ขณะนี้เขาไม่มีสตางค์สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปจังหวัดระนอง ซึ่งนโยบายเกี่ยวกับสิทธิการรักษาพยาบาลสำหรับชาวเลนี้ อาจต้องมาพูดคุยกันในรายละเอียดว่ามีอุปสรรคหรือข้อติดขัดอย่างไร

ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดกระบี่

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

การทำงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลในพื้นที่จังหวัดกระบี่ มีการบูรณาการค่อนข้างสูงมาก ซึ่งประเด็นที่ทำให้การบูรณาการในจังหวัดกระบี่ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งน่าจะมาจากมีคุณนิรันดร์ หาญทะเลเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตา และเป็นลูกหลานของชาวเล และมีคุณเดีว ทะเลเล็กเป็นคณะอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูในระดับประเทศ และเป็นคณะอนุกรรมการของจังหวัดด้วย ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้วที่พี่น้องชาวเลสามารถผลักดันตัวแทนเข้าไปสู่การบริหารในระดับพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น

ชาวเลในพื้นที่จังหวัดกระบี่นั้น อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๓ อำเภอ คือ อำเภอเกาะลันตา อำเภอเหนือคลอง และอำเภอเมืองกระบี่ มีประชากรทั้งหมด ๑,๗๕๕ คน อยู่ในอำเภอเกาะลันตา มากที่สุด ๑,๒๓๐ คน อำเภอเหนือคลองที่เกาะจำ ๔๐๐ คน และอยู่ในอำเภอเมือง เกาะพีพี ซึ่งอยู่ไกลจึงมีปัญหาอุปสรรคในการประสานงานบ้าง แต่เนื่องจากมีตัวแทนการประสานงานอยู่ในพื้นที่ระดับอำเภอ จังหวัด ทำให้ลดปัญหา

อุปสรรคในส่วนนี้ได้มาก พื้นที่อำเภอเกาะลันตา มีชุมชนอาศัยอยู่ทั้งหมด ๕ ชุมชน มีที่โต๊ะบาหลิว ๕๒ คริวเรือน ๑๒๐ คน บ้านโนไไร่ ๒๕ คริวเรือน ๑๑๐ คน บ้านคลองดาว ๕๕ คริวเรือน ๓๕๐ คน บ้านหัวแหลม ๓๐ คริวเรือน ๑๓๐ คน และบ้านสังกาอู้ ๑๑๘ คริวเรือน ๕๒๐ คน

บ้านโต๊ะบาหลิว สถานการณ์ด้านสาธารณสุขไม่ค่อยมีปัญหา และจากการพูดคุยสัมภาษณ์ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านมั่นคง ลักษณะครัวเรือนจะมีความขยัน ประหยัด และอดออม ส่วนบ้านสังกาอู้ ชุมชนได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิชุมชนไทในการจัดสร้างที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวรหลังประสบภัยพิบัติสึนามิ

บ้านศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ ๑๐๐ คริวเรือน อยู่ใน ๓ ชุมชน คือ ชุมชน มุต จะการอยู่อาศัยกระจายไม่อยู่เป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน มีสวน นา สวนยาง เกาะจำมี บางส่วนที่บ้านค่อนข้างมั่นคง บางส่วนที่อยู่บริเวณป่าชายเลนและกำลังมีปัญหาอยู่ในขณะนี้

บ้านแหลมตง เกาะพีพี มีชาวเลอาศัยอยู่ประมาณ ๓๓ คริวเรือน ๑๕๐ คน ชุมชนนี้มีประเด็นปัญหา เรื่องที่ดิน ชุมชนอยู่อาศัยบริเวณชายหาดติดกับโรงแรมระดับห้าดาว หน้าหาดจะเป็นที่ดินของผู้ประกอบการ ร้านอาหาร เรือโดยสารและมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ชาวเลส่วนหนึ่งจะทำประมง และอีกส่วนหนึ่งจะเป็น แรงงานในโรงแรม และขับเรือรับจ้าง พื้นที่ค่อนข้างแออัด เกือบร้อยละ ๗๐ ไม่มีห้องน้ำห้องส้วมในครัวเรือน ปัญหานี้เคยมีการจัดประชาคมในระดับพื้นที่ โดยความร่วมมือกับสาธารณสุข โรงเรียน อบต. และท้องถิ่นในการไปให้ความรู้ แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือชาวเลบอกว่าพื้นที่น้อยไม่มีพื้นที่เพียงพอ ส่วนใหญ่จึงยัง ขับถ่ายในพื้นที่ธรรมชาติ แต่มีจุดแข็งที่ผู้นำชุมชนชาวเลเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงมีการ เจริญและได้รับความร่วมมือจากพี่น้องชาวเลเป็นอย่างดี สถานการณ์เรื่องที่ดินจึงยังไม่มี ความรุนแรงเกิดขึ้น แม้ว่าจะยังไม่ชัดเจนในเรื่องกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน

ผลการดำเนินงานในปี ๒๕๕๔ ที่ผ่านมานั้น จังหวัดกระบี่ ได้จัดประชุมคณะอนุกรรมการเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔ ที่พื้นที่เขตการศึกษา โดยได้นำเสนอแผนการดำเนินงานในปี ๒๕๕๔ และรายงานผลการดำเนินงานในปี ๒๕๕๓ ให้คณะอนุกรรมการรับทราบ และได้จัดเวทีประชาคมในระดับพื้นที่ ๓ ครั้ง ที่อำเภอเหนือคลอง ๑ ครั้ง ที่ศาลาโต๊ะบุหรง เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน และจัดประชาคมที่บ้านแหลมตง อำเภอเมือง ๑ ครั้ง เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม และที่บ้านสังกาอู้ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม บรรยายภาคในการจัดเวทีประชาคม แบบธรรมชาติเป็นกันเอง มีชาวเลนำอาหารมาเลี้ยงและพูดคุยแลกเปลี่ยนจึงได้นื้อหาสาระเป็นอย่างมาก และได้มีผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งผู้ตรวจราชการของกระทรวงวัฒนธรรม ได้ลงพื้นที่เพื่อ ติดตามสภาพปัญหา โดยเฉพาะในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินบ้านแหลมตง เกาะพีพีที่ชาวเลตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย

จังหวัดกระบี่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นงบพัฒนาจังหวัดประจำปี ๒๕๕๓ ได้ก่อสร้างสะพาน ทางเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนชาวเล กว้าง ๒ เมตร ยาว ๒๐ เมตร ซึ่งที่ผ่านมาชาวเลที่อยู่ บริเวณนี้จะมีปัญหาในการเดินทางสัญจรภายในชุมชน ทำให้ชาวบ้านต้องไปตัดไม้โกงกางมาทำสะพานจนเกิด ข้อพิพาทกับส่วนราชการในเรื่องกฎระเบียบที่ทางราชการไม่สามารถดำเนินการได้ และในการจัดประเพณีลอย เรือนั้นจะมีชาวเลจากชุมชนอื่นๆ มาร่วมพิธีในชุมชนนี้เป็นจำนวนมากและต้องพบอุปสรรคในการเดินทางสู่

ชุมชน การก่อสร้างสะพานนี้จึงอำนวยความสะดวกให้พี่น้องชาวเลเป็นอย่างมาก และจังหวัดกระบี่ยังได้ก่อสร้างอาคารประกอบพิธีกรรม ทำให้ชาวเลมีพื้นที่ในส่วนของการประกอบพิธีได้สะดวกยิ่งขึ้น

นางปรีดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

ร่วมแลกเปลี่ยนในเรื่องการออกโฉนดชุมชนว่า ตอนนี้อยู่ระหว่างรัฐบาลใหม่ว่าจะเดินหน้าเรื่องโฉนดชุมชนอย่างไร คาดว่ายังเดินหน้าต่อไป แต่อาจเปลี่ยนชื่อเป็น “สิทธิร่วมชุมชน” และโต๊ะบาทลวิกก็อยู่ในพื้นที่กลุ่มนำร่องด้วย ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้ดำเนินการรังวัดที่ดินแล้ว จึงอยู่ที่กฎหมายกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าจะต้องช่วยแก้ไขในระดับต่อไป

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

ในประเด็นการออกโฉนดชุมชนนั้น เป็นเรื่องใหญ่ที่เกินกว่าอำนาจในระดับชุมชน อบต. และจังหวัดที่จะแก้ไขได้ หากรัฐบาลมีแนวนโยบายในการแก้ไขที่ชัดเจน ในส่วนของจังหวัดกระบี่ก็มีความพร้อมในการรองรับการจัดเวทีประชาคม

ปัญหาหลัก--ประเด็นปัญหาที่ดินบ้านแหลมตง ซึ่งมีชาวเลอาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ ๔ ไร่เศษ ก่อนหน้านั้นชาวเลบ้านแหลมตงไม่เคยทราบว่าที่ดินที่พวกเขาอยู่อาศัยนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของใคร แต่คาดกันว่าเป็นที่ดินของโรงแรมระดับห้าดาว ในพื้นที่ใกล้เคียง นั้น เพราะการบริหารจัดการต่างๆ นั้นทางโรงแรมจัดการหมด แต่เมื่อชาวเลมีการขยายตัวเพราะมีจำนวนมากขึ้น จึงอาจล้ำไปจากพื้นที่ที่ทางโรงแรมจำกัดให้และเกิดการพิพาทกันขึ้น แล้วไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ ชาวเลจึงร้องเรียนไปที่สำนักนายกรัฐมนตรี และเรื่องจึงส่งมาสู่ระดับจังหวัดให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่าเป็นที่ดินของนายร่ำหิน ประมงกิจ ซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว แต่ได้ให้นายณรงค์ศักดิ์ และนายชาญชัยเป็นผู้เช่าที่ดินโดยการทำสัญญาเช่าไว้เป็นระยะเวลา ๓๐ ปี สัญญานั้นลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม อัตราราคาเช่า ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี และในสัญญานั้น ระบุว่าอนุญาตให้เช่าช่วงได้ และจะครบสัญญาในปี ๒๕๖๐

ต่อมามีหลักฐานเพิ่มเติมว่านายร่ำหินนำที่ดินแปลงดังกล่าว ไปค้ำประกันเงินกู้ของธนาคารกรุงเทพ โดยนำไปค้ำประกันจำนวน ๒ ครั้ง ในวงเงินกู้ ๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อทางจังหวัดสืบหายาทผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน พบว่ามีทายาทอยู่ทั้งหมด ๕ คน บางครอบครัวเป็นหม้าย บางครอบครัวมีลูกหลานสืบทอดทางผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะทำงาน โดยมีสำนักงานที่ดินจังหวัด และ อบต.มาร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย ขณะนี้ทายาทได้แต่งตั้งนายดงฉิน เป็นผู้จัดการมรดก ทางส่วนจังหวัดคงไม่ได้คุยอะไรมากกว่านี้ เนื่องจากไม่ได้มีการเจรจาในระดับโรงแรมและทายาทคุณร่ำหิน และทายาทคุณร่ำหินได้บอกว่าจะรอให้สัญญาเช่าครบในปี ๒๕๖๐ แล้วจึงจะดำเนินการต่อไป สถานการณ์การอยู่อาศัยของชุมชนในขณะนี้ก็ยังคงอยู่ในพื้นที่ต่อไป เนื่องจากทางโรงแรมก็ยังไม่ได้มีการเร่งรัดแต่อย่างใด เพราะอาคารสิ่งก่อสร้างของโรงแรมนั้นมีการก่อสร้างมั่นคงถาวรและมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการจำนวนมาก

การจดทะเบียนเรือ จากข้อมูลที่ได้จากเวทีประชาคม พบว่าบ้านแหลมตงนั้นห่างไกลจากสถานที่ราชการมาก จึงพบว่า ร้อยละ ๕๐ ไม่ได้จดทะเบียนเรือ ส่วนราชการจึงส่งบริการแบบเคลื่อนที่ให้เจ้าหน้าที่ไปจดทะเบียนให้กับชาวเลใน ๒ หมู่บ้าน

การส่งเสริมฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ในส่วนคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมจังหวัด ในปี ๒๕๕๔ ไม่ได้รับงบประมาณในส่วนการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลโดยตรง แต่เป็นการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งซึ่งอาจไม่มากนักจากสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับ อบต. และความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดงานอย่างเป็นกันเอง

ด้านสาธารณูปโภค-แหล่งน้ำ พบว่า เกือบทุกชุมชนไม่ใช่เฉพาะชาวเลมีความขาดแคลนน้ำ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นเกาะ ซึ่งในส่วนของครอบครัวและชุมชนก็ต้องวางแผนช่วยเหลือตนเอง ไม่ใช่การพึ่งพากรัฐเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็ได้ดูแลโดย อบต.อ่าวนาง จัดหาถังน้ำไฟเบอร์ขนาดใหญ่ไปไว้ส่วนกลางที่บ้านแหลมตง ที่บ้านศาลาด่าน ได้มีการขยายระบบประปาเข้าไปในชุมชนที่ขาดแคลนแล้ว บ้านสังกาอู้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้จัดหาถังไฟเบอร์ให้ชุมชนเป็นรายครอบครัว รวมถึงการขุดบ่อบาดาลบริเวณชุมชนบ้านสังกาอู้ด้วย

แผนการดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ ได้เสนอคำขอ งบประมาณไปยังกลุ่มภาคใต้อันดามัน ภายใต้โครงการพัฒนาและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงเกษตร วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้กิจกรรมส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ในปีนี้ได้งบประมาณ ๑,๔๓๐,๕๐๐ บาท โดยจัดให้มีกิจกรรมประชาคมชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับข้อมูลสารสนเทศ อบรมสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ก่อสร้างโรงรองแ่งที่บ้านสังกาอู้ ใช้งบประมาณไป ๗๐๐,๐๐๐ กว่าบาท เดิมมูลนิธิชุมชนไทได้สร้างไว้ให้กับชุมชนแต่ทรุดโทรมไปมาก ซึ่งเดิมมีการจัดแสดงภาพนิทรรศการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเห็นว่ามีความสำคัญจึงนำไปเก็บรักษาไว้ เมื่อมีการก่อสร้างอาคารที่ถาวรแล้วจะได้นำภาพต่างๆ นั้นมาจัดแสดง

ขณะนี้การก่อสร้างอยู่ในระหว่างการจัดหาผู้รับจ้าง โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ประสานให้ อบต.เป็นผู้ออกแบบโดยคำนึงถึงสถาปัตยกรรมของชาวเล แต่เปลี่ยนจากหลังคามุงจาก เสาไม้ไผ่ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก และคณะกรรมการระดับจังหวัดมีแผนจัดการประชุมในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ โดยคาดว่าจะใช้ประโยชน์จากเวทีแลกเปลี่ยนในการจัดประชุมครั้งนี้ ไปดำเนินการจัดประชุมในวันที่ ๓๑ พฤษภาคมต่อไป เพื่อการจัดทำแผนงานโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชาวเลได้มากที่สุด

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

นางปรีดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

ชาวบ้านแหลมตง บอกว่าพื้นที่บริเวณเขาต้นบนหมู่บ้าน มีการก่อสร้างบ้านพักคนงานของโรงแรมในพื้นที่นั้น จนดูเหมือนจะเป็นการโดนบีบเข้ามาอีกด้านหนึ่ง กรณีแหลมตงนี้หากจะหาวิธีที่จะทำให้เป็น

หมู่บ้านเชิงท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งไม่แน่ใจว่าเจ้าของที่ดินที่ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและโรงแรมจะมีปัญหาหรือไม่ เนื่องจากพื้นที่แหลมตงได้ถูกพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวไปแล้ว หากทำให้เป็นหมู่บ้านเชิงท่องเที่ยวได้ก็ จะทำให้กลมกลืนกับการท่องเที่ยวของเกาะพีพี ซึ่งมีการพูดคุยกันในหลายเวทีว่า น่าจะมีตัวกลางในการ ประสานพูดคุยกับโรงแรม แต่ขณะนี้ยังไม่ชัดเจนว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของโรงแรมหรือชาวเล เพราะจากการ พูดคุยกับกับชุมชนว่า ถ้ามีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคข้างในชุมชนในระดับหนึ่ง ให้สามารถรองรับ นักท่องเที่ยวได้ มีลานขายสินค้า เพราะถ้าไม่รับดำเนินการ อาจจะถูกนายทุนข้างนอกไปเช่าบ้านเป็นหลังๆ เพื่อทำกิจการ อาทิ ร้านอาหารโอเกะ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชนชาวเล

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

ในส่วนวัฒนธรรมจังหวัดก็มีความตระหนักถึงในส่วนนี้ ในงบประมาณที่จัดสรรไปมีแนวคิดจะทำเรื่อง การฟื้นฟูภาษา รำรองเง็งของบ้านแหลมตง ซึ่งตอนนี้มีอาจารย์ท่านหนึ่งซึ่งเป็นชาวเลไปสอนรำรองเง็งที่ โรงเรียนบ้านแหลมตง และเด็กชุดนั้นได้มาแสดงอยู่ที่หน้าหาด แต่ขณะนี้ชาวบ้านบอกว่ายังไม่มีเสื้อผ้าชุด ประกอบการแสดงรองเง็ง ซึ่งคิดว่าหากใช้งบประมาณที่จัดสรรไปสนับสนุนในส่วนนี้ให้ดีขึ้นจะเป็นลาน วัฒนธรรมในชุมชน แต่ส่วนสำคัญที่อยากให้มีการแลกเปลี่ยนในเวทีวันนี้คือ สภาพสุขอนามัยชุมชนควรต้อง ได้รับการปรับปรุงเป็นอย่างมากเพราะแออัดมาก รวมทั้งปัญหาขยะ ซึ่งคงต้องช่วยกันปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่ใน ระดับโรงเรียน แต่ในส่วนหน้าหาดที่มีร้านอาหาร คาราโอเกะ นั้นชาวเลไม่ได้ปฏิเสธในกิจกรรมส่วนนี้ เพราะ ชาวเลมีรายได้จากการเป็นลูกจ้างของร้านอาหาร ร้านอาหารโอเกะแบบพึ่งพาอยู่อาศัยร่วมกัน

นางปริดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

มีพื้นที่บริเวณอ่าวโละด้านหลังเกาะพีพีที่ชาวเลไปอยู่อาศัยชั่วคราว โดยสร้างเพิงในบางฤดูที่ไปหลบ ลม และหาลปลา ในการพูดคุยกับชาวบ้านในการลงพื้นที่พูดคุยกับชุมชนครั้งก่อน ได้มีการบอกเล่าว่าในปีหน้า อาจมาอยู่อาศัยบริเวณนั้นไม่ได้ เพราะมีเอกชนมาไล่ จะไม่ให้หาลปลาในย่านนั้น แต่ไม่ทราบว่าจะสถานการณ์ ขณะนี้เป็นอย่างไรบ้าง

นายเดีว ทะเลลึก ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

ตอนนี้ชาวบ้านยังอาศัยอยู่ แต่ปีหน้าคงจะไม่ได้อยู่อาศัยแล้ว เพราะปีหน้าเอกชนจะดำเนินธุรกิจแล้ว ขณะนี้ที่ดินซึ่งมีลักษณะเป็นอ่าวเข้าไป แล้วมีหน้าผาที่ไม่มีพื้นดินนั้นมีกรรมสิทธิ์แล้ว เมื่อก่อนยังไม่มีกรรมสิทธิ์

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

เมื่อวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้าไปเจรจาเรื่องพื้นที่ โดยมีกรมทรัพยากรธรรมชาติฯ ไปด้วย พบว่าอ่าวตัน ไทรมีที่หลบลม แต่เมื่อทำประชาคมว่าชาวเลต้องการไปอยู่ที่พื้นที่บริเวณนั้นหรือไม่ ชาวเลบอกว่าไม่ยากไปอยู่ พื้นที่บริเวณนั้น ทางวัฒนธรรมจังหวัดจึงยุติการเจรจาเรื่องกรณีอ่าวนั้น และได้ดำเนินการเจรจาในที่ดินกรณี อื่นต่อไป

นายเดี่ยว ทะเลลึก ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

หน้ามรสุมตะวันตกชาวเลก็จะย้ายไปอยู่ด้านหน้า ถ้ามรสุมตะวันออกก็จะย้ายไปอยู่ด้านหลัง จึงมีลักษณะการอยู่อาศัยแบบย้ายไปย้ายมา เพราะถ้าไม่ย้ายไปมาเพื่อหลบลมจะผูกเรือไม่ได้ เรือจะปะทะกับก้อนหิน

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

ในประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ขอให้ชาวเลประสานไปที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แต่ไม่ใช่ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจะแก้ปัญหาได้ ก็ยินดีที่จะเป็นหน่วยประสานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

ในส่วนที่บอกว่าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ จะเป็นส่วนกลางที่ช่วยดูแลแก้ปัญหา แล้วในส่วนของการมีคณะกรรมการจังหวัดในส่วนของการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาติพันธุ์ชาวเลโดยตรงนั้น การดำเนินงานเป็นอย่างไรบ้าง

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ ได้เห็นนโยบายเหมือนกับที่ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ได้เห็นนโยบายว่าปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนต้องช่วยเหลือตนเองก่อน เมื่อไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ก็ส่งเรื่องมาสู่คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด มาปรึกษาหารือกัน ซึ่งในบางเรื่องที่มาถึงคณะอนุกรรมการระดับจังหวัด ก็จะมีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาว่าเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใด ผู้ว่าราชการจังหวัดก็จะมอบภารกิจให้หน่วยงานนั้นรับผิดชอบ แต่ในฐานะที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเลขาของคณะอนุกรรมการชุดนี้ จะมีหน้าที่ในการประสานงานให้เกิดกิจกรรม ส่งต่อ ติดตามรายงานผลต่อคณะกรรมการระดับชาติต่อไป แต่ปัญหาที่แก้ไขไม่ได้เนื่องจากอยู่เหนืออำนาจของคณะอนุกรรมการชุดนี้

นายเดี่ยว ทะเลลึก ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

ขอให้วัฒนธรรมจังหวัดช่วยดูเรื่องสถานที่ที่เรียกว่า “เปลว” ของชาวเล มีคนเข้ามาใช้พื้นที่เปลวที่บ่อแหน และพื้นที่โนไร่ และก็มีข้อพิพาทกับโรงแรมหนึ่งที่แจ้งความว่าชุมชนชาวเลบุกรุก แต่ข้อเท็จจริงนั้นโรงแรมเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ชาวเล นายอำเภอเคยเข้าไปดู และผู้บริหารโรงแรมได้ออกมาต่อนายอำเภอที่เป็นนายอำเภอคนใหม่ นายอำเภอได้สั่งรื้อการก่อสร้างที่หน้าหาดหมดแล้ว และกำลังตรวจสอบพื้นที่เปลวที่บ้านโนไร่ นอกจากพื้นที่นี้ เสนอให้วัฒนธรรมจังหวัดตรวจสอบและประสานเรื่องพื้นที่อื่นด้วย เพราะที่อื่นๆ ก็มีข่าวมาว่ามีลวดหนามมากัน เดิมพื้นที่เปลวบ่อแหนเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่ตอนนี้มีเสาแล้ว ส่วนคลองโตนด ที่เกาะลันตาน้อย ตอนนี้ก็มีลวดหนามกัน เป็นที่ส่วนบุคคลทั้งที่เดิมเป็นพื้นที่สาธารณะ ขอให้วัฒนธรรมเข้าไปตรวจสอบ

ส่วนเรื่องพื้นที่เปลวที่ไม่มีทางเข้า ตอนนี้นำทางวัฒนธรรมจังหวัด ได้ลงนามให้เป็นพื้นที่สาธารณะทางคอนกรีต ประมาณ ๔ เมตรเข้าถึงพื้นที่เปลวแล้ว

นางปรีดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

สุสานที่เกาะพีพี ก็มีปัญหาในการตัดถนนเข้ากลางสุสาน มีชาวเลบอกว่าเริ่มมีผู้เข้าไปตั้งร้านขายอาหารกลางสุสาน

นางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

ประเด็นในลักษณะเหล่านี้ เป็นช่องว่างระหว่างทางราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มพี่น้องชาวเล จริงๆ เราต้องเปิดใจที่จะหยิบยกประเด็นปัญหามาพูดคุย เนื่องสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยราชการส่วนกลางที่ทราบปัญหาจากนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล ซึ่งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่เป็นคนกลางรับความรู้สึกของเขามา ประเด็นคือ อบต.บอกว่าทุกปัญหาแก้ไขได้กำลังช่วยเหลืออยู่เรื่องนี้แก้ไขแล้ว แต่เมื่อมีผู้สื่อข่าวเข้าไป ประเด็นปัญหาใหม่ๆ เริ่มผุดขึ้นมาเปิดสู่สาธารณะ จนส่วนราชการและส่วนท้องถิ่นซึ่งตั้งใจที่จะช่วยแก้ปัญหาด้วยกันรู้สึกว่าคุณค่าหนีจากสื่อมวลชนว่านี่งอนใจไม่ดูแล เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดประเด็นเหมือนกรณีนี้ที่พูดถึงนี้ ก็ขอให้บอกกล่าวกันมา เราก็จะร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน ขอให้อย่าเก็บไว้บอกสื่อมวลชนอย่างเดียว ต้อง “ซันซี” หรือตกลงทำความเข้าใจกัน

นางปรีดา คงแป้น ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท

สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจะค่อนข้างเร็ว ดังนั้นการพูดคุยทำความเข้าใจอาจต้องพูดคุยกันทุกเดือน

ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดพังงา

นางสาวสุภาวดี ไพพักตร์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา

จังหวัดพังงา มีชาวเลใน ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอท้ายเหมือง และอำเภอกระบุรี ซึ่งเรียกกันว่า มอแกลนบก และ มอแกนหรือสิงทะเล มีลักษณะที่โดดเด่น คือ มอแกนหรือสิงทะเลอยู่ที่หมู่เกาะสุรินทร์ มีวิถีชีวิตอยู่ตามเกาะและชายฝั่งทะเล มอแกลนบกจะอยู่ที่อำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง และอำเภอตะกั่วป่า

การดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา ได้จัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลที่อำเภอตะกั่วป่า ในครั้งนั้นได้จัดเวทีประชาคมร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ท่านสมชาย เสียงหลาย ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีนี้ด้วย และในปี ๒๕๕๔ คณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดพังงาได้จัดประชุมโดยผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาได้มอบหมายให้ส่วนราชการต่างๆ ร่วมรับผิดชอบในหน้าที่ภารกิจหลักของตนเอง และนำผลการปฏิบัติงานมารายงานต่อที่ประชุม รวมทั้งสถานการณ์อื่นๆ หากเกิดขึ้นให้รายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาเป็นระยะๆ

ทั้งนี้ในปี ๒๕๕๔ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา จึงได้ขอรับงบประมาณจังหวัดในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมศิลปะการแสดงพื้นถิ่นของชาวเลในทุกอำเภอ ส่งเสริมประเพณีลอยเรือ ประเพณีการนอนหาด และยังได้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมบ้านทับปลา ซึ่งได้เรียนเชิญผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรมไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ พร้อมกับนำผลงานที่ได้รับงบประมาณคือการแสดงร้องเงี้ยวของชาวเลท้ายเหมืองมาจัดแสดงเพื่อเผยแพร่ โดยกลุ่มแรกที่ได้รับการส่งเสริมคือ การทำกิจกรรมกับกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความรักและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นถิ่นของตนเอง

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ มีแผนการจัดประชุมคณะอนุกรรมการระดับจังหวัด และได้รับงบประมาณกลุ่มจังหวัด ๑,๙๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดทำสื่อกิจกรรมในเวทีประชาคมส่งเสริมวิถีชีวิตชาวเล และจัดทำพิพิธภัณฑ์บ้านเกาะนก ในพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงนิทรรศการภาษาชาวเล ซึ่งปัจจุบันกำลังจะเลื่อนหายไป ชาวเลบางส่วนไม่ค่อยได้ใช้ภาษาของตนเอง จึงพยายามสื่อให้เห็นถึงภาษาปัจจุบันและภาษาชาวเลเพื่อให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา การดำเนินงานที่ผ่านมาไม่มีปัญหาอุปสรรค และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี

นางลาก หาญทะเล ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

ได้เสนอปัญหาของหมู่บ้านทับตะวัน คือปัญหาที่ชุมเขี้ยว ที่จอดเรือ พื้นที่ประกอบพิธีกรรมศาลพ่อตาสามพัน อยากให้เป็นพื้นที่พิเศษของชาวมอแกน อยากให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดช่วยดูแลไม่ให้พื้นที่ชุมเขี้ยวที่ใช้เป็นที่จอดเรือที่มีความสำคัญต่อการทำมาหากินของชุมชนเปลี่ยนไป ป้องกันและแก้ไขไม่ให้นายทุนเข้ามาบุกรุกพื้นที่พิธีกรรมที่ใช้ฝังศพ

นายเดียว ทะเลลึก ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

เปลว คือที่ฝังศพของชาวเล ถ้าไม่มีเปลวก็ไม่มีที่ฝังศพ เปลวต้องอยู่ใกล้ทะเล เพราะดั้งเดิมการทำมาหากินของชาวเลจะอยู่กับเรือ เกาะต่างๆ และทะเล มีคำกล่าวที่ว่า “ถ้านอนแล้วไม่ได้ยินเสียงคลื่นแล้วนอนไม่หลับ” และมีพิธีกรรมทำบุญเดือนห้าของทุกปี เมื่อก่อนที่การคมนาคมยังไม่มีทางถนนที่สะดวกก็ต้องใช้เรือในการเดินทางจึงต้องอยู่ใกล้ทะเล

นายนิรันดร์ หยั่งปาน ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

ในทุกชุมชนต้องมีพื้นที่ฝังศพ เพราะนั่นบ่งบอกว่าเป็นชาวเล เป็นข้อสังเกตว่า หนึ่งชาวเลอยู่ใกล้น้ำสองอยู่ใกล้ภูเขา ถ้าไม่มีที่ฝังศพ คนภายนอกจะรู้ว่ารากฐานของชาวเลมาจากที่ไหน และรู้ว่าพี่น้องชาวเลได้เสียชีวิตไปกี่ชั่วอายุคนแล้ว

อาจารย์สมเกียรติ สัจจารักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าแดง จ.พังงา /นักวิชาการศึกษาด้านชาติพันธุ์
ชาวเล

ในฐานะคนทำงานด้านการศึกษาและได้ศึกษาเจาะลึกเฉพาะเรื่องแนวทางในการรักษาอัตลักษณ์
ชาวเล มอแกนเกาะเหลา เกาะช้าง เกาะพยาม และหมู่เกาะสุรินทร์ และราไว้นั้น ในประเด็นหลักที่พูดคุย
เกี่ยวกับการศึกษานั้น น่าจะมุ่งในด้านการเรียนรู้ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ นั้นหมายถึงการเข้าถึงกลุ่ม
ชาวเลที่หลากหลายกลุ่มมากขึ้น ไม่เฉพาะกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา พี่น้องชาวเล หน่วยงานต่างๆ สามารถ
ส่งเสริมได้ตามภาระงานของตนเอง ทั้งการส่งเสริมอาชีพ ชาวเลมีความเข้าใจในเรื่องทะเล มีนามสกุลที่สื่อถึง
ทักษะความเชี่ยวชาญ ทั้งกล้าทะเล หาญทะเล ทะเลลึก

ข้อเสนอแนะคือควรค้นหาศักยภาพและสร้างจุดแข็งของตนเองให้ได้ เช่นอาชีพ หลังจากนั้นก็
ฟื้นฟูอัตลักษณ์ กรณีที่บ้านทับปลา พังงา ตนเองได้รับเชิญไปเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ โดยดู
ตัวอย่างจากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำไว้ที่หมู่เกาะสุรินทร์ อย่างน้อยการจัดตั้งเป็น
พิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกที่มาของเหง้าของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ การที่ไม่มี
ศูนย์วัฒนธรรมหรือสถานที่ให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ นักท่องเที่ยวเข้าไปก็ไม่รู้สึกถึงชุมชนที่มีชีวิต ไม่รู้สึกถึงสิ่งที่จะ
ปฏิสัมพันธ์ได้ อย่างน้อย เด็กๆ ได้มีแหล่งเรียนรู้ และมีภูมิปัญญา จริงๆ แล้วในการส่งเสริมภูมิปัญญาพี่น้อง
ชาวเลแทบไม่ต้องทำอะไรขึ้นมาเป็นพิเศษ เพียงแต่นำวิถีชีวิตอย่างดั้งเดิมกลับมาทำให้เป็นปกติ โดยการ
ส่งเสริมสำหรับผู้เฒ่าผู้แก่ก็ใช้วิธีส่งเสริมศิลปหัตถกรรม ก็จะสามารถรักษาดำรงสิ่งเหล่านี้ไว้ได้ เรื่องภาษาก็
สำคัญ เด็กๆ พูดภาษาไทยกับครูที่โรงเรียน เมื่อกลับไปบ้านก็ควรได้พูดภาษาของตนเอง

ในการศึกษาของชาวเลมอแกน มีสองรูปแบบคือ หนึ่ง เรียนร่วมกับนักเรียนในการศึกษาแบบปกติ
สอง เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะสำหรับชาวเลเรียน ซึ่งมีอยู่เพียง ๒-๓ แห่ง เท่านั้น คือ ที่หมู่เกาะ
สุรินทร์ และที่โรงเรียนชาวไทยใหม่ที่ท้ายเหมือง ที่เมื่อเด็กๆ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ หลากๆ
รุ่นรวมกัน การศึกษาจังหวัดพังงาก็เปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ตอนนี้อยู่ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แล้ว
เพราะฉะนั้น เด็กๆ สามารถพัฒนาศักยภาพต่อยอดไปได้

ในปี ๒๕๓๙ ได้ลงไปทำวิจัยที่หมู่เกาะสุรินทร์ ในยุคนั้น ดร.กษมา วรวรรณ ลงไป และกล่าวว่าน่าจะ
พัฒนาเป็นโรงเรียน จึงได้กลับมาร่างเป็นโครงการมอแกนศึกษา เด็กรุ่นแรกๆ หลายคนก็โตไปเป็นผู้ใหญ่ได้เข้า
ร่วมโครงการ “มอแกนพาเที่ยว” ของอาจารย์ ดร.นฤมล ที่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร มีการจดบันทึก
ข้อมูลบริบทของชุมชนและสามารถให้ข้อมูลกับคนภายนอกได้

การส่งเสริมให้เด็กที่ได้รับการศึกษาเป็นกระบอกเสียงให้กับชุมชนได้ หนึ่ง ควรต้องส่งเสริมเด็กกลุ่มนี้
ในเรื่องการเรียนรู้ และส่งเสริมการศึกษาในระบบปกติ ส่วนหลักสูตรท้องถิ่นต้องบูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ วิถี
ชีวิตชุมชน และ สอง คือต้องจัดการศึกษาตามบริบท สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และสามารถ
สามารถจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไม่ใช่เพียงโรงเรียนในระบบปกติ และยังเชื่อมโยงในเรื่องของอาชีพ
การศึกษา สุขภาพอนามัย

ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

เมื่อครั้งที่ได้ลงพื้นที่ชุมชนบนเกาะลันตา จ.กระบี่ ได้มีโอกาสพูดคุยรับทราบข้อมูลชุมชนจากผู้เฒ่าผู้แก่ชาวเลที่โต๊ะบาหลิว ๓ คน อายุประมาณ ๖๐-๗๐ ปี เมื่อมองอีกด้านหนึ่ง ไม่ทราบว่าจะมีคนภายนอกมากมายแค่ไหนที่มาที่ชุมชนแห่งนั้น ในแต่ละวัน ในแต่ละเดือน แล้วผู้เฒ่าผู้แก่กลุ่มนี้ต้องมาบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ซ้ำๆ อย่างนั้น ทำให้ความรู้สึกไม่สบายใจ และในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่นต้องสามารถบอกได้ว่าจะนำความรู้นั้นไปทำอะไร จะต่อยอดความรู้ให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ หรือความรู้เพื่อให้มีชีวิตอยู่ให้ได้ ทำมาหากิน หรือรักษาตัวตนของกลุ่มให้ได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกแห่งจะต้องรับรูปแบบของมรดกเทศก้น้อยไปใช้ แม้ว่ารูปแบบของปราชญ์ท้องถิ่น ปราชญ์ชุมชนของกระทรวงวัฒนธรรมทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่รู้สึกว้าวุ่นยังมีประโยชน์กับชุมชน แต่ขณะเดียวกันต้องมองถึงคุณค่า ต้องสามารถปรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้สามารถพัฒนาตนเองและเข้าใจในบริบทของชุมชนตนเอง สามารถสื่อสารกับคนภายนอกได้ ไม่ใช่พึ่งเพียงผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น

นายสุทธิพงษ์ ลายทิพย์ ศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนพื้นที่อันดามัน

ขอเพิ่มเติมในส่วนของแผนการบูรณาการงานของจังหวัดพังงา จริงๆ ของจังหวัดกระบี่ก็มี แต่ขอไปพูดในกลุ่มย่อย คือปลัดอาวุโสท่านหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันได้ย้ายไปเป็นนายอำเภอที่ขุนข่าบูน เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองที่ประสานงานการใช้ที่ดินในพื้นที่ชุมเขี้ยว ปัจจุบันตามที่ป่าลาภพูดนั้น ยังมีปัญหาค้างอยู่คือ การแจ้งความดำเนินคดี ไว้ และเป็นคดีไปแล้วใน ๑ คดี ที่ศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนพื้นที่อันดามันรับผิดชอบอยู่ ซึ่งศาลยกฟ้องในชั้นศาลอุทธรณ์ แต่ที่น่ากังวลคือ ๒๗-๒๘ รายชื่อที่ถูกรวบรวมเอาไว้จากผู้ที่มีเอกสารสิทธิ์ว่าจะดำเนินคดีต่อ จึงอยากให้ทางวัฒนธรรมจังหวัด ช่วยประสานงานกับฝ่ายปกครอง เพราะท่านนายอำเภอคนปัจจุบันก็ดูมีความสนใจในประเด็นเหล่านี้ ซึ่งหากส่วนราชการไปพูดคุยกับท่านนายอำเภอ น่าจะมีการประสานงานในเชิงบวกกันมากกว่า และกับเจ้าของที่ดินรายใหม่ เพราะทราบว่าขณะนี้ที่ดิน มีการเปลี่ยนมือและกำลังจะสร้างเป็นโรงแรมหรือรีสอร์ท

กรณีที่ดินทำกิน การปล่อยหมาออกมาไล่กัด สภาวะเช่นนี้ยังมีอยู่ และในการประสานงานนั้น หากเชิญให้ไปร่วม ส่วนตัวก็ยินดีเพราะมีความคุ้นเคยกับการประสานงานกับฝ่ายปกครอง และเจ้าของที่ดินในการขอเข้าไปใช้ที่ชุมเขี้ยว ในคำสั่งศาลยังไม่ได้คุ้มครองชาวบ้านในส่วนนี้ หากชาวบ้านคนไหนเข้าไปก็มีสิทธิถูกแจ้งข้อหาบุกรุกดำเนินคดีได้ ส่วนการพิสูจน์สิทธิ์ที่ดิน ก็มีการดำเนินการอยู่เพราะมีหลายหน่วยราชการที่เข้ามาตรวจสอบและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็มีรายงานที่ค่อนข้างชัดเจนว่าที่นี้ก็น่าจะเป็นพื้นที่ที่ออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบ และ “ป่าเลน” หรือเดิมชื่อกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็เข้ามาตรวจสอบในระดับหนึ่งแล้ว จึงอยากให้คณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด ได้ตรวจสอบพื้นที่ว่าเป็นพื้นที่ป่าชายเลนหรือไม่

ส่วนกรณี ท่งหว่า มีการรุกคืบของกลุ่มทุน เพราะพื้นที่ด้านหลัง กำลังมีการสร้างโรงแรมใกล้ๆ กับเปลว พื้นที่เปลวบางส่วนหายไป เคยมีมติคณะกรรมการหลายชุด ให้ชาวบ้านใช้พื้นที่เปลวได้ แต่ยังไม่ชัดเจนในเรื่องความยั่งยืน เพราะให้ใช้พื้นที่คราวละ ๕ ปี ซึ่งหากพิจารณาดีๆ อาจจัดตั้งเป็นเขตพิเศษ เพราะกฎหมาย

บางตัวก็เปิดช่องไว้ แต่เสนอในเบื้องต้นว่าคณะกรรมการระดับจังหวัดพังงา อาจต้องมีการบูรณาการเรื่องแผนการขอใช้พื้นที่มากกว่าครวละ ๕ ปี ตามมาตรา ๙ ของกรมที่ดิน จะดีกว่าหรือไม่ ถ้าเป็นคณะกรรมการอำนาจการหรือกรรมการที่ใหญ่กว่านี้แล้วขอใช้ในระยะเวลา เพราะต่างชาติใช้พื้นที่ครวละ ๙๙ ปี ส่วนตัวเป็นคณะกรรมการชุดแก้ไขปัญหาที่ดินจังหวัดพังงา แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้า เพราะกรรมการชุดนี้หมดวาระไปพร้อมกับผู้ว่าราชการจังหวัด ยังไม่มีการตั้งใหม่

ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดสตูล

นางสาวศุภณิจ พัฒน์ภูมิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

จังหวัดสตูล มีชาวเลทั้งหมดประมาณ ๑,๔๐๐ กว่าคน ในพื้นที่ ๒ เกาะ คือ เกาะหลีเป๊ะ ๙๐๐ กว่าคน และเกาะบุโหลน ๕๐๐ กว่าคน การดำเนินการตั้งแต่รับมติ ครม. วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เมื่อก่อนจังหวัดสตูลจะไม่อยู่ในกลุ่มการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับฝั่งอันดามัน แต่ได้มีการแจ้งข้อมูลว่าสตูลก็มีชาวเลด้วย จึงมีการแต่งตั้งคำสั่งเพิ่มเติมให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นคณะกรรมการของชาวเลในระดับกระทรวงด้วย จึงได้ไปร่วมประชุมในครั้งที่ ๓ จากนั้นจึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด และจังหวัดได้มีการเชิญให้คณะกรรมการฯ ร่วมประชุมครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕ และจากการประชุมได้ข้อเสนอแนะและนำมติ ครม. มาดำเนินการซึ่งมีประเด็นปัญหาต่างๆ ดังนี้

๑) ปัญหาที่ดิน ที่ทำกินเหมือนกับจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะเกาะหลีเป๊ะเป็นพื้นที่ทับซ้อน ไม่มีเอกสารสิทธิ์

๒) การศึกษาของชาวเล ในเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น

๓) การฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลดั้งเดิม รวมทั้งพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ด้วยตนเอง

๔) การส่งเสริมสุขภาพและบริการสาธารณสุข

๕) การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน

กระทรวงวัฒนธรรม ได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดและวัฒนธรรมจังหวัดสตูล ไปประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ เพื่อรับนโยบายเกี่ยวกับมติ ครม. ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด และให้หน่วยงานจังหวัดที่รับผิดชอบ ลงสำรวจพื้นที่และรับผิดชอบใน ๕ ประเด็นที่กล่าวมา คือ การออกโฉนดที่ดิน ให้สำนักงานที่ดินและกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุขโดย กรมสาธารณสุข ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วในการออกบัตรทอง และเฝ้าระวังและการให้ความรู้เรื่องน้ำหนึบของชาวเลทั้งสองเกาะ ด้านหลักสูตรการศึกษาได้มอบหมายให้เขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยให้เพิ่มหลักสูตรของท้องถิ่น ที่โรงเรียนเกาะอาดังราวีของชาวอุรักลาไวย์ เสริมทักษะภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยทางเขตพื้นที่การศึกษาได้นำบุคลากรจากภายนอกมาสอนเกี่ยวกับคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ การดำน้ำจับปลาที่ถูกต้อง การทำเครื่องมือจับปลา การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้คงสภาพอย่างยั่งยืน

ในปี ๒๕๕๔ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้นำทีมสำรวจจากหลายหน่วยงาน ลงเกาะหลีเป๊ะเพื่อทำ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พื้นที่ทำการสำรวจประมาณ ๑๘ ไร่ ซึ่งในการสำรวจครั้งนี้ โยธาธิการจังหวัดได้เขียนผัง พื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่กิจกรรมต่างๆ ทั้งลานวัฒนธรรม ลานขายของ พิพิธภัณฑสถาน แต่เมื่อทำเรื่องขออนุญาตไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วไม่มีคำตอบว่าจะไม่ได้ จึงยังไม่สามารถดำเนินการตามที่เสนอขอไปได้

ในปี ๒๕๕๕ ทางกระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดสรรงบประมาณมา ๑๓๐,๐๐๐ บาท สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูลจึงให้นักวิชาการจังหวัด ลงไปสำรวจความต้องการของชาวเล เมื่อวันที่ ๔-๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ พบว่า ชาวเลต้องการให้ส่งเสริมศิลปะการแสดงร้องเงี้ยว จัดหาอุปกรณ์ เครื่องดนตรี ครูผู้สอนร้องเพลง ร้องเงี้ยว คือ นางแส้หนา เกาะสิริระ แต่ยังไม่มีการจัดครูผู้สอนดนตรี ส่วนเครื่องดนตรีนั้น เมื่อมีการแสดงให้นักท่องเที่ยวดูก็จะยืมมาจากเกาะบุโหลน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา จึงทำเรื่องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการจังหวัด โดยมีมติเห็นชอบให้ใช้เงิน ๑๓๐,๐๐๐ บาท ในการฟื้นฟูการแสดงร้องเงี้ยวด้วยการซื้อเครื่องดนตรี และมีครูสอนดนตรีจากเกาะบุโหลนที่เป็นทั้งดนตรีรำมะนา และไวโอลิน แทนการเปิดเพลงประกอบการแสดง

ในปี ๒๕๕๖ คณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ได้เสนอโครงการจัดทำพิพิธภัณฑสถานวิถีชีวิตชาวเล จังหวัดสตูล จำนวน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการฯ มีแผนขออนุเคราะห์ใช้ห้องเรียน ๑ ห้องที่โรงเรียนเกาะอาดัง เพื่อใช้จำลองหมู่บ้านชาวเล เขียนรายละเอียดประวัติความเป็นมาของชาวเลและเรื่องราวต่างๆ ของชาวเลจัดแสดงในห้องเรียนนั้น หน้าโรงเรียนจะทำการลานวัฒนธรรมเพื่อแสดงร้องเงี้ยวให้นักท่องเที่ยวชม

นายภูวนารถ บัวเนียม มูลนิธิชุมชนไทย

ขอทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับที่ดิน เพราะในข้อเสนอขอเช่าระบุว่าทางจังหวัดสตูลได้พิจารณา และมีข้อสรุปว่าจะให้ย้ายชาวบ้านออกจากเกาะ หรือหาที่อยู่ใหม่ให้ชาวบ้าน

นางสาวศุภณิชา พัฒนภูมิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

ขอชี้แจงว่าไม่ได้จัดหาที่อยู่ใหม่ให้ชาวบ้าน แต่ไปสำรวจที่ดินจำนวน ๑๘ ไร่ ที่คิดว่าว่างบนเกาะหลีเป๊ะ และทำเรื่องขอไป แต่มีการทับซ้อนกันมาก จึงไม่สามารถนำเสนอข้อมูลในที่ประชุมได้ อีกทั้งการทับซ้อนกับผู้ถือสิทธิ์พลอีกหลายคน จากการสัมภาษณ์ชาวเล ในวันที่ ๔-๕ พฤษภาคมที่ผ่านมา ชาวเลบอกว่า “ลูกเอ๋ย แม้แต่ที่ฝั่งศพมะก็ไม่มี” ซึ่งผ่านวาระผู้ว่าราชการจังหวัด มาประมาณ ๒-๓ คนก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ตอนนี้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จึงทำเรื่องไปถึงระดับประเทศ แต่ยังไม่มีความก้าวหน้า ถ้าสมมติว่าชุมชนได้เอกสารสิทธิออกมาเรียบร้อยแล้ว เชื่อว่าทั้งกระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พร้อมทุกอย่งที่จะฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดภูเก็ต

นางจันทนา สิทธิพันธ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ต มีชุมชนชาวเลกลุ่มมอแกน มอแกลน และอูรักลาไวย์อาศัยอยู่ตั้งนี้ กลุ่มมอแกลนอาศัยอยู่ที่บ้านแหลมหลา หมู่ ๕ ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง กับบ้านหินลูกเดียว ซึ่งทั้งสองชุมชนนี้ ตั้งอยู่บริเวณประตูสู่ภูเก็ต ชาวอูรักลาไวย์อยู่ในเขตอำเภอเมืองที่บ้านสะปำและเกาะสิเหร่ ส่วนที่ราไวย์มีชาวอูรักลาไวย์และมอแกลน

บทบาทของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ในการเป็นเลขานุการคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด ในภาพรวมมีประเด็นปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าสงวนแห่งชาติป่าเลน คลองบางชีเหล้า-คลองท่าจีน พื้นที่ ๕๐ ไร่ ถนนรัชฎา อำเภอเมือง ประเด็นนี้คือ เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ปีที่ผ่านมาได้นำเข้าสู่ที่ประชุมว่าปัญหาทุกอย่างที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับจังหวัด โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จึงได้มีการบูรณาการร่วมกัน แต่แม้ว่าปัญหาจะเข้าสู่การประสานและเข้าสู่ที่ประชุมแล้ว ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ในกรณีป่าเลนคลองชีเหล้า นั้น ผู้แทนจากกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดภูเก็ต ได้แจ้งว่าการณีการขอใช้พื้นที่ดินแห่งนี้ ซึ่งอยู่ในตำบลรัชฎาใกล้กับแหลมตึกแก่นี้ ได้มีการจัดสรรพื้นที่จำนวน ๕๐ ไร่ ให้ใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย แต่ปรากฏว่าขณะนี้ก็ยังไม่มีการเข้ามาอยู่อาศัย ซึ่งในการใช้ที่ดินนี้ มีเงื่อนไข ๖ ข้อ ที่กำหนดไว้ตั้งแต่วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๒๐ คือ

- ๑) ต้องไม่กระทำการหรือยินยอมให้ตัวแทน คนงานหรือลูกจ้างทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นที่ยึดถือเสียแก่สภาพป่าไม้ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต
- ๒) คือต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ตลอดจนตามกฎหมายกระทรวงหรือระเบียบต่างๆ
- ๓) คือผู้ได้รับอนุญาตต้องจัดทำป้ายแสดงตามแนวทาง
- ๔) คือ ผู้ได้รับอนุญาตต้องใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาต เพื่ออยู่อาศัยเท่านั้น จะนำไปใช้เพื่อกิจการอย่างอื่นไม่ได้
- ๕) คือเมื่อผู้ได้รับอนุญาตหมดความจำเป็น ให้แจ้งให้กรมป่าไม้ทราบทันที
- ๖) คือหากผู้ได้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข กรมป่าไม้โดยการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะสั่งระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรในทันที

จากการพูดคุยในเวทีประชาคม พี่น้องชุมชนชาวเลบอกว่าอยากให้อำเภอพื้นที่นี้ไว้ แต่พี่น้องชาวเลยังไม่เข้ามาอยู่ ตอนนี้จึงมีสถาบันภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปอยู่บ้าง ในที่ประชุมโดยผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดว่า ใครที่เข้าไปอยู่แล้วก็ให้อยู่ต่อไป และพี่น้องชาวเลที่จะเข้ามาอยู่ก็อนุญาตและมอบให้เทศบาลรัชฎาเป็นผู้ดูแล

ส่วนเรื่องการแก้ปัญหาเรื่องไฟฟ้าชุมชนชาวเลราไวย์ ไฟฟ้าเป็นปัญหาหนักที่เข้าสู่ที่ประชุมหลายครั้งและหลายๆ คนเฝ้าติดตามประเด็นนี้อยู่ เจ้าพนักงานการไฟฟ้าก็มีความรู้สึกอึดอัด ตอนนี้สำนักงานการไฟฟ้าได้รับหมายศาลของปกครองนครศรีธรรมราช กรณีเข้าไปติดตั้งไฟฟ้าในพื้นที่เอกชนที่ประธานการประชุมให้มี

การแก้ไขเฉพาะหน้า เฉพาะกิจ การไฟฟ้าได้ดำเนินการมาหลายครั้ง แต่ไม่สามารถแก้ไขได้ สำนักงานการไฟฟ้าพร้อมให้บริการประชาชน แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบที่กำหนด โดยเฉพาะพื้นที่เอกชน หากไม่ได้รับการอนุญาตก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ในส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในฐานะเลขานุการ ได้มีการเชิญเจ้าของโฉนดที่ดินบางแปลงเข้าร่วมประชุมด้วย ขอข้อคิดเห็นเพราะจะมีความเสี่ยงในเรื่องการติดมิเตอร์ ซึ่งเจ้าของโฉนดที่มาร่วมประชุมก็ไม่ได้รับปาก เพราะการลงนามเรื่องที่ดินนั้นจะต้องมีผู้ได้รับมรดกร่วมหรือพี่น้องผู้ถือครองสิทธิอีกหลายคน ในการประชุมจึงแจ้งว่า ในปัญหานี้ยังไม่สามารถจะแก้ไขได้

เทศบาลตำบลราไวย์บอกว่า เคยคิดจะจัดซื้อที่ดินแปลงนี้จากเอกชน แต่อยู่ที่ประชุมส่วนกลางได้บอกว่าจะต้องแก้ไขโดยการพิสูจน์สิทธิ ซึ่งประเด็นที่ดินนั้นติดปัญหาเอกสารสิทธิหลายแปลง แต่ละคนก็ไม่อนุญาตให้ดำเนินการใดๆ ที่ประชุมจึงมีมติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินระดับกระทรวง ซึ่งทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ได้ส่งรายงานการประชุมไปทั้งสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงวัฒนธรรม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้ดำเนินการส่งเอกสารรายงานการประชุมไปเพื่อสามารถถอดบทเรียนได้ว่าทางคณะกรรมการระดับจังหวัดมีมติในที่ประชุมอย่างไร

เมื่อปัญหาที่ดินไม่สามารถแก้ไขได้จึงโยงไปเรื่องประปา ผู้แทนประปาเคยเข้าไปที่ราไวย์และติดตั้งมิเตอร์ประปาพร้อมหัวจ่าย โดยมีเทศบาลตำบลราไวย์ชำระค่าน้ำช่วงภัยแล้ง แต่เมื่อหมดช่วงภัยแล้ง เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการใช้จ่าย และพี่น้องชาวเลก็ไม่ได้รวบรวมเก็บเงินจากชุมชนในพื้นที่มาชำระ สำนักงานประปาจึงจำเป็นต้องเก็บหัวจ่าย ในขณะที่ไม่ได้ยกเลิกแต่นำหัวจ่ายไปเก็บรักษาเอาไว้ ในที่ประชุมจึงมีมติให้มีการทำ MOU ร่วมกัน โดยเทศบาลเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข และพี่น้องชาวเลมาทำข้อตกลงร่วมกัน แต่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ประสานโดยการติดต่อไปทั้งหนังสือและการสื่อสารช่องทางต่างๆ หลายครั้ง ปรากฏว่านายกเทศมนตรีฯ ก็หมดวาระ ต้องรอการเลือกตั้ง ซึ่งขณะนี้การเลือกตั้งแล้วเสร็จ คาดว่าน่าจะมีความเคลื่อนไหวมากขึ้น

ประเด็นแนวทางการออกบัตรพิเศษเพื่อประกอบอาชีพประมงของชาวเลและการแก้ปัญหาการทำประมงของชาวเลในพื้นที่คุ้มครองหวงห้ามในพื้นที่ภูเก็ต มีอยู่ในพื้นที่ ปลายแหลมพันวา ป่าตอง และเขตรักษาพืชพันธุ์ตามพระราชบัญญัติ พบว่า ในที่ประชุม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรักษากฎหมาย บอกว่าทางราชการไม่เคยออกบัตรผ่อนปรนพิเศษ แต่อนุญาตได้เฉพาะการทำประมงในเชิงวิชาการที่มีการทดลอง ทดสอบเท่านั้น โดยมีอธิบดีกรมประมงเป็นผู้ลงนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดก็ยังไม่มีความเห็นอนุญาต ในส่วนนี้ต้องทำเรื่องไปถึงกรมกระทรวงในส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับประมง เพื่อเป็นการแก้ไขความเดือดร้อน สำนักงานประมงก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ จึงทำข้อเสนอขอทำปะการังเทียม ในปี ๒๕๕๕ บริเวณหมู่ ๒ ซึ่งตอนนี้ยังไม่ได้รับแจ้งผลการดำเนินการหรือติดตามข่าวว่าดำเนินการไปอย่างไร

ประเด็นการพิจารณาถ่วงดุลผู้ไม่มีสัญชาติหรือบัตรประชาชน ในที่ประชุมโดยผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตบอกว่าในเรื่องการทำบัตรประชาชนนั้น ไม่จำเป็นจะต้องมอบให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไปตั้งคณะกรรมการ เพราะมีกฎหมายบังคับอยู่แล้วว่ากรมการปกครองเป็นผู้ดูแลเรื่องนี้ การออกบัตรประชาชน

ขึ้นอยู่กับว่าพี่น้องชาวเลจะต้องไปหาผู้ที่รับรองแล้วมาดำเนินการตามกฎหมาย แต่ปัญหาคือพี่น้องชาวเลไปหาผู้มารับรองไม่ได้ หรือว่าผู้ใหญ่บ้านบางท่านไม่รับรอง โดยผู้ใหญ่บ้านที่ไม่รับรองให้ นั้น เพราะไม่แน่ใจว่าผู้ที่จะให้การรับรองนั้นเป็นชาวเลจริงหรือไม่ ชาวเลต้องไปหาผู้เฒ่าผู้แก่ หมอตำแยมารับรอง ซึ่งปัญหานั้นยังมีอยู่ที่ สะป้า แหลมตุ๊กแก และราไว้อย่างบางส่วน ถ้าชาวเลหาคนรับรองได้ แล้วก็จะเป็นไปตามกระบวนการ คุณสำราญ ยุคุณธร ที่เป็นเจ้าหน้าที่แนะนำว่า ถ้ายังมีปัญหามากชุมชนชาวเลควรนำประเด็นเข้าสู่ประชาคมและให้มีการรับรองผู้ที่มีปัญหา ก่อนเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมาย

ประเด็นปัญหาที่ดินในการอยู่อาศัยที่บ้านแหลมหลา อำเภอถลาง คือความขัดแย้งระหว่างชาวเลกับกรมธนารักษ์ โดยชาวเลบอกว่าเขาอยู่กันมาดั้งเดิม แล้วกรมธนารักษ์จะมาดูแลเก็บค่าเช่าที่ ขณะนี้ยังไม่ข้อตกลงที่ชัดเจน ต้องดำเนินการไปตามกระบวนการ โดยมอบหมายให้กรมธนารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบ และนำเข้าสู่ที่ประชุมครั้งต่อไป ซึ่งทางจังหวัดได้กำหนดไว้ในวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๕ จะมีการติดตามความคืบหน้าในเรื่องนี้

ผลการดำเนินงานปี ๒๕๕๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้รับงบประมาณมาจากงบบพัฒนาจังหวัด จำนวน ๑,๐๒๐,๐๐๐ บาท ได้ดำเนินกิจกรรมโดยการประชุมและสอบถามพี่น้องชาวเลว่า ต้องการทำกิจกรรมอะไร และได้ข้อสรุปว่าต้องการดำเนินกิจกรรมเรื่องงานลอยเรือ การร้อยโมบายล์เปลือกหอยและสร้อยมุก การนอนหาดเมื่อวันที่ ๑๖-๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ที่หาดทรายแก้ว การรณรงค์ พี่นฟูร่ามวยฆาหยง (เฉพาะที่ราไว้อย) จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามชุมชนบอกว่า มีความพึงพอใจ โดยเฉพาะการร้อยโมบายล์เปลือกหอยและสร้อยมุก และเสนอแนะให้ร้อยคริสตัล แม้ไม่ใช่กิจกรรมที่มาจากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม กิจกรรมสาธิตการจักสานเครื่องจับปลา ซึ่งการทำอุปกรณ์จับปลาไม่ได้รับความสนใจจากเด็กวัยรุ่นเท่ากับการร้อยโมบายล์ กิจกรรมลอยเรือ ทำบุญกลางบ้านและอาบน้ำมนต์ และกิจกรรมวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ปี ๒๕๕๕ ได้จัดรวมกันที่หาดราไว้อย ซึ่งทางภูเก็ตเป็นเจ้าภาพ

ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ กระทรวงวัฒนธรรมได้มีแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมด้านภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและการแก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งการดำเนินงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ได้สอบถามความคิดเห็นและความต้องการของพี่น้องชาวเลก่อนที่จะไปสู่คณะกรรมการปฏิบัติงานระดับจังหวัด จึงเชิญชาวเลมาร่วมประชุมเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ว่าพี่น้องชาวเลมีปัญหาอุปสรรคอะไร อย่างไร พบว่า มีปัญหาที่ดินทำกิน ไม่มีบัตรประชาชน ซึ่งก็ได้ชี้แจงไปแล้วว่าปัญหาที่ดินนั้นไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่ ต้องนำไปสู่การแก้ไขในระดับชาติ ประเด็นเรื่องการแก้ไขการมีบัตรประชาชนนั้น ชาวเลได้เสนอว่า ปัญหาหลักคือขาดผู้รับรองและผู้รับรองไม่มีหลักฐานเพียงพอ ดังกรณีชุมชนแหลมตุ๊กแกและสะป้า ซึ่งถ้ายังไม่ มีข้อสรุปที่ชัดเจนก็ต้องไปแก้ไขในระดับประชาคมตามที่รายงานไว้

ในเรื่องการแก้ปัญหาเรื่องน้ำประปา จะติดตามการนำหัวจ่ายมาติดตั้ง แต่พี่น้องต้องมีการตกลงในการจ่ายค่าน้ำดังกล่าว นายกเทศมนตรีตำบลราไว้อยที่เพิ่งผ่านการเลือกตั้งมาไม่นาน ถ้าเริ่มปฏิบัติงานในตำแหน่งแล้ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจะติดตามเรื่องให้ต่อไป

พี่น้องชาวเลจากแหลมทูลกระหม่อมว่าประเพณีลอยเรือนั้น ปกติท้องถิ่นคือ อบต. จะให้งบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน แต่ช่วงหลังเมื่อมีการตรวจสอบภายในโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ได้บอกว่าประเพณีลอยเรือเป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล ไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณได้ แต่มีชุมชนบางแห่งที่อยู่แถวราไวย์กับแหลมตึกแก่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นได้ แสดงว่าพื้นที่ชุมชนที่อยู่ต่าง อบต. มีการสนับสนุนงบประมาณต่างกัน ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ต้องนำเข้าไปประชุมอีกครั้งเพื่อหาทางออก แต่จากการได้สอบถามข้อมูล ประมวลได้ว่าการให้การสนับสนุนแล้วสามารถเบิกจ่ายงบประมาณได้ อาจปรับวิธีการเขียนของบประมาณ แต่วัฒนธรรมจังหวัดเองไม่สามารถสนับสนุนงบโดยตรงได้ และการได้รับงบประมาณจากส่วนกลางล่าช้า ก็มีผลกับการอนุมัติงบประมาณ และไม่สามารถนำงบประมาณไปสนับสนุนได้ เพราะช่วงเวลาการจัดกิจกรรมอาจไม่ตรงกัน ซึ่งจะได้หารือกันในรายละเอียดต่อไป

แผนการดำเนินงานปี ๒๕๕๕ ตามที่กระทรวงวัฒนธรรมมีนโยบายให้จัดหาพื้นที่นำร่องในการดำเนินงานในส่วนของจังหวัดภูเก็ต ได้พูดคุยกับทั้ง ๕ ชุมชนว่าจะไม่ทำพื้นที่นำร่อง แต่จะทำร่วมกันคือ การส่งเสริมด้านภาษา ในปีงบประมาณ ๒๕๕๔ เมื่อได้รับงบประมาณจากงบพัฒนาจังหวัดในการบูรณาการร่วมกัน โดยมีสำนักพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าภาพหลัก และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมเป็นส่วนหนึ่ง และได้ดำเนินกิจกรรมตามที่รายงานแล้วนั้น ด้านภาษาโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต รับผิดชอบการจัดทำปทานุกรมด้านภาษา พัฒนาชุมชนรับผิดชอบด้านการส่งเสริมอาชีพ ประมงจังหวัดรับผิดชอบด้านการศึกษาดูงาน แต่เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตจัดทำปทานุกรมด้านภาษาแล้ว มีประเด็นว่ามีอดีตนักวิชาการที่ชำนาญการด้านนี้บอกว่าไม่ถูกต้องและมีการเทียบเคียงกับอดีตที่ผ่านมา กับของท่านอื่นๆ ขอให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตั้งคณะกรรมการสอบ แต่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดไม่มีอำนาจในการดำเนินการเรื่องนั้นได้ ทั้งนี้ได้เรียนไปว่าคงต้องเรียนผู้ว่าราชการจังหวัด ในมุมมองของพี่น้องชาวเลเองก็บอกว่าข้อมูลที่ทำนั้นมีความคลาดเคลื่อน และในปีนี้ก็มีความคิดส่งเสริมร่วมกันเรื่องภาษา แต่ก็ต้องนำบทเรียนที่ผ่านมากำหนดเงื่อนไขและหาทางออกร่วมกัน และผ่านการประชุมหารือร่วมกัน เพราะถ้าให้ไปจัดหาผู้มาอบรมด้านภาษาแล้วก็จบโครงการไปด้วยงบประมาณเพียง ๑๓๐,๐๐๐ บาท ต้องใช้สำหรับชุมชนชาวเล ๕ แห่ง คำนวณแล้วชุมชนละ ๒๐,๐๐๐ กว่าบาท แทบไม่ได้อะไรเลย ถ้าทำเป็นหลักสูตรในการสอนอาจจะดีกว่า จึงอาจต้องรบกวนอาจารย์จากโรงเรียนที่มีการพัฒนาส่งเสริมการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นชาวเล นักวิชาการที่ทำงานร่วมกับชาวเล ผู้รู้ของชุมชนชาวเลอย่างไรก็ดี เวลาที่น้อยเหลือเวลาอีกประมาณ ๒ เดือน

นายสัมพันธ์ นักสืบ ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

ประเด็นที่หนึ่ง กรณีที่ดิน ๕๐ ไร่ บริเวณตำบลรัชฎา นั้น ไม่ใช่ชาวเลไม่ไป เพราะได้เคยเข้าประชุมกับผู้ว่าราชการจังหวัด (นายอุดมศักดิ์) และนายอำเภอ (นายวิรัตน์ จันทร์เพ็ญ) ได้บอกว่าชาวเลที่แหลมตึกแก่ทั้งหมดถ้าจะไปอยู่ที่ที่ดิน ๕๐ ไร่ นั้น จะต้องซื้อถอนที่อยู่อาศัยเดิมทั้งหมด แล้วจะทำรั้วในที่ดิน ๕๐ ไร่ นั้นให้เรียบร้อย และจะนำห้องเที่ยวเข้าไป จึงเรียนกับท่านผู้ว่าฯ ว่าชาวเลไม่ใช่สวนสัตว์ และชาวเลมีประเพณีมีวัฒนธรรม มีอาชีพประมง มีพิธีลอยเรือ ซึ่งต้องใช้พื้นที่ทะเล เราจึงขอขยายพื้นที่ เพราะที่ดินบริเวณแหลม

ตุ๊กแกที่อาศัยอยู่ปัจจุบันนั้นแออัด ท่านก็เสียบ แล้วก็บอกว่าให้อบต.ซื้อไปเลยในราคา ๑๐ ล้านบาท จึงบอกว่า เหมือนกับนำเงินไปทิ้งทะเล การซื้อที่ดินแล้วรื้อย้ายเขาออกไปนั้นไม่ได้หรอก เพราะชาวเลอยู่ที่นั่นมานาน ท่าน ก็บอกว่าที่ดินนั้นเป็นที่โดนด แต่ขอชี้แจงว่าโดนดนั้นมาทีหลัง ท่านบอกว่าให้การเคหะแห่งชาติซื้อที่ดินนั้นได้ หรือไม่ การเคหะแห่งชาติบอกว่าแล้วจะให้ชาวเลไปอยู่ที่ไหน แล้วทุกอย่างก็ยังไม่มีความชัดเจน ดังนั้น ใน ประมาณ ๒-๓ เดือนนี้ชาวเลจะเดินเรื่องที่ดิน ๕๐ ไร่ต่อไป โดยขอขยายพื้นที่เหมือนเดิม และจะมีชาวเลจาก สะป้าและราไวย์บางส่วนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน

ประเด็นที่สอง งบประมาณเกี่ยวกับการลอยเรือ เมื่อก่อนแหลมตุ๊กแกก็ไม่มียางงบประมาณ แต่ขึ้นอยู่กับ ผู้นำที่จะนำเข้าไปอยู่ในการจัดทำแผนส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

ประเด็นที่สาม เรื่องบัตรประชาชน ในฐานะเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และได้คุยกับ นายอำเภอวิรัตน์ จันทร์เพ็ง ท่านบอกว่าออกมาแล้วหลายครั้ง แต่เมื่อนำคนนอก เช่น คนจังหวัดระนองมาสวม มีผู้นำไม่ตี จึงถามนายอำเภอว่าแล้วควรทำอย่างไร และถ้าผมเอาตำแหน่งรับประกันได้หรือไม่ ท่านบอกว่าได้ แต่ทำได้ไม่หมด เพราะไม่ใช่หน้าที่ของท่านแต่เป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

ประเด็นที่สี่ เป็นเรื่องสำคัญคือ เรื่องการออกทะเบียนบ้านให้กับชุมชนแหลมตุ๊กแก แต่ทุกครั้งจะมี เอกสารแนบว่าต้องรื้อถอนภายใน ๓๐ วัน โดยไม่ต้องเสียค่ารื้อถอนใดๆ ทั้งสิ้น จึงนำเอกสารนั้นไปถาม ปลัดอำเภอ ได้ทราบว่าเอกสารนั้นไม่ใช่เอกสารของทางอำเภอ แต่เอกสารนี้กลับอยู่ที่ฝ่ายปกครองและทะเบียน ราษฎรของอำเภอ จึงต้องพูดคุยกับชาวแหลมตุ๊กแกว่า อย่าไปลงนามรับรองเพราะชาวเลจะถูกฟ้องได้

นายนิรันดร์ หยั่งปาน ผู้แทนเครือข่ายชาวเล

ขอเสนอปัญหาในสองประเด็นคือ ประเด็นที่หนึ่ง พี่น้องชาวเลที่ตกค้างเรื่องสำรวจบัตรประชาชน มี หลายคนต้องใช้บัตรเพื่อการใช้สิทธิรักษาพยาบาล และประเด็นที่สอง ชาวเลที่ถูกฟ้องขับไล่ ๒ รายที่หาดรา ไวย์ ขณะนี้มีความวิตกกังวลมาก

นางจันทนา สิทธิพันธ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต

เรื่องที่ดินและบัตรประชาชนจำเป็นต้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งการ เพราะสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดไม่สามารถแก้ไขให้ได้

อาจารย์ประมุข ตันจาร์ญ ผู้อำนวยการโรงเรียนเกาะสิเหร่

เคยอยู่ที่โรงเรียนบ้านสะป้า ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการอยู่ที่โรงเรียนเกาะสิเหร่ คิดว่าการพูดคุยระดม ความคิดในวันนี้ น่าจะตลกได้ เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวเลกับของคนทั่วไปไม่เหมือนกัน ปัญหาใหญ่คือมีทะเล ไม่มีที่ทำกิน มีแผ่นดินไม่มีที่อยู่อาศัย คิดว่าถ้าแก้ปัญหาดินได้ ชาวเลมีวิถีที่ไม่มีการจับจอง อยู่เป็นกลุ่มใหญ่ สังเกตจากบ้านของชาวเลไม่มีรั้วบ้านและอยู่อย่างแออัด ซ้ำมติดกรม. ไม่น่าจะแก้ไขได้ น่าจะต้องมีพระราช กฤษฎีกาที่มีผลบังคับให้สิทธิ และถ้าบังคับไม่ได้ ก็ให้รัฐบาลซื้อเลยและให้เป็นโฉนดชุมชน พื้นที่สุสานก็เป็น

พื้นที่ชุมชน ถ้าทำได้โครงสร้างพื้นฐานก็เข้าไปได้ อย่างเรื่องการเรียนรู้ กรณีโรงเรียนเกาะสีเฮอร์ มีนักเรียนชาวเลอยู่ประมาณร้อยละ ๒๐ การศึกษาต้องมีข้อมูล มีภาษาที่อยู่ในโลกได้ เพราะตอนนี้เรามี ASEAN มีประชาคมโลกเข้ามา การแก้ไขเพียงจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งคงไม่ได้

การอภิปราย “บทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง”

**โดย นายธนู แบนเนียร องค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน/ อนุกรรมการ
อำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล**

ในการแก้ปัญหาที่นั่น ถ้ามีความตั้งใจ ความมุ่งมั่นร่วมกันจะต้องแก้ไขได้ แต่อาจเร็วช้าต่างกันไปในวันนี้มีหลายท่านมาจากชุมชน จากหลายหน่วยงาน มาร่วมกันคิดเรื่องพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ ซึ่งปัญหาที่พูดคุยกันในระยะหลังมานี้ มองว่าส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากนโยบาย หลักสิทธิมนุษยชน พัฒนาการทางสังคม จึงทำให้วงของปัญหาขยายกว้างขึ้น เหมือนกับที่อาจารย์ณฤมล อรุโณทัยบอกว่า จริงๆ แล้วแนวทางการพัฒนาหรือว่าแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางที่จะดำเนินต่อไปน่าจะเป็นคำถามปลายเปิด ปัจจัยสำคัญที่ดูจากการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานภาครัฐ กับพี่น้องชุมชนชายฝั่ง ตลอดแนวชายฝั่งอันดามัน ตั้งแต่ระนองถึงสตูลที่รวมกันเป็นเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน และปรับมาเป็นสมาพันธ์ประมงพื้นบ้าน และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเป็นสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย การทำงานกับพี่น้องชาวประมงพื้นบ้านในช่วงนั้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาเฉพาะหน้า เช่น เรืออวนลาก เรืออวนรุน นายทุนบุกรุกป่าเลนทำนากุ้ง ชาวบ้านก็หวงแหนทรัพยากร

ขณะนั้นรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ยังไม่ได้บัญญัติคำว่าสิทธิชุมชนเข้าไปเลย แต่ชาวบ้านตระหนักถึงสิทธิของตน ว่าวันนี้มีที่อยู่อาศัยแต่ไม่มีหลักประกันความมั่นคง หรืออบต.จะอนุญาตให้อยู่อาศัยต่อหรือไม่ เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนขึ้นมา มองดูปรากฏการณ์ที่สำคัญคือการลุกขึ้นสู้ของพี่น้องในครั้งนี้หรือหลังสิ้นมียกตัวอย่างในปี ๒๕๓๘ พี่น้องแหลมตึกแกรวมตัวกันไปร้องเรียน โดยการปิดล้อมศาลากลางจังหวัดภูเก็ต เพราะนายทุนไปออกเอกสารสิทธิหลังบ้านที่พี่น้องชาวเลอยู่อาศัย โดนนายทุนฟ้อง ซึ่งก็เป็นประวัติศาสตร์เป็นช่วงๆ ของการเผชิญหน้า โดยไม่ได้สร้างความเข้าใจ ก็กลายเป็นปัญหาตามมาว่าชาวบ้านจะบุกเข้ามาทำไม สู้ไปเพื่ออะไร ใครอยู่เบื้องหลัง ซึ่งหากมาวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์คราวนั้น ก็มองว่าเป็นเพราะพี่น้องชาวแหลมตึกแกรวมตัวกันยังไม่เป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งพอ จึงเป็นบทเรียนสำคัญว่า การรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาหน้าจะเป็นแนวทางที่สำคัญ

รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ได้บัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนเข้ามาจึงเป็นประเด็นที่พี่น้องหยิบขึ้นมาใช้ เพราะในเรื่องการจัดการชายฝั่งของหลายส่วนในเวลานั้น ถ้าไม่นับรวมพี่น้องอูรักลาโว้ย ได้ยกเรื่องการจัดการทรัพยากรเข้ามา ซึ่งมีประเด็นย่อยคือการยื่นหยัด พื้นฟู ปกป้อง เพื่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และอัตลักษณ์ของพี่น้องซึ่งอาจแผ่วเบาในท่ามกลางโลกาภิวัตน์ หรือยุคสมัยของทุนนิยม วันนี้ดูเหมือนเราถอยร่นไม่ได้

ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากสองสามเรื่องนี้ พบว่า จากการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง คือ การสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้ร่วมกันนั้นสำคัญ ตัวอย่างของหน่วยงานรัฐที่อาจมีใจแต่อาจติดเรื่องกฎหมายหรือนโยบายที่ถือปฏิบัติอยู่ แต่หลายครั้งเมื่อมีการพูดคุยสร้างความเข้าใจทัศนคติที่ดีได้ ก็นำไปสู่การคลี่คลายจากหนักมาเป็นเบา แต่อาจมีเรื่องกฎหมาย นโยบายที่ต้องปรับด้วย ถ้ามองในส่วนหน่วยงานภาครัฐ กรมประมง วัฒนธรรมจังหวัดนั้น กรมประมงได้พยายามที่จะบอกเรื่องผ่อนปรน ซึ่งในช่วงหลังถ้าดูจากปรากฏการณ์จะเห็นว่ากรมประมงกับชาวบ้านไม่ค่อยมีปัญหาอะไรกันนัก เพราะส่วนใหญ่ในเขต ๓,๐๐๐ เมตร ชาวบ้านก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างล้างผลาญ ทำเพื่อการยังชีพ แต่อย่างกรมอุทยานแห่งชาติ อาจต้องทำความเข้าใจในทัศนคติและนโยบาย หลายครั้งที่พี่น้องจากภูเก็ตไปโดนจับที่ระนอง ที่กระบี่ พังงา ล่าสุดไปโดนจับที่ตรังอีก ๒ กรณี ๒๓ ราย จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นการใช้กฎหมายกับชาวบ้าน

การทำงานกับกรมฯ เหล่านี้ได้บทเรียนว่าน่าจะมีทางออก เพราะ

๑) ความเข้าใจเป็นเรื่องสำคัญ ในฐานะที่เลี้ยงช่วงแรกต้องลงไปคุยกับเจ้าหน้าที่ บางครั้งอาจมองในมุมที่แตกต่างกันบ้าง ชัดแย้งกันบ้างแต่ก็ไม่เป็นไร แต่ถ้ามีความตั้งใจดี เจตนาดี น่าจะมีทางออกและคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นได้ แล้วใช้ความสัมพันธ์อันดีไปจัดการกับปัญหา

๒) ยกระดับในการทำงานร่วมกัน ในการทำงานของภาครัฐอาจต้องมีแผน โครงการ กิจกรรม ส่วนพี่น้องอาจมีแผนงานของชุมชนอยู่บ้าง ก็ต้องเรียนรู้การนำเครื่องมือเหล่านี้มาสร้างความสัมพันธ์ เรียนรู้และแก้ไขปัญหาพร้อมกัน กลับมามองได้ว่าประเด็นปัญหาพี่น้องส่วนใหญ่หนักหนาพอสมควร คือ ปัญหาเฉพาะหน้า การโดนจับ เรือพัง ระยะเวลาคือปัญหาเชิงพัฒนาต้องมีการพูดคุยกันมากขึ้น เช่น การสร้างความมั่นคงในที่ดิน การจับปลาในเขตอุทยานฯ แล้วไม่ถูกจับจะทำได้อย่างไร

อุทยานฯ ก็น่าจะพูดคุยกันในการแก้ปัญหาได้ แต่ก็มีข้อจำกัดที่ว่าพี่น้องชาวเลก็ต้องสร้างความเข้าใจต่อคนในสังคมใหญ่ด้วย ในสังคมกว้างน่าจะมีเข้าใจพี่น้องชาวเลถึงการถูกกดขี่ ถูกกระทำต่างๆ แต่ในระดับพื้นที่นั้นทัศนคติของชาวเลมีความแตกต่างกัน เช่น การจับสัตว์น้ำหรือหอยต่างๆ ถ้าคิดในมุมมองของนักอนุรักษ์ก็ไม่ได้ แต่ในทางธรรมชาติก็ต้องเข้าใจว่าสัตว์น้ำและหอยต่างๆ นั้นมีอายุเท่าไร สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่พี่น้องชาวเลต้องอธิบายกับสังคมได้ว่าทำเพื่อการยังชีพ เพราะพี่น้องชาวเลก็ต้องยอมรับว่ามีชาวเลบางคนก็รับใบสั่งของนายทุน พี่น้องต้องอธิบายกับสังคม แม้กลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นส่วนน้อยของชุมชน แต่เดิมนั้นข้อหาเกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำมีความรุนแรงของข้อหาเหมือนกัน หากในปัจจุบันความรุนแรงในข้อหาก็ลดลงมากเนื่องจากเจ้าหน้าที่ก็มีการปรับตัว ปรับทัศนคติอยู่เช่นกัน

อย่างไรก็ดี ทุกอย่างก็ต้องอาศัยความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน คือ

๑) ต้องบอกขอบเขตพื้นที่ที่ไปทำประมงให้ชัดเจน การสร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ อย่างกรณีหากไปจับสัตว์น้ำที่ตรงก็ควรมีการสร้างสัมพันธ์กับพื้นที่ตรงในลักษณะของเกลอ

๒) การใช้เครื่องมือประมง ก็ต้องบอกว่าใช้เครื่องมือแบบไหน เพราะเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้พี่น้องชาวเลบางกลุ่มบางคนได้พัฒนารูปแบบของเครื่องมือการทำประมงเช่นกัน ไม่ใช่เครื่องมือดั้งเดิมทั้งหมด

แต่จะบอกได้อย่างไรว่าไม่ได้จับล้างผลาญทรัพยากรหรือส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำและระบบนิเวศทะเลเหมือน
อวนลาก อวนรุน ระเบิดปลา และในเรื่องช่วงเวลาว่าจับในฤดูกาลไหน

สิ่งเหล่านี้ถ้ามีวงที่ปฏิสัมพันธ์กันและสร้างความเป็นกลุ่ม เครือข่ายก็จะแก้ปัญหาของพี่น้องชาวเลได้
ในเชิงลักษณะพื้นที่ทำกิน ถึงแม้ว่ากฎหมายยังไม่ได้แก้ พรบ.ยังไม่ได้ปรับ ผลพวงจากการจัดการทรัพยากร
อย่างยั่งยืนคือ พี่น้องชาวเลอยู่ได้ ทรัพยากรอยู่ได้ก็จะนำไปสู่ทางออก

อีกปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือคู่ขัดแย้งของเรา กรณีเจ้าของที่ดิน ถ้าไปพูดคุยกันจะดีขึ้นหรือไม่ และการ
แก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง อาจต้องใช้มือที่สามอย่างองค์กรพัฒนาเอกชนมาช่วยเหลือ เพื่อเป็นหลักประกันที่จะ
อยู่ที่เดิมไม่ต้องถอยร่นกันไปเรื่อยๆ และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สำคัญ อำนาจยังถ่ายโอนไม่
หมด อำนาจใหญ่ไม่ได้อยู่ที่ท้องถิ่นแต่ยังอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น เพราะฉะนั้น คงต้องเรียนรู้ด้วยกัน เพื่อ
เจ้าหน้าที่รัฐทำงานด้วยความสบายใจและชาวเลเองก็มีทางออกในการแก้ปัญหา

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประชุมกลุ่มย่อยที่จะเกิดขึ้นพรุ่งนี้ อยากให้ทบทวนการทำงานร่วมกันและมองไปในอนาคต โดยมี
มีโจทย์ดังนี้

- ๑) การทำงานทางด้านวัฒนธรรมที่ผ่านมา มีผลงานที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง จัดลำดับ
- ๒) ในความโดดเด่นนั้น มีข้อจำกัด หรืออุปสรรคอะไรบ้าง แล้วจะเคลื่อนต่อไปอย่างไร
- ๓) จากการย้อนทบทวนผลการดำเนินงานในอดีตและการมุ่งสู่ออนาคต จะนำมาสู่การกำหนด
แผนการดำเนินงานและเป้าหมาย ในปี ๒๕๕๖ พร้อมกับสร้างตัวชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิด
การต่อยอดการทำงานของคณะอนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานพื้นพิวธิชีวิตชาวเล ทั้งนี้ตัวชี้วัดดังกล่าว
ควรมาจากท้องถิ่นและนักปฏิบัติการไม่ใช่จากข้างบน

สำหรับกิจกรรมการลงพื้นที่ ๓ ชุมชนจะเป็นลักษณะการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนว่าแต่ละพื้นที่ที่มีการ
ทำงานอย่างไรบ้าง ผลงานที่โดดเด่น ความร่วมมือที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ใหม่ๆ นวัตกรรมเชิงสังคม-วัฒนธรรม
ตัวอย่างดีๆ ที่น่าขยายผล และทางออกในอนาคต ขอให้ภาพชุมชนทั้ง ๓ ดังนี้คือ

๑) สะป่า---มีผลงานที่โดดเด่นคือ เดิมชุมชนสะป่าไม่มีพื้นที่ที่จะประกอบพิธีกรรม แต่เนื่องจากมี
ความร่วมมือในการประสานงานระหว่างชุมชนกับอบต. จึงเกิดแนวทางในการสร้างพื้นที่ข้างชุมชนเป็นลานทำ
ให้ชุมชนสามารถรื้อฟื้นพิธีลอยเรือได้ ทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคม รื้อฟื้นจิตวิญญาณของชุมชน

๒) สีเหร่---มีผลงานที่โดดเด่นคือ เป็นชุมชนที่มีการทำงานร่วมกับโรงเรียน เนื่องจากมีผู้บริหาร
โรงเรียนบ้านเกาะสีเหร่อย่างผอ.ประมุข ต้นจรรย์ อยู่อยู่ในตำแหน่งอย่างต่อเนื่อง และมีความตั้งใจและคอย
กระตุ้นครูในพื้นที่ จนมีโครงการยูวีวิจัยโดยการสนับสนุนของ สกว. มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน

๓) ราไวย์---ด้านผลงานที่โดดเด่น อาจไม่เกี่ยวข้องกับมิติ ครม. โดยตรง แต่จากการทำงานที่เกี่ยวกับ
อาชีพเสริม โดยเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการท่องเที่ยวฯ ที่ใส่ใจและพยายามหาอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด
และชำนาญ คือการไปเรียนดำน้ำ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีทางเลือกอาชีพมากขึ้น แต่คงต้องให้ชุมชนพูดถึง

โครงการว่ามีความต่อเนื่อง ยั่งยืนหรือไม่ และมีการจดทะเบียนเรื่อนักท่องเที่ยวตกปลา ดำน้ำ มีการอบรม ป้องกันโรคน้ำหนึบร่วมกับโรงพยาบาลวชิระภูเก็ต

จากการพูดคุยกันในวันนี้ มีข้อมูลปัญหาอุปสรรคด้านการดำเนินงานพื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ดังเช่น ป่า ลาก หาญทะเล พูดถึงการอะลุ่มอล่วยกันในการกันพื้นที่ทำพิธีพื้อตาสามพัน เดียว ทะเลลึก ตัวแทนชุมชน ชาวเลจากกระบี่ ได้พูดถึงพื้นที่เปลวที่มีคนไปจับจอง คุณสุทธิพงษ์ ลายทิพย์ พูดถึงกรรมสิทธิ์ที่ดินแถบทุ่งหว้า ที่มีเงื่อนไขครวละ ๕ ปี จะมีการสร้างความยั่งยืนในการใช้ที่ดินเพื่อความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและทำมาหากิน มากขึ้นหรือไม่ หรือการลอยเรือถูกตัดสินว่าเป็นความเชื่อส่วนบุคคล ตามที่วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ตรายงาน อาจ ต้องมีการก้าวข้ามโดยการเลือกใช้เทคนิคการใช้คำ

ขอให้ข้อมูลประสบการณ์การทำงาน เมื่อปี ๒๕๔๘ หลังสิ้นนามิ ทีมงานโครงการนำร่องอันดามัน ได้ จัดทำบัตรซึ่งสำรวจสถานะของบุคคลของชาวมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์ ซึ่งข้างหลังบัตรได้แจ้งว่าหากมีปัญหา เกี่ยวกับสถานะบุคคล กรุณาติดต่อโครงการนำร่องฯ บัตรนี้มีอายุ ๒ ปี แม้บัตรนี้สามารถรับรองได้ในกลุ่มเล็กๆ ไม่ได้เพื่อการใช้แทนบัตรประชาชน แต่สามารถช่วยให้ชาวบ้านมีทางออกในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

การแนะนำและสร้างความเข้าใจในพื้นที่ศึกษาดูงาน ๓ พื้นที่

นายสัมพันธ์ นักสืบ และนางสาวอุษา โคตรศรีเพชร

ชุมชนแหลมตุ๊กแก ตำบลรัชฎา อำเภอมืองภูเก็ต มีประชากรประมาณ ๓๐๐ ครัวเรือน ๑,๐๐๐ กว่า คน เดิมอยู่แหลมตุ๊กแก ต่อมาเกิดโรคระบาดจึงมีการย้ายไปอยู่แหลมกลางหรือแหลมร้าง แต่ก็ย้ายกลับมา แหลมตุ๊กแกอีก และมีอีกกลุ่มหนึ่งย้ายไปอยู่สะปา สภาพพื้นที่แออัด ด้านหน้าติดทะเล ด้านหลังติดป่าโกงกาง และถูกบีบจากจากการออกเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดิน เมื่อปี ๒๕๒๖ มีประเพณีลอยเรือ มีอาชีพประมง ชาวเลความรู้น้อย ไม่รู้กฎหมาย แต่ชุมชนเราเป็นชุมชนที่รวมพลังกัน เมื่อก่อนการทำมาหากินมีที่อยู่ที่ยื่นชั่วคราว หลากหลาย แต่เมื่อมีกฎหมายอุทยานฯ เข้ามากำกับเขตการทำมาหากิน สิ่งสำคัญว่าชาวเลจะอยู่ได้หรือไม่คือ การรวมพลัง มีผู้นำชุมชนที่ให้ข่าวสารความรู้ให้เขาได้รู้ว่าจะอยู่ร่วมกับโลกาภิวัตน์อย่างไร

นายนิรันดร์ หยังปาน และนางสาวจิระวรรณ บรรเทาทุกข์

ชุมชนราไวย์อยู่อาศัยในพื้นที่มาประมาณ ๓๐๐ ปี ในชุมชนมีคนไทยเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ปะปนกับ ชาวเล ภายหลังได้ออกโฉนดที่ดินบริเวณนี้ มีประชากรมอแกนและอูรักลาไวย์อยู่ร่วมกัน ๒๔๔ ครัวเรือน ๒,๐๖๓ คน ชุมชนมีประเพณี พิธีกรรมอาบน้ำมนต์ อาชีพส่วนใหญ่คือทำประมง พานักท่องเที่ยวดำน้ำดู ปะการัง ทำงานที่รีสอร์ท ทำงานรับจ้าง ซึ่งตอนนี้มีชาวเลที่มีการอบรมดำน้ำสากลประมาณ ๔๐ คน ลักษณะ ปัญหาที่สำคัญคือ ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในที่ดินเอกชน ๑๙ ไร่ ๒ งาน ปัจจุบันถูกฟ้องร้องขับไล่ ๑๐ ราย ขวัญกำลังใจตกต่ำ เพราะไม่รู้ว่าจะถูกรื้อย้ายเมื่อไร ซึ่งความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยยังเชื่อมโยงไปสู่ปัญหา การขาดแคลนสาธารณสุขโรคต่างๆ ทั้งน้ำ ไฟฟ้า และในขณะเดียวกัน ปัจจุบันปัญหาการถูกจำกัดเขตการทำมา หากิน ผู้หญิงไปเจาะหอยไม่ได้ เพราะพื้นที่เป็นของโรงแรม รีสอร์ท เป็นต้น

นายจิตติ ประโมังกิจ และนางสาวศจี กองสุวรรณ

ชุมชนสะป่า เป็นชุมชนที่ขยายมาจากชุมชนแหลมตุ๊กแก จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันฉันท์พี่น้อง การใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพิธีกรรม เช่น การฝังศพจึงใช้พื้นที่ร่วมกับพี่น้องแหลมตุ๊กแก ที่ดินที่เคยอยู่อาศัยในอดีตกลายเป็นของนายทุน จึงต้องย้ายไปอยู่ที่ดินของกรมเจ้าท่า ในชุมชนมีประชากร ๕๓ ครัวเรือน อาชีพหลักคือประมง ทำลอบ อวนกุ้ง อวนปลา รับจ้างก่อสร้าง ล้างจาน เป็นต้น ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขที่ผ่านมา คือ ไม่มีพื้นที่ประกอบพิธีกรรมจึงไปขอ อบต.ให้ช่วยจัดหาพื้นที่มาทำลานกิจกรรม เมื่อได้ลานกิจกรรมจึงมีการรื้อพื้นประเพณีลอยเรือมาประมาณ ๔-๕ ปี ที่ผ่านมา และชุมชนสะป่าเดิมมีหาดเลนเข้าไปหาหอยแครงได้ แต่ปัจจุบันไม่สามารถเข้าไปได้เพราะมีนายทุนได้รับสิทธิ์สัมปทานในพื้นที่ดังกล่าว สะป่ามีผู้ที่ไม่มีบัตรประชาชน ๘ คน ซึ่งเดิมนั้นมีหลายคนที่ไม่มี และท้อแท้กับการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่จากความช่วยเหลือของเครือข่าย ทำให้ได้บัตรประชาชนเพิ่มขึ้น ปัญหาที่ยากให้แก้ไขคือ ชาวบ้านควรมีการรวมตัวกัน และเกิดการพัฒนามากกว่านี้ เพราะขณะนี้การทำงานเป็นในลักษณะการทำงานของตัวเองคนเดียวลำพัง

ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์ ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

ในการเปิดเวทีพูดคุยกันกับพี่น้องชาวเล องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานราชการที่ทำงานในพื้นที่วันนี้ เพื่อมาร่วมกันพิจารณาว่าอะไรคือปัญหา อุปสรรค บทเรียนที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน มาเรียนรู้ร่วมกัน การดำเนินงานแก้ไขพื้นฟูวิถีชีวิตที่ผ่านมา หลายแห่งไม่ได้ส่งงานมา เพราะไม่รู้ว่าจะต้องส่งอะไร ทำไปเพื่ออะไร ดังนั้นจึงต้องช่วยกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โดยการตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด และตอนนี้กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดตั้งสถาบันพัฒนาการมีส่วนร่วมและบุคลากรทางวัฒนธรรมขึ้น การทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนจึงน่าจะดำเนินไปด้วยดียิ่งขึ้น

สรุปสาระการประชุมเชิงปฏิบัติการ วันศุกร์ ที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

การนำเสนอข้อมูลและสิ่งที่ได้รับจากชุมชนเกาะสีหะ

โดยอาจารย์ประมุข ตันจำรูญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกาะสีหะ

และนางเกษร กำเนิดเพชร สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

บทเรียนและสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงานคือ

๑) ได้ไปเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมชาวเลของภูเก็ต ซึ่งส่วนราชการให้การส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการเงินฟุ้งฟูองค์ความรู้ท้องถิ่น และการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

๒) เรื่องความสะอาดในชุมชน พบปัญหาน้ำขัง ปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น เรื่องพยาธิ ที่อยู่อาศัย

๓) มีปัญหาที่ดิน พื้นที่ศาล และเปลวที่ฝังศพ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และพบข้อมูลเรื่องผู้มีอำนาจ/นายทุนเป็นผู้ถือครองเอกสารสิทธิ์

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ มีความพยายามจากหลายฝ่ายในการแก้ปัญหา สิ่งสำคัญเห็นว่าควรมีการประชุมและจัดเวทีเพื่อแก้ไขปัญหา ไม่ควรดำเนินการเพียงรับทราบปัญหา เห็นว่าควรมีมาตรการในการจัดการ การผ่อนปรนกับเจ้าของพื้นที่ การตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร โดยพยานในพื้นที่ต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นสาธารณะที่สังคมต้องรับรู้เพื่อเป็นช่องทางที่ช่วยแก้ปัญหาให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ และมีข้อสังเกตเบื้องต้นนี้คือ โรงเรียนบ้านเกาะสีหะ เด็กมีโอกาสศึกษาต่อ ๑๐๐ % แต่ยังมีบางส่วนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน การแต่งงานมีครอบครัวเร็ว การใช้ภาษาของชาวอุรักลาโว้ย มีการให้การยอมรับจากเพื่อนมากขึ้น และมองว่าเรื่องการศึกษาเป็นประเด็นใหญ่ ที่เชื่อมโยงมาถึงปัญหาอื่นๆ แม้กระทรวงวัฒนธรรมจะเข้ามาดูเรื่องงานพื้นฟูชาวเล แต่เห็นว่ากระทรวงศึกษาควรเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักด้วย นอกจากนี้ควรทำงานเรื่องการสลายอคติระหว่างเด็กแหลมตึกแกลและเด็กไทย โรงเรียนควรรับนโยบายปรับใช้

การนำเสนอข้อมูลและสิ่งที่ได้รับจากชุมชนราไวย์

โดยนางพรณี ธรรมรัตน์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

นางแสงโสม หาญทะเล ผู้แทนเครือข่ายชาวเล เกาะหลีเป๊ะ จ.สตูล

และนางปรีญา แก้วบำรุง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่

บทเรียนและสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

๑) เรื่องความสะอาด ปัญหาขยะเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข สภาพชุมชน เป็นชุมชนแออัด มีแหล่งน้ำขังเวลาฝนตก นำจากการซักล้างของบ้านเรือน การไม่สวมรองเท้าส่งผลต่อสุขภาพอนามัย

๒) มีปัญหาที่ดิน เนื่องจากไม่รู้หนังสือ ทำให้เกิดการออกกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่อยู่อาศัย อาชีพประมง ถูกจำกัดพื้นที่จากเขตอนุรักษ์ของอุทยานฯ วิถีชีวิตและประเพณี ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น

๓) ชุมชนขาดความเข้าใจในการจัดการความรู้ การจัดทำแผนที่ชุมชน ระบบสหกรณ์ ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนทำให้เกิดการทำงานไม่ต่อเนื่อง

ตัวอย่างของการจัดการที่ดี

๑) มีการแก้ปัญหาหนี้ในระบบด้วยกองทุนของชุมชนที่จัดการได้ด้วยตัวเอง โดยการออมเงินและมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในอนาคต ขณะนี้หนี้จำนวน ๓ ล้านบาทเหลือเพียง ๘ หมื่นบาท

๒) การเป็นอาสาสมัครการดูแลรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหา

๑) ควรพยายามสร้างโอกาสในการศึกษาหาความรู้ เพื่อจัดการปัญหาต่างๆได้ และชุมชนควรเป็นพื้นที่ในการศึกษาเรียนรู้

๒) ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้ โดยประสานกับหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วย และการจัดการความรู้ โดยชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนเองและหน่วยงานอื่นมาช่วย ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างบุคคล-บุคคล รวมถึงหน่วยงานกับบุคคลให้ชัดเจน และเข้าใจตรงกัน

๓) การรักษาสืบทอดประเพณี เช่น การอาบน้ำมนต์ ร่องแจ้ง ควรมีการพัฒนาส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวได้

๔) ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากร ควรลดการพึ่งพาทรัพยากรภายนอก และต้องพยายามพัฒนาอาชีพจากสิ่งที่มีในชุมชน

๕) ปัญหาหลักคือ ไฟฟ้า ประปา สาธารณสุข ห้องน้ำ แม้ห้องน้ำสาธารณะก็ใช้การไม่ได้ หน่วยงานควรเข้าไปช่วยเหลือ

การนำเสนอข้อมูลและสิ่งที่ได้รับจากชุมชนสะปำ

นายเดียว ทะเลเล็ก ผู้แทนเครือข่ายชาวเล เกาะลันตา

และนายวิญญู ตูหรีน ผู้แทนเครือข่ายชาวเล บ้านแหลมหลา

บทเรียนและสิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงาน

๑) สภาพทั่วไปของหมู่บ้านตั้งอยู่ในพื้นที่กรมเจ้าท่าที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเล ในอดีตหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่เป็นบ้านเช่า ปัจจุบันต้องย้ายมาอยู่อีกฝั่งคลองเพราะถูกไล่ที่ ย้ายไปมาอยู่หลายครั้ง สภาพบ้านเรือนอยู่เป็นชอย มีลักษณะแออัด ส่วนใหญ่ไม่มีห้องน้ำ เดิมบางบ้านเคยมีห้องน้ำ แต่ถูกคลื่นซัดทำให้ห้องน้ำพัง ปัจจุบันมีไม่กี่ครัวเรือนที่มีห้องน้ำ ชาวบ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นป.๔ และมีอาชีพรับจ้าง ในหมู่บ้านไม่มี

สุสาน จึงต้องใช้พื้นที่สุสานของชุมชนเกาะสีเฮอร์ ในอดีตนั่งเรือจากสะพานไปเกาะสีเฮอร์ปัจจุบันเดินทางโดยรถยนต์

๒) สถานที่ประกอบพิธีกรรมศาลเจ้าดาโต๊ะ เป็นพื้นที่แคบ รก เต็มไปด้วยขยะ รอบๆ ศาลเจ้าเป็นบ้านพักของคนไทยที่มีอยู่ภายหลัง ซึ่งมีเอกสารสิทธิเป็น นส.๓ ยกเว้นบริเวณศาลเจ้า

๓) ขณะนี้มีการดำเนินการเรื่องโฉนดชุมชน แต่ไม่ทราบว่ามีความคืบหน้าอย่างไร

๔) มีปัญหาสำคัญคือเรื่องขยะ ซึ่งมีสาเหตุจากคนในชุมชนทิ้ง เดิมอบต.เกาะแก้วได้สนับสนุนให้ใช้ถุงดำใส่ขยะ ภายหลังติดขัดงบประมาณจึงไม่มีถุงดำใช้

๕) การดำเนินงานแก้ไขปัญหาพบว่า มีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ดังเช่นความช่วยเหลือจากหน่วยงานมีมูลนิธิทรัพยากรเอเชีย ช่วยเรื่องการปลูกป่าโกงกาง และการศึกษา มูลนิธิศุภนิมิต สนับสนุนด้านการเรียนการสอน มูลนิธิชุมชนไทช่วยเรื่องการอบรมทรัพย์ และการช่วยเหลือทางกฎหมาย ส่วน อบต.เกาะแก้วช่วยเรื่องงบประมาณสร้างสะพานและศาลาประกอบพิธีกรรม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหา

๑) ควรสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทิ้งขยะและจัดการขยะในชุมชน

๒) ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ในการทำมาหากิน เช่น เขตสัมปทาน เขตท่องเที่ยว โรงแรม เขตชุมชนที่มีข้อกำหนดในการจัดการพื้นที่ แต่เดิมเคยคราดหอยแครงได้ ปัจจุบันไม่สามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำมาหากินได้ วิธีแก้ปัญหา คือต้องมีการนำเสนอข้อมูลพูดคุยกับคณะกรรมการในระดับจังหวัด

๓) ปัญหาห้องน้ำ ลักษณะห้องน้ำชั่วคราว ไม้ผุง่าย โคนคลื่นลมอยู่ตลอดเวลา มีข้อเสนอจาก อบต.คือ การทำโครงการสร้างห้องน้ำรวม โดยมีแผนเรื่องงบประมาณเป็น ๓ แผน ดังนี้คือ

- ให้ชุมชนสะพาน และอบต.รับผิดชอบงบประมาณคนละครึ่ง
- ให้มูลนิธิชุมชนไท และ อบต.รับผิดชอบงบประมาณหน่วยงานละครึ่ง
- ให้ อบต.เป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณทั้งหมด

๔) ปัญหาบัตรประจำตัวประชาชน ได้ดำเนินการส่งรายละเอียดเอกสารให้อำเภอแล้ว แต่ไม่มีการติดตามผลเอง ทำให้เอกสารสูญหายต้องดำเนินการใหม่ มีข้อเสนอคือ ให้มีผู้รับรองไปติดต่อร่วมกับชาวบ้าน ด้วย หรือการติดตามจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยให้สอบถามความคืบหน้าระหว่างการประชุมระดับจังหวัด

การกำหนดเป้าหมาย แผนกิจกรรม/โครงการกลไกการดำเนินงาน และตัวชี้วัดระดับจังหวัด

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มร่วมทบทวนการทำงานตามจังหวัด โดยกำหนดเป้าหมาย แผนกิจกรรม/โครงการ กลไกการดำเนินงาน และตัวชี้วัดเบื้องต้นในการติดตามผลงาน มีโจทย์ที่ร่วมดำเนินการคือ

- ๑) ผลสำเร็จ หรือ นวัตกรรมในการแก้ปัญหา และปัจจัยแห่งความสำเร็จ (เลือกที่โดดเด่นที่สุด)
- ๒) ปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนที่สุด โดยระบุอุปสรรคสำคัญและวิธีการฝ่าฟันอุปสรรค
- ๓) จัดทำแผนกิจกรรมการแก้ไขปัญหาตามตาราง

ปัญหา	กิจกรรม/ วิธีดำเนินการ	ภาคีสำคัญ	ระยะเวลา	ตัวชี้วัด

ผลการทบทวนการดำเนินงานและการทำแผนกิจกรรมของจังหวัดภูเก็ต

ผลสำเร็จหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จของจังหวัดภูเก็ตมีดังนี้

๑. บ้านแหลมหลา มีความสำเร็จเรื่องสุสานไม้ขาว ที่ดินที่เป็นสุสานมอแกนพื้นที่ ๒๙ ไร่ ๐ งาน ๓๘ ตารางวา ได้รับเรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีปัญหาติดขัดเรื่องการดำเนินการของ อบต.ไม้ขาว ที่จะขอพื้นที่คืนจากราชพัสดุฯ โดยตำรวจภูธรภาค ๘ มีมติที่ประชุมเห็นชอบแล้ว ความสำเร็จเกิดจากความร่วมมือของพลังชุมชนในการเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมูลนิธิชุมชนไทและองค์กร ARR ช่วยสนับสนุนการดำเนินการ
๒. บ้านราไวย์ มีการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ โดยคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม
๓. บ้านเกาะสีเھر มีการฟื้นฟูประเพณีร้องแง็ง การจัดตั้งคณะพรสวรรค์ร้องแง็ง มีกลุ่มเยาวชนเข้ามาร่วมเป็นการสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม นอกจากนี้เรื่องการศึกษา การมีโรงเรียนในชุมชนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่ทำให้เด็กได้เรียนหนังสือ มีการทำวิจัยโดยเด็กๆ ในชุมชน (ยุววิจัย) กลุ่มละ ๓-๕ คน โดยการสนับสนุนของ สกว. ทำให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักชุมชนตนเอง
๔. บ้านสะปำ มีเรื่องการพัฒนาให้ความรู้กับคนในชุมชน โดยมูลนิธิชุมชนไท มีกลุ่มออมทรัพย์ มูลนิธิชุมชนไทช่วยประสานงานของงบประมาณจาก พอช.มาสร้างบ้านและทำหลาโต๊ะ การเดินเรื่องเพื่อเสนอขอโฉนดชุมชน การฟื้นฟูประเพณี เช่น พิธีลอยเรือ อาบน้ำมนต์ การประสานงานขอศูนย์วัฒนธรรม และ อบต.ให้การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างลานประเพณี การดำเนินการเรื่องน้ำประปา ไฟฟ้า
๕. บ้านหินลูกเดียว มีกลุ่มออมทรัพย์ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ การปรับปรุงบ้าน ๑๑ หลังและได้บ้านใหม่ ๑๗ หลัง งบประมาณจาก พอช. โดยมูลนิธิชุมชนไทช่วยประสานงาน

ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด

ปัญหา	กิจกรรมวิธีดำเนินการ	ภาคีสำคัญ	ระยะเวลา	ตัวชี้วัด
๑. ปัญหาที่อยู่อาศัย	การทำโฉนดชุมชน การถวายฎีกา	ทนาย เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ศูนย์ดำรงธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน คณะรัฐมนตรี สื่อมวลชน	๓ ปี	เอกสารรับรองสิทธิ์ โฉนดชุมชน
๒. ปัญหาสุสานของ สะป่าและสิเหร่ ใช้ พื้นที่เดียวกัน ถูกปิด โดยเอกชน มีรั้วกัน ห้ามเข้าพื้นที่	วิธีการใช้พลังงานทดแทน ให้ ปลัดอำเภอ หน่วยงานราชการ ช่วย มาเป็นคนเจรจาพูดคุยกับ เจ้าของที่	อำเภอ ปกครอง วัฒนธรรม มูลนิธิ สถานศึกษา	๑ ปี	เอกสารรับรองสิทธิ์
๓. ปัญหาโครงสร้าง พื้นฐานและ สาธารณูปโภคใน ชุมชนชาวเล	-การสำรวจข้อมูลอย่างเป็น ระบบ -กำหนดเขตพื้นที่พิเศษทาง วัฒนธรรมตาม มติ ครม. ๒ มิ.ย. ๒๕๕๓ -หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการ ทำงานประสานความร่วมมือกัน -ผลักดันวัฒนธรรมจังหวัดเป็น ผู้รับผิดชอบหลักตามมติ ครม.	เทศบาล อบต. การไฟฟ้า การประปา วัฒนธรรมจังหวัด ราชพัสดุ ป่าชายเลน กรมทรัพยากรชายฝั่ง กรมเจ้าท่า ตำรวจภาค ๘ เจ้าของที่ดิน เอกชน นักกฎหมาย	๖ เดือน	ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า ประปา หอ้งน้ำ ฯลฯ
๔. ปัญหาขยะ--คลื่น ลมกัดเซาะ	-สร้างจิตสำนึกคนในชุมชนให้ รักษาความสะอาด โดยเฉพาะ กลุ่มเด็กเพื่อสื่อสารต่อผู้ใหญ่ -ปลูกป่าชายเลนเป็นแนวเขตกัน คลื่นลม ไม้ปีปี	องค์กรท้องถิ่น เทศบาล อบต. ชาวบ้าน ทรัพยากรชายฝั่ง	๑ปี	สภาพแวดล้อมในชุมชน ดีขึ้น

ผลการทบทวนการดำเนินงานและการทำแผนกิจกรรมของจังหวัดระนอง

ผลสำเร็จหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จของจังหวัดระนองคือ

๑. มีความโดดเด่นในเรื่องแนวคิดการสร้างศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนเกาะเหลา
๒. มีกิจกรรมการเรียนการสอน ๓ ภาษา (ไทย อังกฤษ และมอแกน)
๓. มีการแสดงวิถีชีวิต และเครื่องมือทำมาหากิน

ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด

ปัญหา	กิจกรรม/วิธีดำเนินการ	ภาคีสำคัญ	ระยะเวลา	ตัวชี้วัด
๑.ชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง และการดูแลสิ่งแวดล้อม	จัดตั้งธนาคารขยะ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ หาแนวทางในการจัดตั้งธนาคารขยะ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ	สาธารณสุข อบต. อบท. โรงเรียน องค์กรพัฒนาเอกชน ร้านรับซื้อของเก่า	๖ เดือน (ต.ค.-เมย.)	ปริมาณขยะลดน้อยลง ชาวบ้านมีความรู้ในการจัดการขยะ (มีที่จัดเก็บเป็นสัดส่วน) จำนวนยุววิจัย รู้วิธีการเก็บข้อมูล และมีชุดข้อมูลชุมชน

ผลการทบทวนการดำเนินงานและการทำแผนกิจกรรมของจังหวัดพังงา

ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด

ปัญหา	กิจกรรมวิธีดำเนินการ	ภาคีสำคัญ	ระยะเวลา	ตัวชี้วัด
๑.ชุมชนเขียว ทับตะวัน จ.พังงา	-ประสานฝ่ายปกครองเพื่อใช้พื้นที่จากเจ้าของ -ตรวจสอบเอกสารสิทธิ์	อำเภอตะกั่วป่า คณะกรรมการสิทธิ DSI	๒-๓ ปี	ชุมชนสามารถเข้าไปใช้พื้นที่ชุมชนเขียวได้
๒.ป่าชายเลน ปัญหาระบบนิเวศน์ และ	-ปลูกป่าชายเลน และฟื้นฟูสัตว์น้ำ	ชาวบ้าน สำนักป่าชายเลน ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	๓-๕ ปี (ปลูกป่าชายเลน วันพ่อ ๕ ธค.ของทุกปี)	ความสมบูรณ์ของป่าสัตว์น้ำ พืช สมุนไพร ชาวบ้านสามารถจับสัตว์น้ำมาบริโภคได้ การกัดเซาะชายฝั่งลดลง
๓.พื้นที่ประกอบพิธีกรรมศาลพ่อตาสามพันบ้านทับตะวัน	-ทำแผนพัฒนาพื้นที่ของชุมชน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด อบต. ผู้นำชุมชนระดับท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรชุมชน	๑ ปี	ได้แผนพัฒนาพื้นที่ของชุมชน
๔.ปัญหาที่อยู่อาศัย สุสาน และเปลวบ้านทุ่งหัว	-ผลักดันการใช้พื้นที่ระยะยาว ๓๐ ปี (ปัจจุบันใช้ ๕ ปี ๒ รอบ) -ป้องกันการรุกรานจากนายทุน	ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ที่ดินจังหวัด กรมป่าไม้ เครือข่ายองค์กรชุมชน กบร. ศูนย์กฎหมายอันดามัน	๑ ปี	-มีมติอนุญาตใช้ที่ดิน -มีหนังสืออนุญาตให้ใช้พื้นที่อย่างเป็นทางการ
๕.การสืบทอดทางวัฒนธรรมและการศึกษา ของมอغلน ต.คึกคัก	-ชาวบ้านสอนการแสดงให้เยาวชน -สอนภาษา	ชาวบ้าน วัฒนธรรมจังหวัด อบต.	๒ปี	อบต.มีแผนรองรับการเรียนการสอนวัฒนธรรมชาวเล

ผลการทบทวนการดำเนินงานและการทำแผนกิจกรรมของจังหวัดกระบี่

ผลสำเร็จหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จของจังหวัดกระบี่คือ

๑. การออกโฉนดที่ดินบ้านสังกาอู้

มีปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ ชุมชนเกาะติดสถานการณ์การแก้ไขปัญหา และมีกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินระดับชาติ มีเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลที่เข้มแข็ง และมีพี่เลี้ยง คือ มูลนิธิชุมชนไทที่ช่วยจัดทำข้อมูล

ผลแห่งความสำเร็จ คือ ได้โฉนดที่ดินจำนวน ๒๐ แปลง ที่ หมู่ ๗ ตำบลสังกาอู้

ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด

๑. ชุมชนแหลมตง เกาะพีพี ไม่มีห้องส้วม ๘๐ %

ปัญหาอุปสรรค คือ ไม่มีที่ก่อสร้าง ขาดน้ำจืด ชาวเลไม่มีงบประมาณ ส่วนราชการสนับสนุนไม่ได้ เนื่องด้วยเป็นที่ดินเอกชน

วิธีการฝ่าฟันปัญหาคือ ต้องร่วมระดมความคิดเห็น ว่าต้องการห้องน้ำสาธารณะ หรือ ห้องน้ำเฉพาะครัวเรือน พร้อมกับบูรณาการความร่วมมือ โดยการหาเจ้าภาพ และระดมทุน

ปัญหา	กิจกรรมวิธีดำเนินการ	ภาคีสำคัญ	ระยะเวลา	ตัวชี้วัด
๑. ชุมชนแหลมตงไม่มีห้องส้วมใช้ ๘๐%	-จัดประชุม/ทำประชาคมชุมชน/ระดมความคิด -สร้างความตระหนัก/ความสำคัญของห้องส้วมให้ชาวเล โดยการจัดประชุมและอบรม -ทำกิจกรรมกับเครือข่าย อสม.(ชาวเล) -ระดมทุนโดยเอกชน -จัดหาแหล่งน้ำจืด -หาภาชนะรองรับ/ชุดลอกโคลง/หาทางเลือกการใช้น้ำ(น้ำทะเล)	สาธารณสุข เป็นเจ้าภาพอปท. และโรงเรียน	๑ ปี	ภายใน ๑ ปีแรกครัวเรือนของชาวเลมีห้องส้วมใช้ ๑๐ %

ผลการทบทวนการดำเนินงานและการทำแผนกิจกรรมของจังหวัดสตูล

ผลสำเร็จหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จของจังหวัดสตูลคือ

๑. การจัดการสาธารณสุขในชุมชน โดยชาวเลมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคน้ำหนึบ ทำให้ชาวเลไม่เป็นโรคน้ำหนึบ

๒. หลักสูตรท้องถิ่น วิชาอัตลักษณ์ชาวเล โดยสอนนักเรียนในพื้นที่ให้เข้าใจถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเล ผ่านกิจกรรมดังนี้คือ ศิลปะรองเง็ง รำมะนา อาหารพื้นบ้าน เครื่องมือประมง และสานเสื่อเตยทะเล
๓. มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย และที่ทำกินของชาวเล

ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วนที่สุด

๑. ที่ดินที่อยู่อาศัย/ที่ดินทำกิน
๒. ไม่มีพื้นที่สุสานฝังศพ
๓. พื้นที่ป่าลดลง
๔. การประกอบพิธีกรรมถูกจำกัด และถูกละเลย
๕. บางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เข้าใจในการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของชาวเล

แนวทางแก้ไขปัญหา

๑. ส่งเสริมให้คณะทำงานมีภาคีเครือข่ายมากขึ้น เช่น มีนักวิชาการด้านกฎหมาย องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำเรื่องที่ดิน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม
๒. ร่างกฎหมายเขตวัฒนธรรมพิเศษ

การสรุปและกล่าวปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เป็นงานที่จัดขึ้นครั้งแรกโดยหวังว่าจะเป็นการจุดประกายเพื่อให้เกิดงานอื่นๆ ที่แผ่ขยายจากงานเช่นนี้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง เป้าหมายหลักที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรและสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมคิดกันนั้น อยากรู้ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และนักวิชาการวัฒนธรรมทั้งหลาย ได้ทราบว่าการเข้ามานี้เพื่อร่วมผลักดันและเป็นการช่วยแก้ปัญหาการทำงานของวัฒนธรรมให้เป็นไปได้ดี ขณะที่เป้าหมายเดียวกันคือ พี่น้องชาวเลหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ แต่ละจังหวัดจะได้พบกันในงานประชุม ในหลายครั้งที่ได้พูดคุยได้รับฟังปัญหาแต่ละพื้นที่ ต้องยอมรับว่าปัญหามีอยู่จริง แต่ถ้าหากคิดว่ามีแต่ปัญหา แล้วใครจะช่วยแก้ก็คงไม่ได้รับการแก้ไข ฉะนั้นถ้าเราไม่ได้เป็นส่วนของการช่วยแก้ปัญหาเราก็จะกลายเป็นตัวปัญหา ทำให้ปัญหาพอกพูนขึ้น ดังนั้นจึงหวังว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการวันนี้จะนำไปสู่สิ่งที่วาดหวังไว้ได้ คือ การคิดร่วมกัน การทำงานร่วมกันและประสบความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือใครคนใดคนหนึ่ง

จากงานนี้จึงคิดว่าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งเป็นเลขานุการในคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด จะได้รับทราบข้อมูลมากขึ้น ได้ติดต่อใกล้ชิด ได้พบกับหลายหน่วยหลายส่วนที่เป็นเป้าหมาย จะได้รับฟังปัญหา ลองรวบรวมและเลือกปัญหาสำคัญเพื่อนำไปจัดการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เมื่อได้รับข้อมูลความรู้ในวันแรกที่ได้จากการบรรยาย ได้ลงพื้นที่ซึ่งอาจมองเห็นหลายอย่างซึ่งอาจจะไม่ใช่พื้นที่ของท่าน ขึ้นกับว่าจะหยิบปัญหาใดมาใช้ เพื่อนำไปสู่การหาภาคีขับเคลื่อนงานในระยะต่อไป เมื่ออยู่ในที่ประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดจะพบหน่วยงานราชการหลายส่วนที่จะต้องมาทำงานร่วมกัน เพราะตอนร่างแผนได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น มติ ครม.จะระบุชัดว่าปัญหาใด หน่วยงานไหนเกี่ยวข้องในฐานะหน่วยราชการจึงต้องมีเพื่อนที่คอยช่วย เช่น ปัญหาเรื่องการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการต้องช่วยดูแล มติ ครม.เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาและพยายามดึงมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานที่ดีขึ้น

ที่ประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดมีหลายหน่วยงานต่างๆ มาทำงานร่วมกัน รู้สึกเห็นใจวัฒนธรรมจังหวัดมาก อยากรู้ก็ได้มีการริเริ่มกลไกการทำงานขึ้นมาใหม่ โดยกระทรวงวัฒนธรรม ได้ตั้งสถาบันพัฒนาการมีส่วนร่วมและบุคลากรทางวัฒนธรรม โดยมีคุณไชยพันธ์ แสงทองเป็นผู้อำนวยการ มีบทบาทพัฒนาทั้งการมีส่วนร่วมและพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทำงานได้ง่ายขึ้น และเป็นกลไกที่ช่วยให้หน่วยงานอื่นเห็นว่าเป็นผู้นำเสนอข้อค้นพบ เป็นงานที่ช่วยหน่วยงานอื่นทำงาน หรือเป็นที่ที่คนอื่นมาร่วมทำงาน และขอความร่วมมือในการทำงาน โดยมีกลุ่มพี่น้องชาวเล และกะเหรี่ยงเป็นเป้าหมายหลัก ซึ่งตามมติ ครม. ก็ต้องฟังเสียงการมีส่วนร่วมของ พี่น้องเหล่านี้มากที่สุด อย่างที่มีโอกาสร่วมประชุมกับชาวบ้านว่าจะมีโครงการต่างๆ เข้ามานั้น อบต.เป็นคนคิดเองทั้งหมดหรือชาวบ้านเป็นคนเสนอ ผลประโยชน์อยู่ที่ไหน แม้ว่าประโยชน์อาจจะได้ไม่เท่ากันหมดแต่ควรมีส่วนที่สมดุลกัน การรับฟังข้อมูลต่างๆ จึงเป็นส่วนสำคัญมาก ไม่ใช่รับฟังเฉพาะปัญหาหรือข้อมูลที่บอกมา สำหรับข้อมูลที่บอกมาซ้ำๆ แสดงว่าปัญหายังไม่ไปไหน คนเดือดร้อนจริงๆ จึงต้องมารับฟังว่าปัญหานั้นอยู่ตรงไหน เพื่อที่จะจัดการ เชื่อมโยง ดำเนินการ การรับฟังปัญหาในพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่ไม่ได้สำคัญไม่ได้สำหรับการทำงานของหน่วยราชการหรือไม่ใช่ราชการก็ตาม ซึ่งต่างก็ต้องทำหน้าที่ของตนเอง

สุดท้ายนี้ อาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการทำงานที่ทำกับหลายส่วนหลายฝ่าย แต่รู้สึกว่าทุกวันนี้ใช้แรงงานเด็กและคนแก่มาก ไม่ว่าจะทำอะไรเด็กจะต้อรู้ เด็กจะเป็นกำลัง เด็กเป็นอนาคต เป็นเป้าหมาย แต่ทั้งหมดก็เป็นการใช้แรงงานเด็ก ทั้งเรื่องขยะ เรียนหนังสือ ฯลฯ แทบทุกอย่าง ขณะที่ประชุมครั้งนี้ไม่ได้มีเด็กเข้ามานั่งด้วยเลย อยากฟังเสียงสะท้อนจากเด็กเช่นกัน ซึ่งข้อเท็จจริงต้อไม่ลืมว่าเราเป็นผู้ใหญ่ แต่มุ่งหวังจะให้เขาทำทุกอย่างเพราะเป็นอนาคตของเขา ขณะที่คนตรงกลางอยู่ตรงไหน ขณะเดียวกันก็บอกว่าคนแก่ต้องเป็นปากเสียง เป็นฝ่ายให้ความรู้ ข้อมูล เป็นผู้รักษาประเพณีก็เป็นการใช้แรงงานคนแก่เยอะ แต่การตอบแทนด้วยความเคารพนับถืออาจช่วยด้านกำลังใจได้ไม่มากนัก รู้สึกว่าเป็นข้ออ้างในการใช้แรงงานคนเหล่านี้มาก ขณะที่คนช่วงกลางหายไป ไม่ได้เป็นส่วนช่วยในการดำรงรักษาวัฒนธรรม เช่น เรื่องการเก็บขยะ ทำไมพ่อแม่ไม่เก็บขยะกับเด็ก ไม่เป็นตัวอย่างให้เด็ก เด็กจึงทิ้งขยะ คนในชุมชนก็บอกว่าพ่อแม่ไม่ได้สอนเด็ก ซึ่งเป็นคำตอบที่ชัดเจนตรงประเด็น ใครจะเป็นคนรับผิดชอบ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้พบกันอีก ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเท่าที่ทำได้

ดร.นฤมล อรุโณทัย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อยากให้ทุกท่านย้อนคิดถึงการประชุมวันแรก ที่มีการฉายสไลด์การทำงาน ๕ ภาคส่วนที่สำคัญ ในการทำงานเพื่อผลักดันในพื้นที่ชุมชนเล็กๆ ที่มีคนเพียง ๑๒,๐๐๐ คน แต่มีปัญหาใหญ่และบานปลายเพราะปัญหาสะสมมานานให้ต้องแก้ไข ส่วนแรก คือภาคส่วนวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความตั้งใจในการทำงาน มีความรู้และแนวคิดต่างๆ ที่เป็นจุดประสานให้มีการพูดคุยระหว่างภาคส่วนต่างๆ เช่น วงพูดคุยครั้งนี้ ซึ่งหากท่านมีข้อเสนอแนะ เช่น ให้ทางภาควิชาการจัดการเสวนาหรือประสานงานพูดคุย หรือต้องการนำความรู้ส่วนใดมาพูดคุยเพื่อช่วยเรื่องการทำงานขับเคลื่อนมิติ ครม. ก็ยินดีที่จะรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อนำเสนอความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ขับเคลื่อนงาน เปิดใจกว้างในการทำงาน

อีกภาคส่วนที่สำคัญมากคือ ชุมชนชาวเล เมื่อพูดถึงการทำงานจะรับรู้ว่าเป็นพื้นที่ท้าทาย การเป็นผู้นำหรือเป็นคนออกมาทำงานในชุมชนซึ่งหาเช้ากินค่ำ ทำให้พลาดโอกาสหลายอย่าง รู้สึกชื่นชมตัวแทน ผู้นำชุมชนที่มาด้วยจิตอาสา ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนนอกจากการที่ชุมชนจะดีขึ้น ลูกหลานดีขึ้น ขอให้กำลังใจ ยกตัวอย่างผู้แทนชุมชนที่ทำงานที่หมู่เกาะสุรินทร์ ที่เกิดความรู้สึกท้อแท้หลายต่อหลายครั้งกับเสียงวิพากษ์ หรือผู้นำชุมชนสะปำ ที่รู้สึกท้อกับการทำงานด้วยไม่มีแกนนำและผู้ร่วมสนับสนุนในชุมชน ต้องเป็นตัวแทนมาประชุมตลอด ภาคส่วนอื่นๆ ต้องให้กำลังใจผู้แทนชุมชนด้วย

ภาคส่วนของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สิ่งที่น่าห่วงใยคือความเปลี่ยนแปลงและการโยกย้าย ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญ เมื่อได้มาเรียนรู้ร่วมกัน เข้าใจกันและเห็นแนวทางการทำงานแล้ว หากได้รับตำแหน่งอาวุโสมากขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น คงมีโอกาสในการถ่ายโอนประสบการณ์ ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้กับคนที่ตำแหน่งน้อยกว่า ความรู้ในการทำงานกับชุมชนพื้นเมือง โดยเฉพาะชุมชนชาวเล ซึ่งมีระบบคิดและโลกทัศน์ต่างจากเรา เป็นความรู้ชุดพิเศษจากความรู้อื่นๆ

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็มีจุดแข็ง หากในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม น้ำท่วมโลกหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เราต้องอยู่กับธรรมชาติ กลุ่มคนพื้นเมืองเหล่านี้จะเป็นแสงส่องทาง เป็นคนที่มีความรู้ ความ

ชำนาญและทักษะที่สะสมมา ซึ่งเราไม่รู้ว่าอนาคตจะเกิดอะไรขึ้น แต่ความรู้ทุกชุด ศาสตร์ทุกอย่าง วัฒนธรรม ภาษา สะท้อนความรู้ที่สั่งสมมาล้วนมีคุณค่าและพวกเราทั้งหมดคงต้องทำงานเพื่อสืบสานต่อไป

อีกภาคส่วนคือ องค์กรพัฒนาเอกชน ที่มาร่วมประชุมในงานนี้ เป็นภาคส่วนที่ทำงานหนักหน่วง ทำงาน เกาะติดคลุกคลีกับชาวบ้าน ชุมชน น่าจะได้มีโอกาสเรียนรู้ระหว่างกัน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับสลัม ซึ่งจะเห็นปัญหามากทั้งพื้นที่รัฐ และเอกชน ทำอย่างไรให้สาธารณูปโภคลงไปได้โดยไม่ถูกฟ้อง นอกจากวิชาการเชิง นิติศาสตร์แล้วองค์กรพัฒนาเอกชนยังสามารถเป็นภาคีที่สำคัญ เป็นตัวต่อระหว่างราชการกับชาวบ้านได้ดี เป็น ภาคีเครือข่ายที่เราจะต้องทำงานร่วมกันต่อไป

ภาคีสื่อมวลชน เป็นกลุ่มที่ออกข่าวแล้วสาธารณชนได้รับรู้ เมื่อสื่อมวลชนออกข่าวแล้วส่งผลให้ระดับ บริหารและระดับนโยบายมีการเคลื่อนไหวที่เร็วขึ้น การมีข่าวในสื่อจึงเป็นแรงกระตุ้นอีกทาง สื่อมวลชนจึงควรเป็น ภาคีเครือข่ายของเรา แม้สื่อส่วนหนึ่งในสังคมจะเป็นสื่อที่ใช้พาณิชย์ มีโฆษณาแอบแฝงเพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ แต่อย่างไร เราก็กังมีวิสัยทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับชุมชนและเสียงของชาวบ้าน

ท้ายที่สุดนี้ ภาคีทั้ง ๕ เครือข่าย รู้จักกันแล้ว ต่อไปคงมีโอกาสขยายเครือข่ายการทำงาน คงไม่ลืมกันและใช้ ประโยชน์ซึ่งกันและกัน อย่างที่ อาจารย์สุวรรณกล่าวไว้ บางครั้งอยู่ในวงเล็กๆ คิดอะไรไม่ทะลุปรุโปร่ง เห็นปัญหาวน ไปวนมา แต่อย่างน้อยจากการประชุมกลุ่ม ๕ จังหวัดนี้ จะได้เรียนรู้ร่วมกัน ว่าที่ไหนเริ่มทำอะไรไปบ้าง จะทำตาม แนวทางนั้นหรือขยายผลต่ออย่างไร ทางศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรและสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะ สรุปรประเด็นสำคัญในการประชุมนี้ และส่งกลับไปยังท่าน คงได้มีการติดต่อกัน หากมีการจัดวงเรียนรู้ร่วมกันก็จะได้ เชิญมาเข้าร่วม เพราะมติ ครม.แม้ว่าจะมีเวลา ๓ ปี แต่จากประสบการณ์ทำงานชาวเลกว่า ๒๕ ปีแล้ว ยังรู้สึกทำงานยังไม่เสร็จง่าย ๆ อย่างน้อยท่านที่ทำงานกับชาวเลคงเห็นถึงความงดงามทางวัฒนธรรม องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานร่วม ด้วยหลายคนก็เคยเห็นวิถีแบบนี้ เป็นวิถีที่เรียบง่าย เป็นตะเกียงส่องสว่าง ท่ามกลางวิถีกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม บริโภคนิยมให้เราหวังว่ายังมีวิถีที่อยู่กับธรรมชาติได้ แม้จะเริ่มเปลี่ยนไป แต่ก็อยากให้เขาคงไว้ซึ่งคุณค่าทางจิต วิญญาณ ในแง่การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อ วิถีที่พอเพียง ขอให้ทุกท่านเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพและพบกันใหม่โอกาส หน้า

นางสาวอุษา โคตรศรีเพชร
นางสาวกิ่งแก้ว บัวเพชร และ
นางสาวจีระวรรณ บรรเทาทุกข์
ผู้สรุปรายงานการประชุม

ภาคผนวก

กำหนดการ

โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล
ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแวนราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จ.ภูเก็ต

วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เวลา ๐๘.๓๐ – ๐๙.๐๐ น.

ลงทะเบียน

เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๐.๐๐ น.

กล่าวเปิดการประชุม

อภิปรายนโยบายขับเคลื่อนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

โดย ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพชร

ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๑.๐๐ น.

การเสวนาเรื่อง วัฒนธรรมกับการพัฒนา

โดย นางเตือนใจ ดีเทศน์

อนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

โดย ดร.นฤมล อรุโณทัย

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดำเนินรายการโดย ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพชร

ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เวลา ๑๑.๐๐ – ๑๑.๒๐ น.

บทเรียนในการแก้ไขปัญหาโดยการขับเคลื่อนชุมชนและนโยบายโดย
คุณปริดา คงแป้น อนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟูวิถี
ชีวิตชาวเล

เวลา ๑๑.๒๐ – ๑๒.๐๐ น.

การอภิปราย “บทบาทคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด
ในการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเล”

โดย ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดระนอง/พังงา/
ภูเก็ต/กระบี่/สตูล

เวลา ๑๒.๐๐ – ๑๓.๐๐ น.

รับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๔.๐๐ น.

การอภิปราย “บทบาทคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด
ในการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเล” (ต่อ)

โดย ผู้แทนคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลจังหวัดระนอง/พังงา/
ภูเก็ต/กระบี่/สตูล

เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๔.๒๐ น.

บทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในกาารฟื้นฟู
ทรัพยากรชายฝั่ง
โดยคุณธนุ แนนเนียร อนุกรรมการอำนวยการเพื่อติดตามงานฟื้นฟู
วิถีชีวิตชาวเล

เวลา ๑๔.๒๐ - ๑๖.๓๐ น.

แบ่งกลุ่ม (Workshop) ร่วมทบทวนการทำงาน ถอดบทเรียนและ
นำเสนอข้อมูลงานฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ในประเด็น

- ความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย และทรัพยากรธรรมชาติ
- สัญชาติ สาธารณสุข ครอบครัว ผู้หญิง เด็กและเยาวชน
- การศึกษา ภาษา วัฒนธรรม และอคติทางชาติพันธุ์

เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.

แนะนำและสร้างความเข้าใจในพื้นที่ศึกษาดูงาน ๓ พื้นที่
แบ่งกลุ่มศึกษาดูงานในพื้นที่ ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๑๐-๑๕ คน
กลุ่มที่ ๑ บ้านแหลมตึกแก
กลุ่มที่ ๒ บ้านราไวย์
กลุ่มที่ ๓ บ้านสะปำ

เวลา ๑๗.๐๐ น.

เข้าที่พักและพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันศุกร์ที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เวลา ๐๗.๓๐ - ๑๑.๐๐ น.

ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน
กลุ่มที่ ๑ บ้านแหลมตึกแก
กลุ่มที่ ๒ บ้านราไวย์
กลุ่มที่ ๓ บ้านสะปำ

เวลา ๑๑.๓๐ - ๑๓.๐๐ น.

รับประทานอาหารกลางวัน ที่โรงแรมเมโทรโพล ภูเก็ต

เวลา ๑๒.๓๐ – ๑๓.๓๐ น.

เดินทางกลับมายังสถานที่ประชุม

เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๔.๓๐ น.

แต่ละกลุ่มสรุปและนำเสนอสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

เวลา ๑๔.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.

แบ่งกลุ่ม (Workshop) ร่วมทบทวนการทำงานตามจังหวัด กำหนด
เป้าหมาย แผนกิจกรรม/โครงการกลไกการดำเนินงาน และตัวชี้วัด
เบื้องต้นในการติดตามผลงาน
ตัวแทนนำเสนอแผนกิจกรรม/โครงการ/กลไก/ตัวชี้วัด และ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

สรุปและกล่าวปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
โดย ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร
ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

หมายเหตุ : กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ข้อมูลสถานที่ประชุม ห้องแควราวาโย โรงแรมเมโทรโพล ภูเก็ต

๑ ซ.สุรินทร์ ถ.มนตรี ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ๘๓๐๐๐

เบอร์โทรศัพท์ : ๐๗๖ ๒๑๕ ๐๕๐, ๐๗๖ ๒๑๔ ๐๒๐-๙

เว็บไซต์ : www.metropolephuket.com

โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแวนราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จ.ภูเก็ต

๑. หลักการและเหตุผล

ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลตามที่กระทรวงวัฒนธรรมเสนอ เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ โดยมีประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงด้านที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน การสร้างความมั่นคงในอาชีพประมงแบบดั้งเดิมและการผ่อนปรนพิเศษ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุข การแก้ปัญหาสัญชาติ การส่งเสริมด้านการศึกษา การแก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์และมองชาวเลอย่างมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ การส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมชุมชนและเครือข่ายชาวเลให้เกิดความเข้มแข็งและมีกิจกรรมต่อเนื่อง และการพิจารณากำหนดเขตพื้นที่สงคมและวัฒนธรรมพิเศษแก่ชาวเล ภายใต้มาตรการฟื้นฟูระยะยาว ๑-๓ ปี ซึ่งได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำหลักการและแนวนโยบายดังกล่าวไปปรับใช้บ้างแล้วในช่วงที่ผ่านมา

ทว่าการดำเนินการยังพบปัญหาอุปสรรคบางประการ ทั้งด้านการรับรู้และความเข้าใจในเจตนารมณ์ ขอบเขต ภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการร่วมกำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงานและกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจน การประสานความร่วมมือกับเอกชน ประชาสังคมและสื่อมวลชน เป็นต้น ทั้งหลายเหล่านี้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรมและเครือข่ายชาวเลในระดับพื้นที่ไม่สามารถขับเคลื่อนงานให้บรรลุตามเป้าหมายได้ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ร่วมกับสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และถอดบทเรียนการทำงานในช่วงที่ผ่านมาให้แก่คณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัดและผู้แทนชาวเล เพื่อให้เจ้าหน้าที่และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องสามารถปรับตัวทันกับสถานการณ์ และร่วมกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเลไปพร้อมกัน

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และรับทราบถึงสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ของชุมชนชาวเล

๒.๒ เพื่อร่วมถอดบทเรียน กำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงานและกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจนตามแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

๒.๓ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

๓. กิจกรรม

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา และเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลของกระทรวงวัฒนธรรม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

๔. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมอบรม จำนวนรวมทั้งสิ้น ๕๕ คน

- ผู้แทนคณะกรรมการอำนวยการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด รวม ๑๐ คน
- ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่ รวม ๕ คน
- ผู้แทนองค์กรหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวเล จำนวน ๑๐ คน
- ผู้แทนชาวเล รวม ๑๕ คน
- วิทยากร คณะทำงาน และสื่อมวลชน รวม ๑๕ คน

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

๖. สถานที่ดำเนินการ

ณ ห้องแวนร่าไวล์ โรงแรมเมโทรโพล จ.ภูเก็ต

๗. งบประมาณ

จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

๘. ผู้รับผิดชอบ

๘.๑ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

๘.๒ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๙. ผลสัมฤทธิ์

ผลผลิต : ได้รายงานสรุปการถอดบทเรียน และผลการประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน ๑ เล่ม

ผลลัพธ์ : ได้แนวทางในการวางแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม/คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด และได้ตัวชี้วัดเบื้องต้นในการติดตามผลสัมฤทธิ์ในการทำงานตามมติ ครม.

๑๐. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๐.๑ วัฒนธรรมจังหวัด วัฒนธรรมอำเภอ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรม ภาศึเครือข่าย และผู้แทนชาวเล มีความเข้าใจเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และรับทราบถึงสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกัน

๑๐.๒ ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน กำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงาน กลไกการดำเนินงานและตัวชี้วัดที่ชัดเจนร่วมกัน

๑๐.๓ ผู้เข้าร่วมประชุมมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป และเกิดความร่วมมือในการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

๑๐.๔ ได้ตัวชี้วัดเบื้องต้นในการติดตามผลการทำงานตามมติ ครม. โดยเป็นตัวชี้วัดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน

รายงานผลการประเมิน
การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูชีวิตชาวเลตามมติ ครม.
เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓
วันที่ ๒๔ - ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแวนราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จังหวัดภูเก็ต

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการฟื้นฟูชีวิตชาวเลตามมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ร่วมกับสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแวนราไวย์ โรงแรมเมโทรโพล จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีฯ รับทราบถึงสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ของชุมชนชาวเล ร่วมถอดบทเรียน กำหนดเป้าหมาย ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้แทนคณะกรรมการอำนวยการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่ผู้แทนองค์กรหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวเล ผู้แทนชาวเล โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น ๖๒ คน และมีผู้ตอบแบบประเมิน จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐๓ ผลของการสำรวจสรุปผล ดังนี้

การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับมติชาวเล : การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับมติชาวเลของผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับมติดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๔๔ และไม่ตอบแบบประเมินจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๖ โดยมีการรับรู้ข้อมูลอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๑๘

ระดับความพึงพอใจ : ความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าร่วมสัมมนาอยู่ในระดับพอใจ โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย ๒.๕๕ และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจต่อการจัดสัมมนาในครั้งนี้อยู่ในระดับพอใจมาก

ประเด็น	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพอใจ
ความพึงพอใจโดยรวม	๒.๕๕	พอใจมาก
๑. ความพึงพอใจในการสัมมนาแลกเปลี่ยน	๒.๕๒	พอใจมาก
๒. ความพึงพอใจในการสำรวจภาคสนาม	๒.๕๘	พอใจมาก

ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบประเมิน จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐๓ ของผู้เข้าร่วมประชุม ส่วนใหญ่เป็นผู้แทนชาวเล จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๑๑ รองลงมาคือนักพัฒนา/NGOs จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗ และวิทยากร อาจารย์/นักวิชาการ ผู้สนใจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ สถานภาพละ ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นตัวแทนมาจากองค์กรพัฒนาเอกชน

ตารางที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วิทยากร	๑	๕.๕๖
อาจารย์/นักวิชาการ	๑	๕.๕๖
ผู้แทนชาวเล	๑๑	๖๑.๑๑
นักพัฒนา/NGOs	๓	๑๖.๖๗
ผู้สนใจ	๑	๕.๕๖
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	๑	๕.๕๖
รวม	๑๘	๑๐๐.๐๐

การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับมติชาวเลของผู้ตอบแบบประเมิน ส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับมติดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๔๔ และไม่ตอบแบบประเมินจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๖ โดยมีการรับรู้ข้อมูลอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๑๘

ตารางที่ ๒ การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับมติ ครม. ชาวเลของผู้ตอบแบบประเมิน

ระดับของการรับรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดี	๗	๔๑.๑๗
ปานกลาง	๓	๑๗.๖๕
น้อย	๔	๒๓.๕๓
น้อยมาก	๓	๑๗.๖๕
ไม่ตอบ	๑	-
รวม	๑๘	๑๐๐.๐๐
	ค่าเฉลี่ย	๒.๑๘

การตัดสินใจเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ตอบแบบประเมิน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินตัดสินใจเข้าร่วมการประชุมเพื่อแสวงหาแนวทางการทงงานมากที่สุด จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗ รองลงมาคือ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวเลในจำนวนที่เท่ากันคือ ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒๒ และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ สำหรับเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้ผู้ตอบแบบประเมินตัดสินใจเข้าร่วมประชุมคือ เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหา และเป็นคณะอนุกรรมการติดตามมติ ครม.

ตารางที่ ๓ การตัดสินใจเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ตอบแบบประเมิน

ประเด็นการตัดสินใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์	๑๓	๗๒.๒๒
แสวงหาแนวทางการทำงาน	๑๔	๗๗.๗๗
เพิ่มพูนความรู้	๙	๕๐.๐๐
ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวเล	๑๓	๗๒.๒๒
อื่นๆ	๒	๑๑.๑๑

ความพึงพอใจ

ระดับความพึงพอใจของการจัดสัมมนาฯ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจในภาพรวมเท่ากับ ๒.๕๕ และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจต่อการจัดสัมมนาในครั้งนี้อยู่ในระดับพอใจมากทั้ง ๒ ประเด็น

ตารางที่ ๔ ความพึงพอใจต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ตอบแบบประเมิน

ประเด็น	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพอใจ
ความพึงพอใจโดยรวม	๒.๕๕	พอใจมาก
๑. ความพึงพอใจในการสัมมนาแลกเปลี่ยน	๒.๕๒	พอใจมาก
๒. ความพึงพอใจในการสำรวจภาคสนาม	๒.๕๘	พอใจมาก

หากพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม ๓ ลำดับแรกของผู้เข้าร่วมการสัมมนามีความพึงพอใจมากที่สุด พบว่า ผู้เข้าร่วมการประชุมมีความพึงพอใจต่อเรื่องที่สัมมนาเนื่องจากมีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการทำงานมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๒.๗๒ รองลงมาคือ ความเหมาะสมของสถานที่/ห้องประชุม การเดินทางและการลงสำรวจพื้นที่ และการสำรวจทำให้เข้าใจประเด็นปัญหามากขึ้นผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับที่เท่ากัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๒.๗๑ และลำดับสุดท้ายคือ มีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้จริงในงาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๒.๖๕ รายละเอียดดังตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบประเมิน

ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ			
	ค่าเฉลี่ย	มาก	ปานกลาง	น้อย
ความพึงพอใจในการสัมมนา-แลกเปลี่ยน				
๑. เรื่องที่สัมมนาน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการทำงานของท่าน	๒.๗๒ (๗๒.๒๒)	๑๓ (๒๗.๒๒)	๕ (๒๗.๗๘)	-
๒. ระยะเวลาเหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละช่วง	๒.๒๔ (๒๙.๔๑)	๕ (๒๙.๔๑)	๑๑ (๖๔.๗๑)	๑ (๕.๘๘)
๓. ประโยชน์ที่ท่านนำไปใช้ได้จริงในงาน	๒.๖๕ (๖๔.๗๑)	๑๑ (๖๔.๗๑)	๖ (๓๕.๒๙)	-
๔. เอกสารประกอบและสื่อ	๒.๕๓ (๕๘.๘๒)	๑๐ (๕๘.๘๒)	๖ (๓๕.๒๙)	๑ (๕.๘๘)
๕. รูปแบบการสัมมนารวม	๒.๔๑ (๔๑.๑๘)	๗ (๔๑.๑๘)	๑๐ (๕๘.๘๒)	-
๖. รูปแบบการสัมมนาย่อย (การแบ่งกลุ่ม)	๒.๔๑ (๔๗.๐๖)	๘ (๔๗.๐๖)	๘ (๔๗.๐๖)	๑ (๕.๘๘)
๗. ความเหมาะสมของสถานที่/ห้องประชุม	๒.๗๑ (๗๐.๕๙)	๑๒ (๗๐.๕๙)	๕ (๒๙.๔๑)	-
ความพึงพอใจในการสัมมนา-แลกเปลี่ยน				
๑. การเดินทางและการลงสำรวจพื้นที่	๒.๗๑ (๗๐.๕๙)	๑๒ (๗๐.๕๙)	๕ (๒๙.๔๑)	-
๒. ระยะเวลาเหมาะสมกับการสำรวจ	๒.๔๑ (๕๒.๙๔)	๙ (๕๒.๙๔)	๖ (๓๕.๒๙)	๒ (๑๑.๗๖)
๓. โอกาสในการพูดคุยซักถามประเด็นในพื้นที่	๒.๕๐ (๕๖.๒๕)	๙ (๕๖.๒๕)	๖ (๓๗.๕๐)	๑ (๖.๒๕)
๔. การสำรวจทำให้เข้าใจประเด็นปัญหามากขึ้น	๒.๗๑ (๗๐.๕๙)	๑๒ (๗๐.๕๙)	๕ (๒๙.๔๑)	-
๕. การสำรวจทำให้วางแผน/แนวทางในการทำงานได้ชัดเจนขึ้น	๒.๕๙ (๕๘.๘๒)	๑๐ (๕๘.๘๒)	๗ (๔๑.๑๘)	-
ค่าเฉลี่ยรวม	๒.๕๕			

ด้านประโยชน์หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบประเมิน คิดว่าช่วยให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตชาวเลมากที่สุด จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒๒ รองลงมาคือทราบ แนวทางการปฏิบัติงาน จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในมิติ ครม. และสร้าง เครือข่ายการทำงาน จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔๔ ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ตอบ แบบประเมิน

ประโยชน์หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้ความเข้าใจในมิติ ครม.	๘	๔๔.๔๔
แนวทางการปฏิบัติงาน	๙	๕๐.๐๐
แรงบันดาลใจในการทำงาน	๕	๒๗.๗๗
ความเข้าใจในวิถีชีวิตชาวเล	๑๓	๗๒.๒๒
เครือข่ายการทำงาน	๘	๔๔.๔๔
อื่นๆ	-	-

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๑. สิ่งที่คาดหวังจะทำต่อไป

- สร้างศูนย์วัฒนธรรม/ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน
- การทำวิจัยประวัติชุมชน
- การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
- พัฒนาวิถีวัฒนธรรมของชาวเลให้คนในประเทศรู้จักอนุรักษ์วิถีทั่วประเทศ
- สร้างความเข้าใจกับหน่วยงานราชการระดับล่าง เรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษ
- นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับงาน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการทำงานพลิกฟื้นวิถีชีวิตชาวเลให้มากยิ่งขึ้น
- จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- การช่วยกันแก้ไขปัญหาของชาวเล
- นำสิ่งที่ได้ความรู้จากการประชุม และลงพื้นที่ศึกษาดูงาน ทำให้เข้าใจและรู้แนวทางที่จะนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้กับชุมชนต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเนื้อหา

- เพิ่มเติมช่วงอธิบายความรู้สึกรักของชาวเลจากทุกชุมชน

- เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ฝ่ายปกครอง เข้ามาร่วมเสนอแนะวิธีหรือกระบวนการแก้ปัญหา
๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในห้องประชุม
- กิจกรรมที่จัดควรมีความกระชับ
 - ควรรักษาระยะเวลาให้เป็นไปตามกำหนดการ
 - ควรกำหนดให้มีช่วงพัก ๑๐ – ๑๕ นาที ระหว่างการทำกิจกรรม
๔. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมสำรวจภาคสนาม
- แบ่งกลุ่มพื้นที่/ควรจัดให้ครอบคลุม ไม่ควรเลือกเฉพาะพื้นที่
 - กำหนดช่วงเวลาการสำรวจภาคสนามก่อนการจัดสัมมนา
๕. ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดสัมมนาหรือกิจกรรมอื่นๆ ในอนาคตเพื่อขับเคลื่อนงานพื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล
- จัดสัมมนาหรือกิจกรรมอื่นๆ ในอนาคตเพื่อขับเคลื่อนงานพื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลในพื้นที่จริง
 - จัดพูดคุยในพื้นที่
 - จัดเวทีเพื่อสื่อสาร สร้างความรู้ความเข้าใจต่อสาธารณะ
๖. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การจัดกิจกรรม/สัมมนาควรกำหนดระยะให้มีความเหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป
 - เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าร่วมการสัมมนา

ประมวลข้อคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมจากบัตรคำถาม ๒ ข้อ

๑. ท่านคิดว่าการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวเลที่ทำอยู่เป็นอย่างไร
 - เริ่มเป็นรูปร่างและเห็นแนวทางมากขึ้น
 - จริงๆ แล้วหลายหน่วยงานกำลังดำเนินการอยู่ แต่ยังเป็นการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการหรือทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง นอกจากนี้แล้วยังขาดหน่วยงานหลักที่ทำงานเป็นเจ้าภาพประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ให้เกิดความยั่งยืน
 - เนื่องจากงบประมาณมาช้าและมีวิธีการใช้จ่ายหรือเบิกงบยุ่งยาก ในบางพื้นที่ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนา เนื่องจากนักพัฒนาอาจจะขาดกำลังใจ
 - ชาวเลทราบว่าสิทธิที่ควรได้คืออะไร แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เพื่อให้ได้มา เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความเชื่อมั่นจากบุคคล/หน่วยงาน/ภายนอก
 - การทำงานมีความทุ่มเททุกหน่วยงาน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะอคติและความเห็นแก่ตัวของตนเอง เห็นแก่ได้จนลืมไปว่าไม่มีอะไรบนโลกนี้เอาไปได้นอกจากความดี
 - การดำเนินการดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดีมาก แต่อย่างไรก็ดี หลักการในการฟื้นฟู ก็ควรให้มีการทบทวนแนวคิด สำรวจตนเอง(เอกลักษณ์ชุมชน) ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เพื่อแสดง และรัฐควรส่งเสริม
 - แผนการฟื้นฟูในระยะสั้นก็ยังดำเนินการไม่ครอบคลุมในทุกประเด็น ตามแผนที่กำหนดไว้ แต่ในขณะนี้แผนการฟื้นฟูยังไม่มีอะไรเป็นสิ่งใหม่ ที่ทำอยู่ก็คือประเพณีออนชายหาด/ลอยเรือ
 - การฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวเลที่ทำอยู่ก็ดีนะ แต่วิธีทำงานบางเรื่องก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะหน่วยงานราชการไม่กล้ารับเรื่องแก้ปัญหา
 - บางจังหวัดพัฒนาไปได้ไกล ในขณะที่บางจังหวัดยังไม่ได้เริ่ม อยากให้ ๕ จังหวัดที่มีชาวเล ร่วมพัฒนาชาวเลไปพร้อมๆ กัน อาจจะกำหนดเป้าหมาย วิธีแก้ไข การดำเนินพัฒนาไปพร้อมๆ กัน หรือ ๕ จังหวัดจับมือทำงานไปด้วยกัน
 - ยังมีปัญหาอีกหลายด้าน เนื่องมาจากเงื่อนไข ข้อจำกัด และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ส่วน/หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับล่างจนถึงระดับประเทศ
 - ไม่จริงจัง ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูน้อยมากและไม่ค่อยมีโอกาสในการร่วมวางแผนการฟื้นฟู การฟื้นฟู ≠ การแสดงร้องเงิ่ง ?
 - ยังทำไม่ต่อเนื่อง ต่อสู้เรื่องการถูกเอาเปรียบดีแล้ว ให้อนุรักษ์ภาษาและประเพณีมากขึ้น

- การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเล ดีมาก เพราะจะทำให้ชาวบ้านได้รู้สิทธิของตนเอง ช่วยให้ชาวบ้านมีปากมีเสียงในเรื่องวิถีวัฒนธรรม ประเพณีที่กำลังจะสูญหายไปไม่ช้า
- อยากให้มอแกนอย่าลืมสัญชาติของตัวเองและภาษาของตัวเองและเด็กๆ รุ่นหลังด้วย และให้ชุมชนเข้มแข็งเหมือนเดิม วัฒนธรรมของมอแกนทุกๆ หมู่บ้านด้วย
- เป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน และกำหนดขอบเขตการฟื้นฟูให้ชัดเจน ไม่ใช่เป็นลักษณะการไปเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต นำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้าไปในชุมชน ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนไป เห็นได้ชัดในบางชุมชน มีองค์กร/หน่วยงานต่างๆ พยายามที่ไปสร้างโน้มน้าว สร้างหนี้ให้กับพี่น้องชาวเล ซึ่งจากการพูดคุยกับพี่น้องชาวเลบางส่วนคิดว่าการดำรงชีพแบบดั้งเดิมของเราคืออยู่แล้ว ส่วนราชการ หน่วยงาน องค์กรต่างๆ เข้าไปทำให้วิถีชีวิตของเขาเปลี่ยนไป
- ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่อาจจะยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของพี่น้องชาวเล (ทั้ง ๕ จังหวัด) คงต้องให้ทุกภาคส่วนร่วมแก้ไขกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง และให้ใช้กลไกของรัฐที่ได้รับมอบหมายมาให้เต็มศักยภาพ ในด้านของชาวเลก็ต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองว่าการแก้ปัญหาต่างๆ ต้องเกิดจากตัวเองก่อน (รัฐบาลเป็นกลไกช่วยเหลือ) ตัวเอง ชุมชนของตัวเองต้องเข้มแข็งถึงจะอยู่รอดได้
- หลังจากมติ ครม. ๒ มิ.ย. ๒๕๕๓ ก็ไม่มีอะไรสืบหน้าเกี่ยวกับที่ดิน ที่อยู่อาศัย เกี่ยวกับโฉนดชุมชน ชุมชนมีการตื่นตัวเรียนรู้กับเครือข่ายที่มาให้ความรู้ สนับสนุนงานวัฒนธรรม การละเล่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ได้กลับมาฟื้นฟูอีกครั้ง ทุกคนมีความพอใจ และส่วนลึกดีใจที่มีคนช่วยต่อสู้กับปัญหาต่างๆ เช่น ที่ดิน ที่อยู่ การทำมาหากิน การฟื้นฟูที่ทำอยู่ทำให้การทำงานเป็นทีมร่วมมือ
- ขอให้หน่วยงานฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเล อย่าเพิ่งท้อถอย

๒. ท่านอยากเห็นการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวเลเป็นอย่างไร

- อยากเห็นการฟื้นฟูชุมชนอย่างบูรณาการและสามารถดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนชาวเลในกระแสของทุนนิยมเสรีอย่างรู้เท่าทัน อยากให้ มติ ครม. ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เป็นจริงในแง่ของการปฏิบัติในพื้นที่
- ทำได้สำเร็จทุกเรื่อง มีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกิน มีประเพณีวัฒนธรรม มีสาธารณูปโภคเหมือนกับคนอื่น มีการศึกษา

- รู้สึกว่าทำให้มีความรู้ทำให้ชาวบ้านลุกสู้ต่อไปข้างหน้า อยากให้ทางคณะกรรมการผลักดันให้เข้มแข็งตลอดไปให้นานๆ
- อยากเห็นชาวเลเห็นวิถีชีวิตตัวเองเป็นเรื่องสำคัญ อยากเห็นชาวเล รักประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง อยากเห็นชาวเลไปพูดภาษาอื่นในชุมชน อยากเห็นชาวเล ประกอบอาชีพเดิมๆ โดยให้อยู่ดีกินดีอยากเห็นชาวเลเป็นชุมชนที่อยู่ริมเลและปลอดภัยตลอดไป
- ทำงานทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ทุกหมู่บ้านของชาวเลรู้จักตัวตนของตัวเองและของหมู่บ้านอื่น ที่ต้องต่อสู้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- วิถีวัฒนธรรมชาวเล เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป(ผืนโลก)มีองค์ประกอบต่างๆ พร้อมเพื่อให้วิถีวัฒนธรรมชาวเลดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การล่องเรือของชาวเลจากหลีเป๊ะมาภูเก็ต ซึ่งเมื่อก่อนทำได้และชาวเลก็มีโอกาสถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลาน ปัจจุบันทำไม่ได้เนื่องจากติดกับกฎหมายอุทยาน ฯลฯ ทำให้ความรู้เรื่องการเดินเรือ ดูทิศทางลมการเดินทางเรืออาจสูญหายได้ ชาวเลต้องรู้สึกภาคภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมชาวเลจริงๆ (ต้องมีกระบวนการเข้าไปช่วยดำเนินการ)
- ให้มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง โดยมีพี่เลี้ยงหรือหน่วยงาน คอยติดตามอย่างใกล้ชิด
- ชุมชนอยู่อย่างวิถีพอเพียง แต่อยากเห็นการฟื้นฟูแบบบูรณาการอย่างเท่าเทียมกัน มติครม. ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ ให้เป็นจริง
- เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และยั่งยืน
- อยากให้มีการดำเนินการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องตลอดไป
- ดีที่ทุกภาคส่วนได้รับรู้เรื่องของชาวเลมากขึ้น ดีที่ราชการเห็นถึงปัญหา เห็นวัฒนธรรมชาวเล
- อยากเห็นทุกภาคส่วนได้รับรู้เรื่องของชาวเล ให้ดูแลที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย
- อยากให้มีการฟื้นฟูตามแผนงานในทุกประเด็น ตามที่ได้นำเสนอไว้ทุกประการ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ อย่างเช่น โรงเรียนสอนภาษา ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน
- การเรียนรู้ภูมิปัญญาโดยมีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลาน การจัดทำฐานข้อมูลชุมชนในทุกด้านเพื่อให้หน่วยงานนำประเด็นที่เกี่ยวข้องไปแก้ไข
- เป็นอย่างที่พวกเขา(ชาวเล) เป็นวัฒนธรรมของเขาจริงๆ ไม่อยากให้เปลี่ยนแปลงตามกระแสทุนนิยมจนลืมความเป็นชาวเล และอยากให้เลิกทำร้ายชาวเลเพื่อผลประโยชน์ของตนเองได้แล้ว วัฒนธรรมของพวกเขาจะได้คงอยู่
- ชาวเลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง

- อยากรให้มีภาษามอแกลนใช้ตลอดไป อยากรให้มีวิถีชีวิตเหมือนเดิม เช่น การไปกินบุญทุกๆ ปี ให้สังคมเข้าใจเหมือนสมัยก่อน ประเพณี วัฒนธรรมของเราให้มีอยู่ สืบทอดตลอดชั่วลูกชั่วหลาน
- ให้มีที่อยู่อาศัยที่เป็นหลักแหล่งถาวร มีปัจจัยพื้นฐานทั้ง ๔ ให้เท่าเทียมกับประชาชนโดยทั่วไปของประเทศ
- ให้มีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาวเลออกสู่สายตาประชาชนในส่วนที่ไม่เคยได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวเลมาก่อน การเรียกร้องต่างๆ ของกลุ่มชาวเล ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องเร่งดำเนินการให้โดยด่วนบางครั้ง บางอย่าง รัฐบาลก็สร้างหรือให้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น อนุสรณ์สถานที่แหลมตึกแก ไม่เห็นจะเกิดประโยชน์อะไรเลย
- อยากรให้มีคณะทำงานทั้งทางหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน และชาวเล ในชุมชนทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง และเข้มข้นมากขึ้น และน่าจะมีผู้ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ทุกเดือน โดยเฉพาะที่เกาะหลีเป๊ะ ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกล องค์กรพัฒนาต่างๆ มักไปแค่ครั้งเดียวและไม่ได้ต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า
- การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลควรเปิดโอกาสให้ชาวเลเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก การฟื้นฟูนั้นควรอาศัยหลักการ บูรณาการการทำงานร่วมกันขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบชัดเจน
- มีพื้นที่รูปธรรมนำร่องในการบริหารจัดการโดยสิทธิชุมชน ต้องเปิดโอกาสให้ภาคีและหน่วยงานอีกส่วนที่มีอำนาจและบทบาทการจัดการตามกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ท่านคิดว่า การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลที่ท่าอยู่เป็นอย่างไร

๑. หน่วยงานที่รับผิดชอบ
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน

๑) ท่านคิดว่า การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลที่ท่าอยู่เป็นอย่างไร

มีสิ่งที่น่าสนใจ เช่น การทำประมง/จับสัตว์
 การทำประมง/จับสัตว์ การทำประมง/จับสัตว์
 การทำประมง/จับสัตว์ การทำประมง/จับสัตว์

ท่านคิดว่า การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลที่ท่าอยู่เป็นอย่างไร

วิถีวัฒนธรรมชาวเล เช่น การทำประมง/จับสัตว์
 การทำประมง/จับสัตว์ การทำประมง/จับสัตว์
 การทำประมง/จับสัตว์ การทำประมง/จับสัตว์
 การทำประมง/จับสัตว์ การทำประมง/จับสัตว์

- หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน

ท่านคิดว่า การฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชาวเลที่ท่าอยู่เป็นอย่างไร

- หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน

แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักการแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ตามที่กระทรวงวัฒนธรรม เสนอ และมอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติ ดังนี้

๑. มาตรการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการภายใน ๖-๑๒ เดือน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
๑.๑ การสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ด้วยการจัดทำโฉนดชุมชนเพื่อเป็นเขตสงวนและวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาวเล โดยให้มีการพิสูจน์สิทธิในที่อยู่อาศัยของชุมชนผ่านภาพถ่ายทางอากาศและด้วยวิธีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิแต่เพียงอย่างเดียวและให้แต่งตั้งอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน เพื่อการพิสูจน์ที่ดินชุมชนชาวเลเป็นการเฉพาะ	กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.)
๑.๒ การให้ชาวเลสามารถประกอบอาชีพประมง หาทรัพยากรตามเกาะต่าง ๆ ได้ และเสนอผ่อนปรนพิเศษในการประกอบอาชีพประมงที่ใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาวเลในการเข้าไปทำมาหากินในพื้นที่อุทยานและเขตอนุรักษ์อื่น ๆ และกันพื้นที่จอด ซ่อมเรือ เส้นทางเข้า-ออกเรือ เนื่องจากส่วนมากทับซ้อนพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว มีความขัดแย้งกันเป็นระยะ รวมถึงการควบคุมเขตการทำประมงอวนลากและอวนรุนให้เป็นไปตามข้อตกลงอย่างแท้จริง (รुक้าเขตประมงชายฝั่ง)	ทส. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.)
๑.๓ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเพื่อฟื้นฟูสุขภาพผู้ได้รับผลกระทบจากการประกอบอาชีพหาปลา/ดำน้ำทำให้เกิดโรคน้ำหนึบ และการมีปัญหาด้านสุขภาพ	กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)
๑.๔ การช่วยแก้ปัญหาสิทธิในที่ดินของกลุ่มชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชน	มท.
๑.๕ การส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับจัดตั้งการศึกษาพิเศษ/หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากเด็กชาวเลออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ	กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.)
๑.๖ การแก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์และให้มองชาวเลอย่างมี ศักดิ์ศรีมีความเป็นมนุษย์	วธ.
๑.๗ การส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเลและสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมให้มีโรงเรียนสอนภาษาวัฒนธรรมในชุมชน ส่งเสริมให้มีการสอนศิลปวัฒนธรรมชาวเลในหลักสูตร	วธ. ศธ.

สามัญส่งเสริมชมรมท้องถิ่นในโรงเรียน เช่น ชมรมภาษา ชมรมร้องแก๊ง ส่งเสริมการใช้สื่อที่หลากหลาย สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อสมัยใหม่ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น	
๑.๘ ชุมชนที่มีกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งอยู่แล้ว ขอให้ภาครัฐ ดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และส่งเสริมชุมชนให้เกิด กิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)
๑.๙ การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการทำงานของ เครือข่ายชาวเล ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมและให้มี งบประมาณส่งเสริม “วันนัดพบวัฒนธรรมชาวเล” เพื่อ จัดกิจกรรมและการพบปะแลกเปลี่ยน (ในเดือน พฤศจิกายนของทุกปี) โดยขอสนับสนุนงบประมาณจาก หน่วยงานภาครัฐ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หรือองค์กร ที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนขอเป็นหลักในการจัดกิจกรรม ดังกล่าว	พม. วธ.
๒. มาตรการการฟื้นฟูในระยะยาว ดำเนินการ ภายใน ๑-๓ ปี	หน่วยงานรับผิดชอบ
๒.๑ พิจารณากำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษที่เอื้อต่อ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะสังคมวัฒนธรรมจำเพาะ	ทส.มท.พม.ศธ.วธ.

สาระสำคัญของเรื่อง

กระทรวงวัฒนธรรมรายงานว่

๑. ปัจจุบันมีชุมชนชาวเลใน ๕ จังหวัดทางฝั่งทะเลอันดามัน รวมกันประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน ชาวเล ส่วนใหญ่อยู่อาศัยบริเวณเกาะหรือชายฝั่งทะเล จึงได้รับผลกระทบจากสึนามิมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ที่ตั้งและ ลักษณะของชุมชนบวกกับแรงปะทะของคลื่น ภายหลังเหตุการณ์สึนามิเรื่องราวของชาวเลเป็นที่รับรู้มากขึ้น เพราะการนำเสนอของสื่อมวลชน และเมืองคักร หน่วยงาน มูลนิธิต่างๆ เข้าไปช่วยเหลือและทำงานกับกลุ่มนี้ สาธารณชนให้ความสนใจในวิถีวัฒนธรรมชาวเลมากขึ้นทำให้ชาวเลมีภาพลักษณ์ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาที่สะสมมานาน ได้แก่ ปัญหาเรื่องที่ดินและการทำมาหากินกลับมีความรุนแรงและเข้มข้นขึ้นทั้งที่เป็นผู้ อยู่อาศัยและทำมาหากินในบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามันมานาน แต่ชาวเลส่วนใหญ่กลับพบว่า ผืนดินที่เคย อยู่อาศัยและทำมาหากิน รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกจับจองครอบครองหรือประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองทำ ให้การทำมาหากินยากลำบากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและไม่ได้รับ บริการพื้นฐาน เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการเดินทางออกนอกพื้นที่ ฯลฯ และปัญหาการขาด ความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านจิตใจและสังคมตามมา

๒. กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการขับเคลื่อนการฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวเลให้ยั่งยืนด้วย การบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนและรากฐานทางวัฒนธรรมชาวเลมี

ความเข้มแข็งทั้งในการดำรงชีวิตและการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธาน ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง และสตูลเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน) เป็นกรรมการและเลขานุการ

๓. คณะกรรมการอำนวยการฯ ได้มีการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาปัญหาอันเป็นวิกฤตสำคัญที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตชาวเลที่มีภูมิลำเนาในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง และสตูล ที่ประกอบด้วย ๕ ปัญหาหลัก ดังนี้

๓.๑ ปัญหาเรื่องที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

๓.๒ ปัญหาเรื่องให้การศึกษากับชาวเลรวมทั้งการจัดทำหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น

๓.๓ ปัญหาเรื่องฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมรวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

๓.๔ ปัญหาเรื่องส่งเสริมสุขภาพและบริการสาธารณสุข

๓.๕ ปัญหาเรื่องจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน

คณะกรรมการอำนวยการฯ จึงได้มีมติให้มีการบริหารจัดการแบบบูรณาการในระดับจังหวัด โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ โดยการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง และสตูล ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนชาวบ้านเป็นกรรมการและวัฒนธรรมจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่ฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลที่กำลังเสื่อมถอยลงอย่างรวดเร็วทั้ง ๕ จังหวัด

๔. คณะอนุกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลทั้ง ๕ จังหวัด ได้ดำเนินการช่วยเหลือชาวเลและได้เสนอมาตรการต่างๆ มายังกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งคณะกรรมการอำนวยการฯ ได้รวบรวมข้อเสนอแนะและมาตรการต่างๆ ตามที่ คณะอนุกรรมการดังกล่าวเสนอ และกำหนดมาตรการในการฟื้นฟูและช่วยเหลือชาวเล ประกอบด้วยมาตรการฟื้นฟูระยะสั้นและมาตรการฟื้นฟูระยะยาว ดังนี้

๔.๑ มาตรการการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการภายในระยะเวลา ๖ – ๑๒ เดือน

๔.๒ มาตรการการฟื้นฟูระยะยาว ดำเนินการภายในระยะเวลา ๑ – ๓ ปี